

Компаративна анализа на
извештаите на Европската комисија

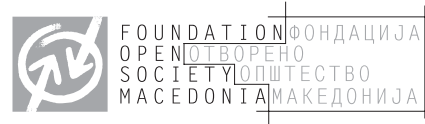

2010-2013

ПЛОДОВИТЕ НА ПОРТОКАЛОВАТА РЕВОЛУЦИЈА
FRUITS OF THE ORANGE REVOLUTION

ФОНДАЦИЈА ОТВОРЕНО ОПШТЕСТВО - МАКЕДОНИЈА
МАКЕДОНСКИ ЦЕНТАР ЗА ЕВРОПСКО ОБРАЗОВАНИЕ

ПЛОДОВИТЕ НА ПОРТОКАЛОВАТА РЕВОЛУЦИЈА

Компаративна анализа на извештаите на
европската комисија 2010-2013

октомври 2013

Плодовите на портокаловата револуција

Компаративна анализа на извештаите на Европската комисија 2010-2013

Издава:

Фондација Отворено општество – Македонија

За издавачот:

Владимир Милчин, Извршен директор

Подготвил:

Македонски центар за европско образование
Фондација Отворено општество – Македонија

Ликовно-графичко обликување:

Бригада дизајн

Печат:

Скенпонт

Тираж:

300 примероци

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

341.171.071.51(4-672ЕУ:497.7)"2010/13"(047)

ПЛОДОВИТЕ на портокаловата револуција : компаративна анализа на извештаите на европската комисија : 2010-2013. - Скопје : Фондација Отворено општество - Македонија, 2013. - 147 стр. ; 30 см

ISBN 978-608-218-189-9

а) Европска унија - Прием во членство - Македонија - 2010-2013 - Извештаи б) Македонија - Зачленување - 2010-2013 - Извештаи
COBISS.MK-ID 94933258

ПЛОДОВИТЕ НА ПОРТОКАЛОВАТА РЕВОЛУЦИЈА

(FRUITS OF THE ORANGE REVOLUTION)

И оваа година направивме компаративна анализа на извештаите за напредокот на Република Македонија односно на забелешките и проблемите нотирани од Европската комисија за периодот 2010-2013 година. Целта на оваа анализа е подобро да се утврди темпото со кое Република Македонија се приближува - или се оддалечува - од Европската унија. За таа цел се користи методологија според која се разгледуваат исклучиво проблемите (а не постигнувањата) и истите се систематизираат со три бои и тоа: 1) Со стандардна боја и фонт се обележани новите забелешки од годинашниот извештај; 2) Со стандардна боја и задебелено се обележани наодите кои се повторуваат барем во еден од претходните извештаи; и 3) со портокалова боја се обележани проблемите кои се повторуваат во минатите две и/или повеќе години. На пример, во поглавјето 19 (Социјална политика и вработување), во делот на „Вработување“ за првпат се споменува фактот дека „Јавниот сектор и натаму е најголемиот работодавец“ и затоа оваа забелешка ја обележавме со стандардна боја и фонт. Од друга страна, коментарот „**Долготрајната невработеност, високата стапка на невработеност на младите и ниското учество на жените на пазарот на трудот се сериозни причини за грижа**“ е показател дека истиот проблем бил нотирани и лани и поради тоа е обележан со стандардна боја и задебелено. И конечно, со портокалова боја на фонтоот е обележан коментарот „**Буџетот наменет за активната програма на пазарот на труд е мал, дури и намален**“, бидејќи се провлекува во најмалку три извештаја.

Исклучок од ова правило е делот на Економските критериуми каде што се користат само две бои (портокалова и стандардна боја) поради спецификите на материјата што се обработува. Со стандардна боја се означени констатациите, а видувањата на ЕК кои ги одразуваат негативните тенденции, без разлика дали се „стари“ или „нови“ се обележани со портокалова боја.

Иако е очигледно дека Европската комисија го променила својот пристап согласно најавеното во минатогодишната Стратегија за проширување, оваа компаративна анализа повторно реферира на задачите/обврските од

Пристапното партнерство на Република Македонија заради конзистентност со минатогодишните компаративни анализи. Сепак, треба да се спомене дека голем број од минатогодишните проблеми не се појавуваат во најновиот извештај на ЕК, не затоа што ЕК се обидува да ги скрие, туку поради новата методологија. Секако, за следната година, ќе мора да ја ревидираме и нашата методологија за да ги одрази тие промени. Дотогаш, само ќе констатираме дека анализата се однесува на апсолутниот минимум проблеми со кои се соочува Република Македонија.

И годинава во компаративната анализа ги вградивме и нашите согледувања во форма на коментари со надеж дека ќе ви помогнат да создадете своја слика.

Целокупната анализа наведува на следните општи заклучоци:

- 1. Нова методологија на извештаите за напредокот за државите-кандидатки на ЕК** - Промената на методологијата беше очекувана, па дури и најавена во Стратегијата за проширување 2012-2013. Иако формата останува иста (Политички критериуми, вклучувајќи ја и регионалната соработка, економски критериуми и правните критериуми или таканаречените Копенхагенски критериуми), во центарот на вниманието сега се: **а) владеењето на правото** односно поголема важност добиваат прашањата како што се: реформа на судството, борбата против корупцијата и организираните криминали, но и темелните права, **б) економското владеење и конкурентноста** поради тоа што оценката на ЕК е дека државите од Западен Балкан не се функционални пазарни економии и на тој начин се става фокусот на анализата на високата невработеност, посебно кај младите, **в) функционирањето на институциите кои ја гарантираат демократијата**, во обид да се создаде култура на градење консензус каде што клучна улога има јавната администрација и граѓанското општество, **г) темелните права**, со посебен осврт на слободата на

изразувањето, Ромите и ЛГБТИ лицата како особено загрозуени на овие простори, **д) справување со билатералните прашања и раскрстување со минатото** каде влегува и регионалната соработка од Процесот на стабилизација и асоцијација.

- 2. Старите инструменти не постојат** - Пристапното партнерство – инструментот смислен за полесно следење на државите-кандидатки и потенцијалните држави-кандидатки за членство во ЕУ уште во јуни 2003 на Солунскиот самит е конечно мртво. Овој извештај не реферира на Пристапното партнерство ниту еднаш. Неволноста на државите-членки да и дадат зелено светло на Европската комисија да изготви нови Пристапни (Европски) партнерства сега е веќе јасна. Но, овој извештај, иако го споменува **Пристапниот дијалог на високо ниво (ПДВН)** неколкупати, реално тој не се повикува на него во анализата на состојбите. Така, во споредба со ланскиот извештај во којшто ПДВН се споменуваше 12 пати, во годинашниот извештај ПДВН се споменува само 4 пати и тоа на почетокот кога зборува за обидите на Европската комисија да ја држи Македонија на европската агенда. Натаму во текстот не се реферира на ПДВН, дури ни во областите кои беа дел од него - медиуми, владеење на правото, јавна администрација, избори и пазарна економија.
- 3. Претскрининг на поглавјата 23 и 24** - Ги поздравуваме дополнителните напори на ЕК насочени кон изнаоѓање решение за спорот со името со Република Грција со надеж дека конечно ќе се одблокираат европските интеграции. Повикот до Советот на ЕУ да донесе одлука за отпочнување на прет-скрининг на Поглавјата 23 (Судство и темелни права) и 24 (Правда, безбедност и слобода) истовремено со развивањето на рамка за решавање на спорот во раната фаза на пристапувањето е уште еден обид да се влијае врз разумот и правичноста на државите-членки на ЕУ. За жал, анализата на „портокаловите“ страници на извештајот покажува дека проблемот со името не е единствениот проблем кој стои на патот на македонските евроинтеграции. Искрената анализа на извештајот неодминливо говори дека враќањето на европската агенда е повеќе на реторичко ниво отколку на реално ниво. Оваа компаративната анализа покажува дека Македонија има сериозен проблем со напредокот во реформите во речиси сите области/сектори.
- 4. ИПА-проектите составен дел од извештајот.** - Ако лани забележавме дека Македонија не умее да ги искористи европските пари и дека постои опасност да се изгубат дел од испрограмираните ИПА средства, годинава состојбата е влошена. Годинава, ЕК повторно нагласува дека оперативните структури не функционираат како што треба, поради што Македонија почна неповратно да ги губи средствата испрограмирани преку ИПА. Така, ЕК ја изразува својата голема загриженост за начинот на којшто се трошат средствата од ИПА и тоа поради: **1) Губење на средствата** - Поглавјето 11 (Земјоделство и рурален развој) каде што Македонија веќе изгуби околу €7,5 милиони од ИПАРД-средствата за 2009 година, **2) Губење право на учество во регионален проект** - Поглавјето 15 (Енергија) каде поради

тоа што се уште немаме воспоставено склад за депонирање радиоактивен отпад, Македонија беше исклучена од регионален ИПА-проект, и **3) Повлекување од учество** - Поглавје 21 (Трансевропски мрежи) каде што Македонија го откажала учеството во потпрограмата за поддршка на политиките за Информатичко-комуникациска технологија од Програмата за иновации и конкурентност (ЦИП) поради финансиски причини. Само за потсетување, Македонија претходно влезниот билет го плаќаше преку ИПА средствата и сега кога треба од сопствениот буџет да плаќа, веќе почнува да потфрлува.

Вреди да се спомене и тоа дека конечно извештајот зборува за конкретна бројка на искористеност на ИПА програмата. Наспроти изјавите на Министерот за финансии, Зоран Ставревски, кој на Надзорна расправа за ИПА тврдеше дека Македонија има искористено 37% од ИПА и дека очекувал до крајот на годината таа бројка да се искочи на 48%, извештајот покажува дека Македонија има искористено само четвртина од расположливите средства што всушност се совпаѓа со 25% што МЦЕО ги тврдеше на истата Надзорна расправа. Го поздравуваме обидот на ЕК да ја направи Владата потранспарентна со тоа што ги објавува податоците кои до скоро беа третирани како „службена тајна“ од властите.

- 5. Најкритични области** – Деталната анализа на Извештајот покажува дека ЕК и овојпат не ги премолчува работите. Сепак, најголеми критики и годинава има во секторите кои се дел од ПДВН односно кај медиумите, судството, темелните права, корупцијата и јавната администрација. Годинава, за жал, ЕК ги критикува и економските перформанси на државата, но и нејзините капацитети да изготви пристојни документи од коишто би можело да се направат реални предвидувања на настаните (на пример, Претпристапната економска програма која ја изготвува Министерството за финансии). Позитивно се оценети – и овојпат – институциите кај кои нема голем простор за политизација (на пример, во Поглавјето 1 кај слободното движење на стоки), Институтот за стандардизација на Република Македонија, Бирото за метрологија и Институтот за акредитација.

Интересно е да се забележи дека годишениот извештај, во споредба со претходните извештаи, вклучувајќи го и ланскиот, многу често го користи изразот „сериозна загриженост“ или „значителна загриженост“. Анализата покажува дека овие изрази се користат 16 пати и тоа во следниве области – корупција (јавни набавки, распространетост), човекови права (систем на затвори, поправни и малолетнички домови, антидискриминација), невработеност, јавна администрација (апсорпциски капацитет на институциите, Центрите за социјална работа, одржливоста на Центрите за ментално здравје), избори (злоупотреба на државни средства за време на изборна кампања), Полицијата (однесувањето на полицијата при лишувањето од слобода и сослушувањето) слободата на изразувањето, организираниот криминал, веродостојна статистика итн.

КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА НА ИЗВЕШТАИТЕ ЗА НАПРЕДОКОТ НА ЕВРОПСКАТА КОМИСИЈА 2010-2013

ПОЛИТИЧКИ КРИТЕРИУМИ			
Пристапно партнерство - Натамошно спроведување на охридскиот Рамковен договор, особено во однос на градење интернетичка доверба.			
КОМЕНТАР – Во ланскиот извештај овој дел беше резервиран за меѓуетничката доверба, што пак беше дел од Пристапниот дијалог на високо ниво (ПДВН) гледан низ призмата на владеењето на правото и на темелните права. Годинава се чини дека оваа тема е сосема напуштена и се воведува темата „ИПА“. Бројката од 25% на склучени договори од ИПА средствата е новост во извештајот што е пак одреден демант на изјавата на Министерот за финансии; Ставрски кој тврдеше дека Македонија има склучено договори за 37% од ИПА и дека до крајот на годината тој процент ќе биде 48%.			
Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
/	- Во политичките критериуми спаѓа и регионалната соработка, добрососедските односи со државите членки и државите во процес на проширување.	- Во политичките критериуми спаѓа и регионалната соработка, добрососедските односи со државите членки и државите во процес на проширување. - Треба да се пронајде заеднички прифатливо решение кое ќе го олесни помирувањето, врз база на неодамнешниот извештај на Владата за Охридскиот Рамковен договор.	- Проблеми со апсорпцијата на ИПА средствата. Само за 25% од ИПА се склучени договори.

ДЕМОКРАТИЈА И ВЛАДЕЕЊЕ НА ПРАВОТО

КОМЕНТАР – Овој извештај се разликува по својата структура од сите претходни што се должи на Стратегијата за проширување 2012-2013 од лани. Демократијата и владеењето на правото се издвојуваат како посебен дел што зборува за промена на приодот од страна на Европската комисија и решеноста овие две области да станат суштински дел од процесот на пристапување во членство во ЕУ. Се очекува ваквиот пристап да се рефлектира и кај програмирањето на ИПА 2.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
/	/	/	- Во Собранието имаше политичка криза во декември 2012 година.

УСТАВ

Пристапно партнерство - Правилно и целосно извршување на судските пресуди.

КОМЕНТАР – Европската комисија оваа година за прв пат го одделува Уставот како посебен оддел во својот извештај за напредокот. Очигледно евидентирањата и потсетувањата за вршените притисоци врз Уставниот суд и одредни процеси во државата наметнаа потреба за тоа. Иако не директно, Комисијата сепак укажува на идеолошката матрица на законодавството и на нејзината некомпатибилност со Уставот зборувајќи за обемот на укинати или поништени закони, односно одредби во законите и другите акти. Дополнително на оваа забелешка се надоврзува наодот дека ваквите одлуки на Уставниот суд не се почитуваат и не се извршуваат што ја доведува во прашање демократијата и поделбата на власта. Од друга страна, дел од укинатите или поништени акти и понатаму се применуваат што пак ја доведува во прашање правната сигурност. Нема таква држава во светот која од една страна повикува странски инвеститори и зборува за забрзување на економскиот развој, а од друга страна не прави многу инвеститорите да се чувствуваат сигурни и да ги знаат правните прописи кои се применуваат. Конечно, навистина храбро се коментира Законот за лустрација и неговото спроведување во функција на крајна идеолошка поделеност на граѓаните и стигматизација на неистомислениците. Опфатот пак на лица кои доаѓаат од приватни и полу-приватни организации уште повеќе придонесува за лошата слика. Дали, чашата се прелеа, или пак оваа реакција доаѓа премногу доцна. Сега откако Уставниот суд го сочинуваат мнозинството идеолошки подобни судии ќе треба огромна мудрост и уште повеќе храброст за да се продолжи барем и со ова темпо на заштитата на и онака крвката демократија.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
/	/	/	- Уставниот суд прими приближно 200 иницијативи за оценка на уставноста и законитоста на актите во 2012 година. Во приближно 15% од иницијативите Судот поништи дел од одредбите и укажа на потребата од натамошно унапредување на квалитетот на законодавството уште во процесот на подготовка на нацртите. - Нема систематски и транспарентен пристап на законодавната и извршната власт откако Уставниот суд ќе укине или поништи некој закон/одредба во законот. - Иако постои обврска да има нов закон, во практиката и покрај укинувањето/ поништувањето на одредени закони/ одредби, голем број од законите се оставаат со недоречености и празнини што ја поткопува правната сигурност. - Венецијанската комисија искажа загриженост за отпочнувањето на процесот на лустрација долго време по почетокот на демократизацијата на државата, за злоупотребата на политичката, партиската или идеолошката определба како основи за отворање на постапка за лустрација, како и поради тоа што со законот се опфатени и приватни и полу-приватни организации.

ИЗБОРИ

Пристапно партнерство - Идните избори да бидат во согласност со Изборниот законик; веднаш да се донесат одлуки за сите изборни неправилности и истите да се казнат.

КОМЕНТАР – Сите забелешки се повторуваат најмалку 3 години. Нова забелешка е дека не треба да се менуваат законите блиску до датумот на избори. Ова покажува дека препораките на ОБСЕ/ОДИХР не се пресликуваат во законодавство и покрај честото менување на законите. Медиумското покривање на кампањата и улогата на јавниот сервис повторно се споменуваат овде, за разлика од лани кога тоа беше коментар нотирани во Поглавјето 10 (Медиуми и информатичко општество). Во контекст на Пристапното партнерство, гледаме дека се занимаваме со истите пробелми од 2007 година.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
- Изборниот законик треба да се измени. - Нема осудителни пресуди за Изборите 2009.	- Изборниот законик беше изменет со слабо мнозинство (без опозиција) и само 2 месеци пред изборите. - Остануваат празнини и нејаснотии во однос на одредбите за жалби, гласањето на дијаспората и употребата на ресурсите на администрацијата. - ОДИХР укажа на веродостојни наводи за недоволна поделеност помеѓу државата и политичката партија, како и притисоци врз државните службеници. - Јавниот радиодифузен сервис при покривањето на кампањата, спротивно на законот и јавниот мандат, ја фаворизираше Владата и силно ја критикуваше опозицијата. - Препораката за темелна ревизија на избирачкиот список не беше спроведена и останува загриженоста дека списокот е преувеличен (1.8 милиони гласачи од 2.05 милиони население). - Потребно е целосно спроведување на заклучоците и препораките на ОБСЕ/ОДИХР за изборите.	- Собранието ги дискутира предлозите за подобрување на законодавната рамка за изборите, согласно препораките на ОБСЕ/ОДИХР дадени по изборите 2011 година. Предлозите треба да го зајакнат Изборниот законик, особено во делот на зголемување на транспарентноста на политичките партии и другите празнини и нејаснотии во постоечкиот Изборен законик. - Избирачкиот список е во фаза на ревидирање. - Тековните напори ќе бидат неопходни за целосно да се исполнат препораките на ОБСЕ/ОДИХР, особено во делот на одвојување на државата од политичките партии, спречување на заплашувањето на гласачите и ревизијата на Избирачкиот список.	- Собранието делумно ги подобри предлог-измените на Изборниот законик и на Законот за финансирање на политичките партии во ноември 2012. - Претходните препораки за износите на донациите во кампањата, како и за процедурите за жалби и поплаки и аранжманите за гласање на дијаспората не се земени предвид. - Менувањето на Законикот блиску до изборите не е добра практика. - Процедурите за составување и одржување на Избирачкиот список може уште да се подобрат. - Заплашувањето на гласачите и злоупотребата на државните ресурси се случуваше во текот на целата кампања и се уште не е јасно одвојувањето на државата од политичката партија. - Неколку радиодифузери, вклучувајќи го и јавниот сервис не известуваа избалансирано за време на кампањата.

ПАРЛАМЕНТ

Пристапно партнерство - Да се зголеми капацитетот на Собранието со повеќе ресурси.

КОМЕНТАР – Крупните повеќегодишни проблеми во функционирањето на Собранието како законодавна власт и натаму остануваат. Обврската од Пристапното партнерство за зголемување на ресурсите на Собранието не се ни споменува. Претходните инциденти од 2010 и 2011 година паднаа под сенка на инцидентот од декември 2012 година. Етичкиот кодекс на пратениците се споменува уште од 2011 година, но никако да се донесе. Политичкиот дијалог повторно е проблем во државата, а донесувањето закони без претставници на опозицијата е повеќе практика отколку случајност. Интересно е тоа што во годинашниот извештај не се споменуваат меѓуетничките односи. Исто така, улогата на Националниот совет за европски интеграции (НСЕИ) се споменува како тело кое има многу поголем потенцијал што не е искористен.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
- Анкетната комисија за инцидентот треба да излезе со наоди. - Комитетот за односи меѓу заедниците не успеа да заседава поради недостиг на кворум (6 од 10 седници одложени) поради владејачкото мнозинство. - Недоволна соработка меѓу комитетот и комитетите на локално ниво. - НСЕИ не добива доволна поддршка од Владата. - Комисијата за надзор над работата на Агенцијата за разузнавање и Комисијата за следење на комуникации и Комисијата за локална самоуправа останаа најнеактивни. - Учество на HBO ad hoc и натаму и селективно и не се следат доследно нивните препораки.	- Анкетната комисија за инцидентот во Собранието не ја заврши својата работа пред распуштањето. - Не е донесен Етички кодекс за пратениците во Собранието. - Измени на Уставот, на Изборниот законик и на Законот за лустрација беа помеѓу 200-те правни акти донесени без опозицијата. - Парламентарниот институт сè уште не е функционален и без ангажиран персонал. - Собранискиот надзор на службите за разузнавање и контраразузнавање останува слаб, а постои недоволна соработка помеѓу собраниската комисија и УБК. - Имплементацијата на Законот за лобирање продолжува да создава селективен пристап до креирање на политиките од заинтересираните страни.	- Анкетната комисија основана за истрага на инцидентот во Собранието од 2010 година не дојде до никакви заклучоци. - Комисијата за труд и социјална политика продолжува да го дискутира опсегот на владиниот Предлог-закон за бранителите којшто се однесува на (финансиска н.з.) поддршка на жртвите од конфликтот во 2001 година. Треба да се пронајде заеднички прифатливо решение кое ќе го олесни помирувањето, врз база на неодамнешниот извештај на Владата за Охридскиот Рамковен договор. - Етичкиот кодекс за пратениците не е усвоен. - Парламентарниот институт, основан во 2009 со Законот за Собрание со цел да ја поддржува работата на пратениците, сè уште не е во функција. Потребни се дополнителни напори за да се решат административните блокади, како што се задоцнувањата во постапките за вработување на кадар за Институтот. - Надзорот врз разузнувачките и контра-разузнувачките служби исто така треба да се зајакне. Не постои задоволителна соработка помеѓу двете надлежни собраниски комисии и МВР.	- Голем број опозициски пратеници и новинари беа насилно отстранети од Собранието во декември 2012 г. - Главната опозициска партија речиси не учествуваше во пленарните сесии на Собранието. - Потребен е поголем национален консензус за тоа како да се исполнат стратегиските заложби. - Заклучоците од Анкетната комисија предвидуваат реформа на Деловникот, етички кодекс за пратениците, процедури за обезбедувањето во Собранието и третман на новинарите. - Собранието донесе 10 нови закони и ревидира околу 80 други без опозиција што зборува за неинклузивниот процес. - НСЕИ треба да има поголема улога во обезбедувањето широка национална поддршка за европските интеграции.

ПАРЛАМЕНТ

- Тешкотии во односите меѓу главните политички сили. - Мал дијалог за чувствителни политички прашања. - Опозицијата не учествуваше на координации мај-септември. - ДПА и натаму го бојкотира Собранието.	- Дијалогот помеѓу политичките сили беше прекинат поради бојкотот на Собранието од страна на СДСМ и мнозинството опозициони партии од крајот на јануари во знак на протест против недемократското владеење. - Претседателот на РМ имаше неуспешни обиди преку лидерски средби да посредува во изнаоѓање на решение. - Потребно е дополнително зајакнување на политичкиот дијалог во насока на решавање на проблемите преку институционалната рамка. - Бојкотот на опозицијата го попречи функционирањето на Собранието.	- Дијалогот се одржуваше, но потребно е дополнително зајакнување, особено во делот на меѓуетничките односи.	- Дијалогот меѓу политичките партии треба да се подобри. - Потребно е поголема политичка посветеност за решавање на проблемите низ дијалог и во рамките на институциите.

ВЛАДА

Пристапно партнерство - Зајакнување на транспарентноста и отчетноста на локалните администрации, особено зајакнување на внатрешната контрола/ревизија; воспоставување задоволителен стандард на прибирањето на даноци од страна на општините во целата држава; развој на капацитетите на општините за управување со земјиште во државна сопственост; обезбедување задоволителен број на компетентен персонал во општините.

Среднорочни приоритети - Заокружен процес на децентрализација

КОМЕНТАР – И овде имаме големо отстапување од приоритетите предвидени во Пристапното партнерство. Поголемиот дел од коментарите се повторени од минатите години. Прашањето на НПАА е контраверзно. НПАА е можеби донесена во декември 2012 година, но таа стана јавно достапна дури во јули 2013 година. И овојпат проблематичен е квалитетот на овој важен документ. Исто важи и за ревизијата на Патоказот на Владата од ноември 2012 година. Ако имало ревизија, таа не била никогаш објавена, а камоли да поминала низ консултативен процес. Неинклузивноста на Пристапниот дијалог на високо ниво (ПДВН) станува се поочиглен. Кај меѓуетничките односи, кои вообичаено се споменуваат во овој дел, имаме целосна молк. Ако лани отворено се критикуваше начинот на кој беше прекинато спроведувањето на пописот во 2011 година, годинава само бегло се споменува тоа. ЕК уште еднаш потсетува на неопходноста од обезбедување одржливост и финансирање на општините. Годинава се споменува и проблематичната ситуација со регионалниот економски развој и обезбедувањето доволно средства согласно со законот (невладеење на правото). Сепак, извештајот (намерно или не) испушти да каже дека сите овие обврски беа предвидени од страна на владата во Патоказот на ПДВН.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Влада - Односите во владината коалиција напнати поради учење на државниот јазик во прво одделение и Скопје 2014. - СЕП да ја зајакне координацијата на ЕУ агендата.	1. Влада - НПАА нема рокови, кадар и буџет. - Не беше постигнат договор за етничкиот состав на пописните тимови навреме. - Односите во владината коалиција ставени на тест во јануари со изградбата на црква-музеј на Кале. Протестите против градењето доведоа до меѓуетнички судир.	1. Влада - НПАА беше усвоена, но потребно е дефинирање на појасни рокови, потреба од кадар и буџетски импликации. - Во првата половина на 2012 се случија повеќе инциденти и убиства. - Односите во Владата беа нарушени од различните гледишта во врска со статусот на жртвите од конфликтот во 2001 година. Коалиционите партнери треба да воспостават меѓусебен дијалог за изнаоѓање решенија и обезбедување на стабилност. - Во октомври 2011, 10 дена пред одржување на пописот, Државната пописна комисија поднесе оставка заради несогласување во врска со методологијата утврдена од Државниот завод за статистика, особено заради методот на броење на граѓаните кои работат во странство. Коалиционите партнери решија да го прекинат пописот.	1. Влада - НПАА нема доволно податоци за ресурси (финансиски и кадровски) поради што е тешко да се оцени успешната имплементација. - Пописот што се прекина во 2011 година се уште не е спроведен. - Треба да се воспостави приод кој ќе се потпира повеќе врз консензус во политиката. - Има потреба од поголема дистинкција меѓу политичките партии и државните структури.

ВЛАДА**2. Децентрализација**

- Министерство за финансии нема капацитети за развој на политика за општински буџети.
- Меѓу-министерскиот комитет за мониторинг на финансирањето на општините се сретна само еднаш.
- Транспарентноста и координацијата на централно финансирање на општински проекти треба многу да се зајакне.
- Општините од 1 фаза имаат големи долгови и недостиг на капацитет за финансиско управување.
- Блокираните сметки и натаму се проблематични.
- Ограничени механизми за испорака на јавни услуги во руралните и малите општини.
- Некои општини не можат да следат/собираат данок на имот.
- Административни проблеми кај отворањето нови школи.
- Социјалните услуги допрва треба да се децентрализираат.
- Да се зајакне размената на информации меѓу Катастарот, матично, УЈП и општините.
- Некои општини немаат административен капацитет, особено за финансиска контрола, стратешко планирање, управување со човечки ресурси и економски развој.
- ДЗР извести за бројни недостатоци кај примената на финансиската контрола и јавните набавки во општините.
- Недоволен напредок кај спроведувањето обука.

2. Децентрализација

- Министерство за финансии треба да го зајакне својот капацитет за развој на политика за општински буџети.
- Напредокот кон остварувањето на целите на децентрализацијата треба да се забрза преку поттикот на Министерството за локална самоуправа.
- Меѓу-министерскиот комитет за мониторинг на финансирањето на општините се состанува нередовно.
- Недостаток на транспарентност и координација на централното финансирање на проекти во општините.
- 4 од 6 општини што останаа во прва фаза на децентрализација и имаат значителни долгови, а две од нив имаат недостиг на капацитет за финансиско управување.
- Блокираните сметки остануваат проблем на некои општини и од прва и од втора фаза.
- Ограничени се механизмите за справување со значителните разлики во испораката на јавни услуги, а руралните и малите општини се во посебно неповолна положба.
- Некои општини останаа слаби во следењето и собирањето данок на имот.
- Административни проблеми кај отворањето нови школи.
- Социјалните услуги сè уште не се децентрализирани.
- Размената на информации меѓу Катастарот, матично, УЈП и општините треба да се зајакне со унифициран систем – база на податоци.

2. Децентрализација

- Одредбите од Законот за регионален развој кои се однесуваат на финансиските распределби преку надлежните институции не се целосно имплементирани.
- Напредокот во исполнувањето на целите на децентрализацијата треба да се забрза, особено под водство на Министерството за локална самоуправа и Министерството за финансии.
- Ограничени се механизмите за справување со значителните разлики во испораката на јавни услуги, а руралните и малите општини се во посебно неповолна положба.
- Главен предизвик останува финансиската одржливост на општините. Иако постои зголемување на собирањето на локалните даноци и такси, некои општини имаат потешкотии во собирањето на данокот на имот.
- Финансиската и правната рамка за спроведување на сите пренесени надлежности на општините треба да биде утврдена со учество на единиците на локалната самоуправа.
- Потребна е поголема транспарентност и координација на централното финансирање на општинските проекти.

2. Децентрализација

- Фискалната децентрализација се уште не е заокружена.
- Делот на ДДВ трансфериран на локално ниво се уште е недоволен за исполнување на новите обврски. Потребни се натамошни напори за општините да бидат финансиски одржливи и да можат да ги испорачат задачите што им се префрлени.
- Релевантните закони за регионален развој не се целосно спроведени.
- Телата одговорни за регионален економски развој немаат доволно ресурси.
- Буџетот за регионален развој уште повеќе се намали.

ВЛАДА

- Значително да се зајакне оценувањето на персоналот и правичната застапеност. - Загриженост поради незаконски отпуштања поради политичко мешање.	- Значајни дополнителни напори се потребни и на централно и на локално ниво за зајакнување на административниот капацитет на некои општини, особено за финансиска контрола, стратегиско планирање, управување со човечки ресурси и економски развој. - ДЗР извести за бројни недостатоци кај примената на финансиската контрола и јавните набавки во општините и недоволно постапување по претходните препораки. - Потребен е посилен поттик за унапредување на процесот, особено треба да биде потраспарентна и поправична финансиската рамка за обезбедување на јавни услуги.		

РЕФОРМА НА ЈАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЈА

Пристапно партнерство - Воведување на систем на кариера врз основа на заслуги за да се изгради отчетна, ефикасна и професионална јавна администрација на централно и на локално ниво; ефективно спроведување на Етичкиот кодекс за државни службеници; зајакнување на административниот капацитет преку развивање капацитет за стратемско планирање и развивање политики, подобрување на обуката и изготвување општа стратегија за обука на државни службеници; имплементација на мерки што гарантираат транспарентност на администрацијата во процесот на донесување одлуки и натамошно промовирање на активно учество на граѓанското општество; имплементација на реформите на агенциите што го спроведуваат законот; адекватни административни капацитети за ефективно програмирање и управување со ИПА фондовите.

Среднорочни приоритети - Натамошен развој на капацитетите на администрацијата за имплементација на Спогодбата за стабилизација и асоцијација.

КОМЕНТАР – И овде остануваат речиси истите критики. Приоритетите дефинирани во Пристапното партнерство се чини дека се изгубија „во преводот“. Политизацијата и натаму е голема пречка за професионалната служба и упорно не се почитува принципот на заслуги. И годинава, ЕК кажува дека не може да добие прецизен број на вработени државни службеници во редовен или привремен работен однос. Оттука, се уште е неодаговорено прашањето „Како е можно да се прават реформи во јавната администрација без притоа да се знае бројот на државниот апарат?“ ЕК првпат споменува дека некои вработувања повеќе наликуваат на социјални мерки отколку на одговор на потребите на институцијата. И во ова поглавје гледаме дека обврските преземени во рамките на Пристапниот дијалог на високо ниво и со Патоказот на Владата речиси и да не се споменуваат.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Општо - Напредок главно ограничен на законодавниот аспекти, а политичката и оперативна одговорност за управување со ЈА е сè уште фрагментирана. - Заклучоците на Комитетот за ЈА, не се систематски и ефикасно имплементирани.	1. Општо - Потребни се значителни дополнителни напори со цел да се обезбеди транспарентност, професионалност и независност на јавната администрација во практика. - Потребни се дополнителни подобрувања во постојната законска регулатива, особено во поглед на Законот за општа управна постапка.	1. Општо - Потребни се значителни дополнителни напори со цел да се обезбеди транспарентност, професионалност и независност на јавната администрација, а особено почитување на принципот на вработување според заслугите, заедно со принципот на правична застапеност.	1. Општо - Транспарентноста и пристапот до јавни информации и натаму се ниски. - Потребни се значителни напори за да се гарантира професионализам и независност на јавната администрација и правичната застапеност.
2. Агенција за државни службеници - АДС не објави ниту еден случај на незаконско унапредување и уназаднување на државните службеници, или прекршоци на етичкиот кодекс. - Треба да се усвои Актот на систематизација кој ќе воведо систем на кариера и оценување заснован на заслуги. - Процедурата за вработување не гарантира вработување засновано на заслуги, ниту утврдува кога се применува надворешна наместо внатрешна постапка.	2. Агенција за администрација (АА), МИОА и законска рамка - Буџетските, просторните и административните капацитети на МИОА не се доволни, особено во однос на управната инспекција. - Направените законски измени не обезбедуваат стратешки решенија на сите постојни предизвици. - Правната рамка за ДС и ЈС останува фрагментирана, што дозволува различно уредување на некои институции, вклучувајќи ги и одредбите поврзани со платите.	2. Агенција за администрација (АА), МИОА и законска рамка - Потребни се дополнителни напори и ресурси за јакнење на административните капацитети на МИОА и на управната инспекција. - Законите за државни и јавни службеници претрпеа измени кои се однесуваат на оценувањето на државните/јавните службеници, кое претходно беше критикувано од експертите на ЕУ, но нивното стапување во сила е одложено за јануари 2013. - Мобилноста на државните и јавните службеници е делумно подобрена.	2. Агенција за администрација (АА), МИОА и законска рамка - Законската рамка и натаму е фрагментирана. - Опфатот на главните закони (статус, права, должности и отчетност) се уште е ограничен во смисла на опфатени институции. Поради тоа голем број на работници се под Законот за работни односи и колективните договори. Фрагментацијата го отежнува собирањето релевантни податоци за администрацијата.

РЕФОРМА НА ЈАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЈА

- Нема пробен период и унапредувањето не е јасно поврзано со оценувањето. - Капацитетите на АДС за новите надлежности од Законот за јавните службеници не се доволни (стручност, буџет, инфраструктура).	- Главните недостатоци се во однос на правилата за вработување, оценување и унапредување, назначување на повисоки раководни позиции и прекинување на работен однос. - Потребни се дополнителни подобрувања на клучните закони. - Измените на Законот за општа управна постапка не ги поправија неговите недостатоци. Начелото „молчењето е одобрување“ предвидува сложена постапка на жалба, што ја нарушува неговата примена во пракса. За систематски промени потребен е нов, современ и добро структуриран закон. - Нефункционален регистар на ДС.	- Регистарот на јавни службеници е оперативен, но е сè уште со нецелосни податоци од некои институции. - Областа на јавната и државната служба останува фрагментирана. Заради консолидирање на легислативата особено во делот на вработувањето, унапредувањето и престанокот на работниот однос, започнати се подготовки за нов Закон за администрација.	

РЕФОРМА НА ЈАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЈА**3. Управување со ЧР и админ. капацитет**

- Планот за обука за 2010 не се имплементира поради буџетски ограничувања.
- ОЧР на централно/локално ниво со недоволно кадар.
- Имплементација на ЧР- стандардите е бавно (само 10 пилот- институции започнаа со системско воведување).
- Капацитетот за оценување на службеници недоволен.
- Нема кохерентно планирање ЧР во целата ЈА.
- По 18 месеци центарот за обука на ДС не функционира
- Загриженост во врска со политизацијата на ЈА.
- Обучени лица се менуваат со лица со ограничено искуство.
- Високи позиции се пополнети без критериуми за селекција.
- Владата не достави информации за бројот и видот на временни работни места во рамките на ЈА.
- Времената работа не е во согласност со законот
- Огромен број припадници од мнозинските заедници се вработуваат без да одговара на потребите на институциите.
- Нема структурирани односи меѓу АДС и Секретаријатот за рамковен договор за планирање правична застапеност.
- Бројот на претставките во врска со замена/отпуштање од работа во општините е зголемен по локалните избори.
- АДС објавија дека повеќето оплаки се одбиени.

3. Управување со ЧР и админ. капацитет

- Одреден број на одделенијс за човечки ресурси на централно и локално ниво остануваат со недоволен број на вработени.
- Многу привремени вработувања беа трансформирани во постојани.
- Не се обезбедени бројки за постојните или трансферираните вработувања од страна на властите.
- Ангажирањето на привремено вработени во многу случаи не е во согласност со законските постапки.
- Сериозна загриженост дека начелото за вработување засновано на заслуги и без политичко влијание не се исполнува задоволително.
- Системот за плати во ЈА останува фрагментиран што влијае на единството и мобилноста на јавната и државната служба.
- Недоволна транспарентност и соодветна оправданост за земањето на ad hoc надоместоци на ЈС за преземање одредени работни обврски во рамките на нивите работни позиции.
- Од февруари 2011 околу 1600 ДС од мнозинските заедници беа примени во државната служба. Продолжува трендот на ангажирање на овие лица на квантитативна основа без да соодветствува на вистинските потреби на институциите.
- Недоволно ниво на координација за планирање на правичната застапеност помеѓу МИОА и Секретаријатот за рамковен договор.
- Постапката за вработување останува подложна на политички влијанија.

3. Управување со ЧР и админ. капацитет

- Критериумите за вработување остануваат неконзистентни. Останува загриженоста дека не секогаш се почитува принципот на заслуги.
- Одредбите за привремени вработувања не соодветствуваат со општите одредби за вработување во државната/јавната служба. Владата не ги направи достапни податоците за бројот на редовно вработените во државната служба, ниту пак за бројот на трансферирани привремени вработувања во редовни.
- Потребни се значителни подобрувања во координацијата на вработувањата на мнозинските заедници од страна на Секретаријатот за рамковниот договор (СРД). Продолжува трендот на ангажирање на овие лица на квантитативна основа без да се води сметка за вистинските потреби на институциите. Најголем број на вработените иако не успеваат да дојдат до институциите каде се распоредени, добиваат плата од СРД. Постапката за вработување на овие лица не е хармонизирана со општите процедури за вработувања и останува подложна на политички влијанија.
- Системот за плати во ЈА останува фрагментиран.
- Продолжи практиката да се плаќаат ad hoc надоместоци на државните и на јавните службеници за задачи кои се дел од нивните редовни работни обврски.

3. Управување со ЧР и админ. капацитет

- Се уште нема официјални бројки за бројот на вработените во јавниот сектор (ниту за редовно, ниту за времено вработените) поради што тешко се мери напредокот.
- Се уште е потребно подобрување на ниво на јавна политика на централно и на локално ниво за борба против политизацијата.
- Целата регрутација на државни и јавни службеници мора да биде законска, транспарентна и отчетна и да се базира на заслуги.
- Се уште има случаи на „наменски“ вработувања и неправилно вработување.
- Некои вработувања повеќе наликуваат на социјални мерки отколку на одговор на потребите на институцијата.
- Принципот „молчењето е одобрување“ се применува неконзистентно и предизвикува големи задоцнувања за граѓаните.
- Комисијата за заштита на правото на слободен пристап до информации од јавен карактер е недоволно опремена.
- Ниска е јавната свест за правото на пристап до јавни информации.
- Се зголемува бројот на жалбите за носители на информации кои не одговараат на барања. 1/3 од носителите на информации не доставуваат годишни извештаи до Комисијата.
- Казните не се спроведуваат во практика.
- Политичките партии се изземени од обврската да доставуваат информации.
- Административните капацитети на Комисијата треба да се подобрат.
- Кај Државниот завод за ревизија се уште нема доволно реакција на наодите од нивните извештаи.

РЕФОРМА НА ЈАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЈА

- Административниот молк ги отфрли повеќето случаи. - Жалбите во второстепените комисии не се униформни. - Ефективен социјален дијалог меѓу Владата и организациите на државните службеници не е воспоставен. - Неунифициран систем за плати ја загрозува мобилноста. - Нетранспарентно плаќањата на ЈС за одредени активности. - Додатоците за кариера натаму недоследно се применуваат. - Квалитетот на стратески планирање во ОДУ и ЕЛС е недоволен и главно ограничен на буџетско планирање. - Релевантната буџетска поддршка е несоодветна. - ОДУ треба да бидат транспарентни и одговорни. - ДЗР јави за бројни недостатоци во ОДУ и ЕЛС за лоша внатрешна контрола и правилата за јавни набавки и ЧР. - ПВР не се применува системски. - Нема фидбек за ефективност на Граѓанскиот дневник. - Јавните тела не реагираат на Омбудсманот, особено 2-степените комисии и одделот за право на статус и гранична контрола при МВР. - Лош квалитет на закони на администрацијата. - Уставниот суд поништи одредби во 25% од случаите. - Ефективноста на Комисијата за пристап до информации е попречена поради малиот буџет и одбивањето на некои тела да одговорат, особено за јавната потрошувачка.	- Констатирани бројни недостатоци во однос на примената на стандардите за внатрешна финансиска контрола, правилата за јавни набавки и политиката за човечки ресурси во извештаите на Државниот завод за ревизија. - Недоволен квалитет на стратешкото планирање на централно и локално ниво, истиот сè уште е ограничен само на буџетско. - Второпланирање. - ГС на Владата не врши ефикасна улога во управувањето со администрацијата. - Проценката на влијанието на регулативата не се применува на систематски начин. - Нема фидбек за ефективност на Граѓанскиот дневник. - Јавните тела не реагираат на Омбудсманот, особено 2-степените комисии и МВР, по што следат Министерството за финансии и ЕЛС. - Бројот на жалби примени во Комисијата за заштита на правото на слободен пристап до јавни информации е зголемен за 2/3 во однос на 2010 год. - Второстепените владини комисии и МВР останаа најмалку респонзивните институции на препораките на Омбудсманот, следени од МФ и единиците на локалната самоуправа. - Уставниот суд го зголеми бројот на поништувањата на новото законодавство за 5% на близу 30% од оспорените закони, што предизвикува загриженост за квалитетот на подготвувањето прописи од страна на централната и локалната власт.	- Комплексноста на жалбената постапка по принципот „молчењето е одобрување“ ја поткопува неговата примена. - Второстепената комисија за жалби во управни постапки сè уште не е целосно оперативна и има недоволен административен капацитет. - Управувањето со процена на влијанието на регулативата (РИА) и понатаму не се применува на систематски начин. - Потребно е да се зголеми јавната свест за граѓанскиот дневник, кој нуди можност за анализа на задоволството на граѓаните. - Финансискиот менаџмент не ги зема предвид принципите на јавната внатрешна контрола. Во извештаите на Државниот завод за ревизија констатирани се бројни недостатоци во однос на примената на правилата за јавни набавки и политиката за човечки ресурси. - Квалитетот на стратеското планирање во централните и локалните институции треба да се зајакне. - Поголемиот дел од жалбите примени во Комисијата за заштита на правото на слободен пристап до информации од јавен карактер се однесуваат на „администрацијата молчи“. Нема санкции за органите кои молчеле и не доставиле информации. - Административните капацитети на Комисијата не се подобрени а намалени се и буџетските средства за нејзино функционирање.

РЕФОРМА НА ЈАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЈА

	- Работата на Комисијата за пристап до информации е попречена од буџетски намалувања и мала соработка од некои административни тела. Информации за јавната потрошувачка и натаму се само делумно достапни до јавноста. - Потребни се нови човечки ресурси за спроведување на систематизацијата во полицијата. Исто постои сомневање за транспарентниот процес заснован на заслуги за начинот на пополнување на голем дел работни места без претходни огласувања на истите.	- Второстепените владини комисии и МВР останаа најмалку респонзивните институции на препораките на Омбудсманот, следени од МФ и од единиците на локалната самоуправа. - Потребни се дополнителни човечки ресурси за спроведување на систематизацијата во полицијата, посебно во регионалните полициски команди. - Постои потреба за континуирана обука, професионализација и деполитизација на полицискиот персонал како и воспоставување на независен надзорен механизам кој ќе спречи неказнивост и ќе осигура постоење на демократски и отчетни полициски служби.	

НАРОДЕН ПРАВОБРАНИТЕЛ

Пристапно партнерство - Целосна примена на Европската конвенција за човекови права, препораките на Комитетот за спречување тортура и Рамковната конвенција за заштита на национални малцинства; целосна примена на правилата кои се однесуваат на етиката, внатрешната контрола, професионалните стандарди и стандардите за човекови права во агенциите што го спроведуваат законот, судството, администрацијата на затворите и во редовната обука; доволно ресурси за обезбедување повисоки стандарди во затворите, Воспоставување ефективни механизми за идентификување, гонење и казнување на сите форми на дискриминација од страна на државните и недржавните тела спрема поединци или групи; натамошно зајакнување на заштитата на правата на жените и на децата; имплементација на стратегијата за правична застапеност на немнозинските заедници преку адекватни ресурси и ефективни казни за неисполнување на поставените цели; промоција на пристапот до образование, правда и социјална заштита за малцинските групи.

Среднорочни приоритети - Натамошно почитување на ЧП од страна на извршните тела, центрите за притвор и затворите; натамошно спроведување на стратегијата за правична застапеност на немнозинските заедници.

КОМЕНТАР – Народниот правобранител како институција е засебно коментиран и дискутиран за прв пат во Извештајот за напредокот 2013 година. Во претходните извештаи оваа институција беше третирана како дел од темата за „Човекови права и малцинства“. Во овој извештај се нотира подобрување во работата на Народниот правобранител во однос на усогласеноста со Париските принципи. Дополнителна пофалба е поставувањето на Ромка за заменик Народен правобранител што се случува за прв пат смета особен напредок во интеграцијата на оваа ранлива група граѓани. Сепак постои сериозен недостаток во делот на почитување и спроведување на препораките на Народниот правобранител токму од јавните институции кои имаат најголема моќ за загрозување на човековите и граѓанските права: МВР, Министерството за финансии, општините и второстепените комисии на Владата. Ова го поткопува кредибилитетот на оваа институција и се надополнува на нотираните потреби за поголемо финансирање на Народниот правобранител и проширувањето на неговиот мандат не само во делот на заштита туку и во делот на промоција на човековите права, со што би се зголемила неговата општествена улога. Нема испуштени детали во овој дел од извештајот.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
/	- Само до Народниот правобранител во 2010 година биле поднесени 238 жалби во однос на полициско однесување.	- На Народниот правобранител сè уште му е потребен целосен мандат за промоција и заштита на човековите права во согласност со Париските принципи.	- Народниот правобранител во 2012 година доби 5.220 претставки (3% повеќе од лани). Кај една четвртина од случаите беа утврдени законски повреди, најчесто за заштита на потрошувачите, пензиско и инвалидско осигурување, имотни и социјални права. - Потребни се поголеми напори од МВР, Министерството за финансии, општините и второстепените комисии на Владата, кои се најмалку респонзивни, за почитување на препораките на Народниот правобранител. - Народниот правобранител е акредитиран како делумно усогласен со Париските принципи, но потребни се натамошни подобрувања во врска со финансирањето и проширувањето на неговиот мандат како на промоција така и на заштита на човековите права.

ГРАЃАНСКО ОПШТЕСТВО

Пристапно партнерство - Имплементација на мерки што гарантираат транспарентност на администрацијата во процесот на донесување одлуки и натамошно промовирање на активно учество на граѓанското општество.

КОМЕНТАР – ЕК го извади граѓанското општество во посебен дел во состав на Политичките критериуми за да укаже на неговата важност во периодот што следува особено ако започне скрининг-процесот за Поглавјата 23 (Судство и темелни права) и 24 (Правда, безбедност и слобода). Сепак, забелешките се истите кои се повторуваа и во минатите извештаи во делот на темелните права. Напредок на овој план не е постигнат. Активното граѓанско општество е неопходно и за вклучување во процесот на програмирање на ИПА 2 кој штотуку започна.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
Земено од Човекови права и малцинства 2.6. Организации на граѓанско општество - Не е подобрена имплементацијата на Законот за донации поради сложените административни барања и неразвиената свест. - НВО и натаму значително се зависни од странски средства и недостигот на финансиски средства е сериозна пречка.	Земено од Човекови права и малцинства 2.5. Слобода на здружување и собирање - Потребен е приод за за охрабрување на сеопфатно јавно учество во донесувањето одлуки, вклучително и соодветни институционални механизми. 2.6. Организации на граѓанско општество - НВО и натаму значително се зависни од странски средства и недостигот на финансиски средства е сериозна пречка. - Функционери на политички партии и пратеници во Собранието и одредени медиуми пласираа јавни напади врз критички настроените НВО, со обвинувања за политизација и перење пари; извршниот директор на институтот „Отворено општество“ беше прогласен за виновен од страна на Комисијата за лустрација.	Земено од Човекови права и малцинства - Државната комисија за доделување статус на јавен интерес основана во септември 2011 не функционира. - Даночното законодавство сè уште не е усогласено со Законот за здруженија и фондации спречувајќи го пристапот до даночни бенефиции и одредени економски активности. - Системот за доделување на државни финансии на граѓанските организации треба да се подобри и стандардизира. - НВО и натаму значително се зависни од странски средства. - Треба да се зајакнат постоечките владини системи за спроведување на Стратегијата за соработка со граѓанското општество, вклучувајќи го Одделението за соработка на Владата со НВО при ГС. - Не беа преземени никакви мерки за развивање на граѓанското општество во руралните средини и на локално ниво. - Единиците на локалната самоуправа немаат доволно капацитет за да обезбедат стандардизирана соработка со локалните граѓански организации и нивно финансирање. - Има загриженост за пропорционалноста и уставноста на Законот за лустрација. - Две апликации за регистрација на верски заедници беа одбиени. Бекташката заедница е нерегистрирана.	- Дијалогот и соработката со граѓанското општество треба да се подобри (особено кај Роми, ЛГБТИ, родова еднаквост, социјални прашања). - Владата направи скромни чекори во спроведување на Стратегијата за соработка со граѓанското општество и административниот капацитет е слаб. - Кодексот на добри практики не се применува рамномерно. - ЕНЕР не обезбедува конзистентен приод кон учество во донесувањето одлуки и потребни се институционални механизми. - Државната комисија за доделување статус на јавен интерес е нефункционална. - Недоволниот напредок кај даночното законодавство ја прави средината за НВО потешка. - Системот за доделување на државни финансии на граѓанските организации се уште не е стандардизиран. - НВО и натаму значително се зависни од странски средства. - Единиците на локалната самоуправа немаат доволно капацитет за да обезбедат стандардизирана соработка со локалните граѓански организации и нивно финансирање. - Законот за Спречување на перење на пари и тероризам не е усогласен со правилата на ООН поврзани со казните и со обврската ГО да доставуваат годишни програми.

СУДСКИ СИСТЕМ

Пристапно партнерство - Натомошен развој на почетна и континуирана обука во Академијата за судии и обвинители; заокружување на воспоставувањето на новите судски структури и распределување доволно ресурси за целосно функционирање и зајакнување на ефикасноста; правилно и целосно извршување на судските пресуди.

КОМЕНТАР - ЕК и оваа година е крајно критична за состојбите во судството. Сепак, ЕК оваа година одлучи да ги испушти деталните критики за судскиот систем во делот на политичкиот критериум, па сите оние детални бројки вклучувајќи го бројот на судии кои требало да бидат примени во судскиот систем, конкретните обврски на Судскиот совет и Јавното обвинителство и критиките врзани за недоволната заштита на мандатот на судиите овој пат се префрлени во Поглавјето 23 (Судство и темелни права). Недостатокот на стратешка рамка нагласен во минатогодишниот извештај оваа година е суптилно прикажан индиректно наведувајќи дека сите клучни реформи за судскиот систем се одвивале во периодот 2004-2010. Сепак, на ова место ЕК одлучила да нагласи два клучни проблеми кои го доведуваат во прашање целосниот кредибилитет на судскиот систем: 1) Проблеми со независноста на судскиот систем (тврдења за селективна правда, политички влијание врз судиите и пресудите во политички сензитивните случаи и оние кои тангираат лица од висок профил) и 2) Проблеми со квалитетот на правдата односно пресудите (укажувајќи дека целиот судски систем и системот на кариера на судиите ги наведува на формалистички пристап во решавање на случаите и техничка ефективност за сметка на суштинско решавање на спорите, градење на стабилно правораздавање, донесување на јасни и аргументирани пресуди кои овозможуваат граѓаните долгорочно да стекнат правна сигурност). *(Деталната анализа видете ја во поглавјето 23).*

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Јавно обвинителство - Советот на јавни обвинители останува недоекипиран. - Законот за ЈО и Советот на јавни обвинители сè уште не се спроведени поради одложувањето на измените на Законот за кривична постапка што се во постапка, во делот на претходната постапка и истрагата.	1. Јавно обвинителство - Укинато е учеството по службена должност на Министерот за правда во Совет на јавни обвинители. - СЈО назначи 23 обвинители.	1. Јавно обвинителство - Стручната служба на СЈО сè уште нема доволно кадар. Таа е финансиски зависна од буџетот на Јавниот обвинител и е сместена во изнајмени работни простории.	1. Јавно обвинителство /

СУДСКИ СИСТЕМ

2. Судски совет

- Улогата на министерот за правда во Судскиот совет отвара сериозна загриженост за мешањето на извршната власт во судството.
- Назначувањето на некои членови на Судскиот совет не беа во согласност со утврдените критериуми.
- Јавните изјави на премиерот, министерот за правда, Претседателот на Собранието и неколку пратеници на ВМРО-ДПМНЕ кои ја критикуваа работата и одлуките на Уставниот суд, беа оценети како политички мотивирани. Овие настани отворија сериозна загриженост за притисокот врз независноста на судството.
- Дополнителни напори се потребни за да се воспостави сеопфатна стратегија за човечки ресурси.
- Заостанатите предмети и натаму се голем проблем, особено кај апелационите судови и Управниот суд.

2. Судски совет

- Со измените на законската рамка укинато е правото на глас на Министерот за правда во Судскиот совет во согласност со европските стандарди.
- Донесен е пакетот закони за реформа на правосудниот систем.
- СС назначи 43 судии од прв степен и 27 судии од повисок степен.
- Во април Собранието го разреши Претседателот на Уставниот суд откако Врховниот суд ги потврди наодите на Комисијата за лустрација.
- Зајакнување на човечките ресурси и подобрување на просторните услови на АОСО.
- 22 од кандидатите за судии и обвинители кои во последните три години завршија на АОСО сè уште не се вработени.

2. Судски совет

- При изборот на судиите во основните судови, СС продолжи да им дава предност на кандидатите кои немаат завршено на АОСЈО, занемарувајќи ја законската обврска дека при секој избор 50% од назначувањата треба да ги опфатат дипломците на АОСЈО. Ова ги доведува во прашање кредибилитетот на сегашните одредби за избор на судии и определбата на СС за избирање на судиите според систем заснован на заслуги.
- Најчесто користениот основ за разрешување на судиите е широк и општ (нестручно, ненавремено и несовесно вршење на судската функција).
- Потребни се напори за натамошна заштита на мандатот на судиите со обезбедување на јасни, прецизни и предвидливи основи за разрешување. Примената на овие правила треба да го почитува принципот на пропорционалност.
- Кај критериумите за оценување применувани од СС преовладуваат квантитативните на сметка на квалитативните, притоа нема никаква поврзаност меѓу стручната евалуација на судиите и определувањето на нивните потреби за идни обуки.
- Петтиот годишен прием на кандидати за судии и обвинители на АОСЈО закажан за есен 2011 беше одложен и споен со приемот во есен 2012. Ова се должи на новововедениот тест за интегритет како дел од приемниот испит којшто беше делумно укинат од Уставниот суд.
- Од 80 кандидати кои успешно ја завршија АОСЈО од јануари 2009, само 54 се избрани за судии или обвинители, а 24 од нив сè уште чекаат на своето прво именување.

2. Судски совет

- Постои загриженост за тоа како судовите функционираат во практика. Ова се однесува на независноста на судството (и целиот систем за спроведување на законите) како и квалитетот на правдата во општа смисла.
- Во однос на независноста постојат наводи за селективна правда, индиректен политички притисок, пресуди кои необично се решени во смисла на нивниот содржински исход или брзината на постапката како и страв дека содржината на некои пресуди (особено оние од висок профил или политички сензитивни случаи) има директни последици врз кариерата на судиите кои одлучуваат во овие случаи.
- Фактот дека вакви сомнежи постојат, сам по себе претставува проблем за независноста на судството и јавната доверба во него.
- **Потребни се подобрувања во однос на квалитетот на правдата со цел да се осигура дека начинот на кој е организиран судскиот систем и системот за кариера на судиите не ги наведува кон формалистичко донесување на одлуките за да постигнат краткорочно зголемување на продуктивноста отколку да ги мотивира за вистинско решавање на споровите, градење на стабилно правораздавање, донесување на јасни, аргументирани пресуди и обезбедување на долгорочна правна сигурност во интерес на граѓаните.**

СУДСКИ СИСТЕМ

		- Главната причина за намалување на заостанатите предмети беше високата стапка на пресудени предмети од основните судови во последните три години (до 170% во 2011), благодарејќи на процедуралната дисциплина и индивидуалниот мониторинг на судиите. Само Врховниот и Административниот суд акумулираат заостанати предмети наместо постепено да ги намалуваат, а итно треба да се обрне внимание на соодветна распределба на човечките ресурси со цел да се реши овој проблем. - Иако подобрувањето на ефикасноста на правдата е значајно достигнување, сепак мора да се внимава квалитетот на пресудите да претставува еднакво висок приоритет. - Во моментот не постои сеопфатна стратегија за реформи во судството ниту пак акциски план за имплементација. - Методологијата за водење судска статистика од 2011 сè уште не е системски спроведена и не е спроведена соодветна обука или подигање на свеста на судовите за тоа како да ги користат новите статистички алатки. - Стратегијата за определување на бројот на судии и обвинители 2011-2013 не содржи никаква анализа која дава податоци за управувањето или распоредот на постоечките ресурси за да ги направат поефикасни низ целата судска мрежа, ниту пак ги предвидува идните потреби во форма на јасни и проверливи индикатори. - ИТ стратегијата на судството допрва треба целосно да се имплементира и да се прошири на обвинителската служба. - Потребни се напори за подобрување на индивидуалните стратегии или креирање на општа стратегија која ќе ги обедини сите нив, на кохерентен начин, и ќе се фокусира на останатите предизвици во судскиот систем. - Советот за судски реформи треба да ја интензивира својата работа и да го предводи креирањето на нова стратегиска рамка за продолжување на судската реформа.	- Квалитетот на правдата зависи непосредно од компетентноста на судиите и принципот на нивен избор според заслуги, затоа овие принципи треба доследно да се спроведуваат. - Се уште постои проблем со премногу долготрајни судски процеси, вклучувајќи ги постојано укинуваните пресуди и враќањата на постапката на почеток од повисока на пониска судска инстанца. - Бројот на жалби од граѓаните до националните и меѓународните тела за предолгото траење на постапките останува висок. За да се реши проблемот потребна е обука, но и суштинска промена во однесувањето на ниво на индивидуални судии, но исто така и на ниво на телата кои го обликуваат развитокот на судството, особено Судскиот Совет и Врховниот суд.

СУДСКИ СИСТЕМ

3. Буџет на судство /	3. Буџет на судство - Несоодветното финансирање на судовите го попречува понатамошниот напредок во пракса.	3. Буџет на судство /	3. Буџет на судство /

ПОЛИТИКА ЗА БОРБА ПРОТИВ КОРУПЦИЈА

Пристапно партнерство - Адекватно следење на препораките на ДКСК и на ДЗР; целосно спроведување на препораките од ГРЕКО; зајакнување административни капацитети заради спроведување на правилата за финансирање на политичките партии и на изборните кампањи. Изрекување ефективни казни во случаи на прекршување; проследување на спроведените ревизии во врска со дискреционите права на одредени јавни службеници; целосна примена на Законот за пристап до информации од јавен карактер; натамошно зајакнување на соработката меѓу институциите.

Среднорочни приоритети - Заокружена стратегија за борба против корупција; примена на одредбите за спречување на конфликт на интереси согласно меѓународните стандарди.

КОМЕНТАР – Главните забелешки во ова поглавје со години се повторуваат; и покрај тоа што постоечката легислатива ги задоволува европските стандарди, она што недостасува е доследната имплементација. Оттука може да се констатира дека среднорочните приоритети од Пристапното партнерство се далеку од постигнати. Сето ова е дополнително загрижувачки факт, доколку се знае дека проблемот со корупцијата во државата е системски што е видно и во констатацијата на ЕК дека „корупцијата останува распространета во многу области“.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2013
1. Правна рамка - И натаму тешко се имплементира правната рамка. - Несоодветна подготовка и планирање на потребните човекови и финансиски ресурси за правната рамка. - Треба дополнителна обука за Кривичниот законик. - Судската практика е неконзистентна – три случаи за корупција беа поништени од повисоки судски инстанци поради пропусти на пониските судови. - Ограничен капацитет на Кривичниот оддел при Апелација во Скопје поради со суспензијата на речиси половина судии. - Независноста на судството останува предмет на сериозна загриженост во борбата против корупцијата. - Улогата на МВР во издавање налози за прислушување не е во согласност со ЕУ-стандардите и предизвикува загриженост од политичко мешање. - Треба зајакнување на механизмот за надворешен надзор. - Сè уште е низок бројот на случаи на конфликт на интереси.	1. Правна рамка - Потребни се измени на Законот за финансирање на политичките партии (финансирањето на политичките кампањи и санкционирањето). - Царинската управа треба да биде приоритизирана како висок корупциски ризик при развивањето и имплементирањето на идни антикорупциски програми. - Потребни се законски измени пред да бидат спроведени системски проверки на содржината на изјавите за конфликт на интереси. - Потребни се законски измени на Законот за пристап до информации заради обезбедување на целосна транспарентност. - Сè уште се слаби механизмите за внатрешна контрола во јавната администрација. - Новите одредби од Кривичниот законик за проширена конфискација, неосновано збогатување и кривична одговорност на правните лица треба допрва да се спроведуваат. - Судирите на интереси во пракса не се санкционирани. - Слаб капацитет на судството да се справи со чувствителни случаи на корупција на високо ниво.	1. Правна рамка - Слабата подготовка за влегување на сила на Законот за кривична постапка (ЗКП) значеше натамошно одложување на неговата имплементација, за декември 2013 г. - Општиот капацитет на судството да се справи со случаите на корупција останува мал. - Иако ДЗР добил финансиски извештаи од само 16 од регистрираните 40 политички партии во 2011г., уште не се преземени никакви мерки кон ниедна политичка партија која ја прекришила оваа законска обврска. - Корупцијата во јавните набавки останува сериозен проблем. Затоа е потребно натамошно подобрување на постојното законодавство, за да се увидат ризиците за корупција и зголеми транспарентноста во јавните набавки. - Внатрешната контрола на централната и локалната администрација и натаму е слаба. - Сè уште не се создадени ефикасни механизми за заштита на субјектите кои пријавуваат корупција во јавниот и приватниот сектор.	1. Правна рамка - Корупцијата останува распространета во многу области и продолжува да биде сериозен проблем што укажува дека имплементацијата на постоечката легислатива допрва треба да има конкретно влијание како и дека ефективност на постоечките мерки треба да се подобри. - Казните кои треба да спречат корупција не се употребувани на начин на кој нивниот ефект би дошол до израз. - Општиот капацитет на судовите за справување на случаи со корупција, а особено со корупција на високо ниво, мора да биде подобрен, а загриженоста околу селективноста на правдата мора да биде адресирана. - На корупцијата во јавните набавки и финансирањето на политичките партии треба да се обрне особено внимание.

ПОЛИТИКА ЗА БОРБА ПРОТИВ КОРУПЦИЈА

- Имотните декларации не се проверуваат суштински. - Нема изградено успешно досие за проверка на декларациите на именуваните и избраните лица. - Транспарентноста на јавната потрошувачка не е доволна. - Законот за пристап до информации не дава содржината на јавните договори да биде јавна. - Администрацијата различно го толкува законот. - Внатрешните контролни механизми во јавната администрација остануваат слаби. - Правната и институционална заштита на поткажувачите е недоволна и поради тоа ретко се пријавува корупција. - Законодавството за финансирање на политички партии сè уште нема голем ефект, а ВМРО, СДСМ и ДУИ ги поднесоа извештаите со задоцнување од една година.	- Треба зајакнување на механизмот за надворешен надзор. - Транспарентноста на јавната потрошувачка не е доволна. - Нема изградено успешно досие за проверка на декларациите на именуваните и избраните лица. - Правната и институционална заштита на поткажувачите е недоволна и поради тоа ретко се пријавува корупција.	- Недостига анализа за постоењето корупција и начините за спречување. - Статистичкиот систем за следење на анти-корупциските политики е недоволно развиен. - Јавната свест за борба против корупција останува ниска. - Потребни се поголеми напори во имплементацијата на постоечките антикорупциски закони. - Сè уште не постои досие за примена за справувањето со случаите на корупција од високо ниво.	
2. Државна комисија за спречување корупција - Стратегискиот план за односи со јавност нема видно влијание. - Со 2010 буџетот ДКСК има финансиски проблеми. - ДКСК останува реактивна наместо проактивна. - ДКСК е ограничена поради тоа што членовите работат со скратено работно време. - Јавната доверба во независноста и непристрасноста на ДКСК и натаму е ниска.	2. Државна комисија за спречување корупција - Јавната доверба на ДКСК останува слаба. - Кратењето на буџетот и мандатот на ДКСК ја доведува во прашање политичката волја за успешна борба против корупцијата. - Спорни критериуми за избор на новите 7 члена на ДКСК.	2. Државна комисија за спречување корупција /	2. Државна комисија за спречување корупција /

ПОЛИТИКА ЗА БОРБА ПРОТИВ КОРУПЦИЈА

3. Координација

- Капацитетот на Министерството на правда за координација и следење на корупцијата е недоволен.
- Политичката волја за следење на корупцијата ослабна.
- Досега немало обемна анализа за степенот и природата на корупцијата во јавниот сектор.
- Статистиката за следење на корупцијата е недоволна.
- Не постои сеопфатен пристап за развој на антикорупциска стратегија за ранливите делови во јавниот сектор.

3. Координација

- Слаба соработка помеѓу ДКСК, Министерството за правда и другите надлежни органи.
- Допрва треба да се направи значајна анализа на нивото и видот на корупција во различни области.
- Собирањето и обработката на релевантни податоци за мерење на степенот и природата на корупцијата, како и на делотворноста на антикорупциските мерки, остануваат непотполни.
- Сите надлежни органи остануваат без доволен број на кадри и финансиски средства.

3. Координација

- Потребен е проактивен и координиран пристап од страна на надзорните тела и агенциите за спроведување.
- Ресурсите за борба против корупцијата се сè уште недоволни за истата да биде ефикасна.

3. Координација

- Агенциите за спроведување на законот мора да бидат повидливи и проактивни, како и да ја подобрат меѓусебната соработка.

ПОЛИТИКА ЗА БОРБА ПРОТИВ ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ

Пристапно партнерство - Адекватно следење на препораките на ДКСК и на ДЗР; целосно спроведување на препораките од ГРЕКО; зајакнување административни капацитети заради спроведување на правилата за финансирање на политичките партии и на изборните кампањи. Изрекување ефективни казни во случаи на прекршување; проследување на спроведените ревизии во врска со дискреционите права на одредени јавни службеници; целосна примена на Законот за пристап до информации од јавен карактер; натамошно зајакнување на соработката меѓу институциите.

Среднорочни приоритети - Заокружена стратегија за борба против корупција, Примена на одредбите за спречување на конфликт на интереси согласно меѓународните стандарди.

КОМЕНТАР – За коментар види Поглавје 23 – Правосудство и темелни права

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2013
/	/	/	1. Правна рамка - Капацитетот за спроведување на законодавството треба да се зајакне особено во поглед на интердисциплинарната обука, употребата на посебните истражни мерки и истрагата на комплексните финансиски криминали.

ЧОВЕКОВИ ПРАВА И МАЛЦИНСТВА

Пристапно партнерство - Целосна примена на Европската конвенција за човекови права, препораките на Комитетот за спречување тортура и Рамковната конвенција за заштита на национални малцинства; целосна примена на правилата кои се однесуваат на етиката, внатрешната контрола, професионалните стандарди и стандардите за човекови права во агенциите што го спроведуваат законот, судството, администрацијата на затворите и во редовната обука; доволно ресурси за обезбедување повисоки стандарди во затворите; воспоставување ефективни механизми за идентификување, гонење и казнување на сите форми на дискриминација од страна на државните и недржавните тела спрема поединци или групи; натамошно зајакнување на заштитата на правата на жените и на децата; имплементација на стратегијата за правична застапеност на немнозинските заедници преку адекватни ресурси и ефективни казни за неисполнување на поставените цели; промоција на пристапот до образование, правда и социјална заштита за малцинските групи.

Среднорочни приоритети - Натамошно почитување на ЧП од страна на извршните тела, центрите за притвор и затворите; натамошно спроведување на стратегијата за правична застапеност на немнозинските заедници.

КОМЕНТАР – Зачудувачки е што голем дел од темите кои се традиционално покриени со овој дел на извештајот се испуштаат и се оставаат за Поглавјето 23 (Судство и темелни права). Такви се, на пример, деловите за почитување на меѓународното право за човекови права, спречувањето тортура, затворски систем, слобода на здружување и собирање, права на жената и децата, работничките права, културни права, бегалци и внатрешно раселени лица, баратели на азил, ромските прашања и сл. Според ова се стекнува впечаток дека ЕК имала намера да го растовари делот на политичкиот критериум од критики со цел повторната препорака за почеток на преговорите за членство со Македонија да имаат поголем кредибилитет. Критиките не се премолчени, но се префрлени на друго место во Извештајот. Сепак, ЕК одлучила да укаже на три крупни прашања во кои има нотирани многубројни, долготрајни и сериозни забелешки (проблеми): 1) Слобода на изразување- недвосмислено се укажува дека репутацијата на државата по ова прашање е сериозно влошена, особено по настаните од 24 декември 2012 година кога довербата меѓу новинарите и Владата е нарушена, а преговорите прекинати. Се повторува загриженоста за поларизираниот медиумски простор и контроверзните владини реклами, но првпат се укажува на пристрасноста на најголем дел од медиумите кон власта за време на локалните избори (според забелешката на ОБСЕ/ОДИХР). Исто така се нотира дека клучните медиумски закони се уште неприфатени од стручната и граѓанска јавност и дека плурализмот и квалитетот на новинарството се намалени. Решението ЕК го гледа во систем на саморегулација и стратегија за подигање на медиумските стандарди според новинарската професија. 2) Загрозеност и дискриминација на ЛГБТИ лицата- ЕК укажува на влошување на статусот на овие лица бидејќи нетолеранцијата во јавниот дискурс кон нив е зголемена, но таа веќе не се манифестира само со говор на омраза туку и со постојани физички напади на ЛГБТИ лица како и на нивни застапници и поддржувачи (ЛГБТИ Центарот за поддршка во Скопје). ЕК нагласува дека не се потребни (иако се неопходни) целосни полициски истраги за овие случаи туку се потребни јавни изјави и гестови на официјалните лица (политичарите) и новинарите за осуда на насилството и менување на комплетниот јавен дискурс кон овој дел од населението. 3) Малцинства (Етнички заедници)- каде ЕК нотирала горливи проблеми кои во најголема мерка се повторуваат две и повеќе години. Такви се: спроведување на ОРД и препораките од неговиот преглед (review), мониторинг на контроверзниот Закон за употреба на знамињата на заедниците, функционалност на локалните комисии за односи меѓу заедниците, поддршка на Стратегијата за интегрирано образование, работата на Секретаријатот за ОРД и другите надлежни институции кои не се подобриле и покрај зголемениот буџет за 2013 година, слабата застапеност на помалите етнички заедници во јавната администрација (Роми, Турци и др.), меѓуетничките насилни инциденти, особено меѓу младите лица на спротски натпревари и други јавни собири проследени со пристрасно медиумско известување, правата на бранителите и другите учесници во конфликтот од 2001 година (борците на ОНА) и сл. ЕК нагласува дека е потребно да се да се зајакне принципот на вработување според заслуги при вработувањето на лицата од немнозинските заедници во државните институции, а оние кои се вработени што поскоро да бидат назначени на конкретно работно место (околу 1500). Сепак најзагрижувачки е прикажаниот тренд на влошување на меѓуетничките односи според кој иницијативите кои промовираат меѓуетничка хармонија се реткост, а реториката на етничка поделеност го зголемила тензиите во некои општини за време на мартовските локални избори. Ова покажува дека партиите од власта тешко се справуваат со менаџирање на добри меѓуетнички односи, а ситуацијата се влошува од година в година зголемувајќи ја етничката сегрегација во општеството.

ЧОВЕКОВИ ПРАВА И МАЛЦИНСТВА			
Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1.Почитување на меѓународното право за ЧП <i>1.1. Ратификација инструментите за ЧП</i> - Сè уште не е ратификувана Европската повелба за регионални или малцински јазици. <i>1.2. Европски суд за човекови права</i> - Бројот на случаи расте. <i>1.3. Промоција и спроведување на ЧП</i> - Законската рамка е поставена, меѓутоа институционалната рамка не е комплетна.	1.Почитување на меѓународното право за ЧП <i>1.1. Ратификација инструментите за ЧП</i> - Сè уште не е ратификувана Европската повелба за регионални или малцински јазици. <i>1.2. Европски суд за човекови права</i> - Осум нови судски пресуди дека РМ ги прекршила правата загарантирани со Европската конвенција за човекови права (ЕКЧП); 374 нови поднесоци до ЕСЧП; 1111 поднесоци во постапка пред Судот. <i>1.3. Промоција и спроведување на ЧП</i> - Ограничен напредок со нееднакво спроведување на правната рамка.	1.Почитување на меѓународното право за ЧП <i>1.1. Ратификација инструментите за ЧП</i> - Сè уште не е ратификувана Европската повелба за регионални или малцински јазици. <i>1.2. Европски суд за човекови права</i> - Седум нови судски пресуди дека РМ ги прекршила правата загарантирани со Европската конвенција за човекови права (ЕКЧП); 341 нови поднесоци до ЕСЧП; вкупно 969 тековни поднесоци во постапка пред Судот. <i>1.3. Промоција и спроведување на ЧП</i> - Ограничен напредок со напори во насока на зајакнување на спроведување на правната рамка и зголемување на кадарот во институциите. - На Народниот правобранител сè уште му е потребен целосен мандат за промоција и заштита на човековите права во согласност со Париските принципи.	1.Почитување на меѓународното право за ЧП <i>1.1. Ратификација инструментите за ЧП</i> / <i>1.2. Европски суд за човекови права</i> / <i>1.3. Промоција и спроведување на ЧП</i> /

ЧОВЕКОВИ ПРАВА И МАЛЦИНСТВА

2. Граѓански и политички права

2.1. Спречување тортура, деградирачко однесување и борба против неказнување

- Наводните жалби за несоодветен третман на задржаните лица од Алфите, кои функционираат само во Скопје, продолжија.
- И натаму не постои независен механизам за контрола над службите на прогонот.

2.2. Пристап до правда

- Ограничен кај второстепените комисии кои решаваат по жалбите против акти и одлуки на управните органи, бидејќи најмалку ги спроведуваат препораките на Омбудсманот.

2.3. Затворски систем

- Деградирачките и ужасните состојби во некои затвори, главно Идризово и неговото затворено крило, продолжуваат да предизвикуваат сериозна загриженост.
- Затворите и натаму се пренатрупани и со неадекватен здравствен систем.
- Механизмите за борба против корупцијата кај персоналот и справување со обвинувањата на затворениците за лош однос спрема нив остануваат слаби.
- Инспекциските служби во затворите се во голем дел недоволни.
- Назначувањата на дел од управата сè уште се предмет на политичко мешање.
- Обуката на персоналот не е системска.
- Третманот на ранливите затвореници, вклучувајќи малолетници, продолжува да биде незадоволителен.

2. Граѓански и политички права

2.1. Спречување тортура, деградирачко однесување и борба против неказнување

- Законските одредби допрва треба да се применат.
- Системски недостатоци во однос на борбата против неказнување.
- Продолжуваат наводите за деградирачкото однесување на Алфите, а член на оваа единица е обвинет за убиство на млад човек.
- Успешноста на обвинителите и судиите во преземање соодветни дејствија кога има индикации за деградирачко однесување од страна на полицијата останува загрижувачка; само до Народниот правобранител во 2010 година биле поднесени 238 жалби во однос на полициско однесување.
- Познавањето на европските стандарди меѓу полициските службеници е ниско; сè уште не се спроведени одлуките на ЕСЧП што бараат независен механизам за надзор на полицијата.

2.2. Пристап до правда

- Само две граѓански организации се регистрираат како даватели на правна помош; не е обезбедена правна помош за баратели на азил.
- Не се постапува по Препораката на ЕП за случајот Ел-Масри.

2.3. Затворски систем

- Пренатрупаност и ниско ниво на здравствена заштита.
- Потребен е ефективен независен инспекциски механизам за заштита од повреда на човековите права по затворите.

2. Граѓански и политички права

2.1. Спречување тортура, деградирачко однесување и борба против неказнување

- Ограничени резултати во работата на Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди.
- Во практика постојат недостатоци при имплементацијата на формалните заштитни механизми против деградирачко однесување, вклучувајќи ја и стратегијата за нулта-толеранција за деградирачко однесување.
- Загрижувачки се слабостите во системот на жалби и истрагите поврзани со нив.
- И покрај Акцискиот план за реновирање на притворските установи, условите во бројни притворски установи се под бараните стандарди.
- Сè уште нема одговор на препораките на Европскиот Парламент за следењето на случајот Калед Ел-Масри за наводното вон-судско притворање.

2.2. Пристап до правда

/

2.3. Затворски систем

- Затворскиот систем останува да биде со сериозен недостаток на средства и кадар.
- Прашањата кои сè уште загрижуваат се: лошо управување, лоши материјални услови, ограничено обезбедување на здравствена заштита, недостаток на образовни и рехабилитирачки активности, особено за малолетните деликвенти, и недостаток на независен механизам за инспекција кој би постапувал по прекршувањата на правилата и би ги казнувал сторителите.
- Пренатрупаноста на затворите продолжува да биде 20% во просек.

2. Граѓански и политички права

2.1. Спречување тортура, деградирачко однесување и борба против неказнување

/

2.2. Пристап до правда

/

2.3. Затворски систем

/

2.4. Слобода на изразување

- **И покрај законскиот напредок постигнат во оваа област, репутацијата на државата за слободата на медиумите се влоши на домашен и на меѓународен план.**
- Довербата меѓу медиумите и Владата беше сериозно нарушена со настаните од 24 декември 2012 година.
- Медиумскиот дијалог, кој претставуваше позитивен пример во целиот регион, беше прекинат.
- **Медиумскиот простор останува високо поларизиран.**
- За време на локалните избори во март 2013 година, Советот за радио-дифузија (СРД) и ОБСЕ/ОДИХР забележаа недостаток на балансирано покривање од страна на повеќе медиуми, вклучувајќи го и јавниот сервис (МТВ).
- Иако се одвиваа интензивни консултации со домашни и меѓународни експерти и засегнати страни при подготовката на двата нови нацрта на медиумски закони, сепак клучните разлики меѓу страните не беа разрешени.

ЧОВЕКОВИ ПРАВА И МАЛЦИНСТВА

- И натаму условите во ќелиите во полициски станици се супстандардни, во значителен број полициски станици. - Не се постапува по Препораката на ЕП за случајот Ел-Масри. 2.4. Слобода на изразување - Медиумите се сè уште поделени по етнички и политички линии и самоцензурата е широко распространета. - Сопственоста на печатените медиуми е високо концентрирана и нетранспарентна. - Тужбите за клевета против индивидуални новинари препратени со високи казни продолжуваат да загрижуваат како и заплашувањето на новинарите кои се соочуваат со политички закани и притисоци. 2.6. Организации на граѓанско општество - Не е подобрена имплементацијата на Законот за донации поради сложените административни барања и неразвиената свест. - НВО и натаму значително се зависни од странски средства и недостигот на финансиски средства е сериозна пречка.	2.4. Слобода на изразување - Потребно е внимание да се обезбеди доследна и транспарентна примена на севкупната уставна и правна рамка во согласност со судската пракса од ЕСЧП. - Потребни се дополнителни напори за обезбедување на одржливо финансирање на СРД. - Сопствеништвото на медиумите останува нејасно, високо концентрирано и со силни политички врски. - Владата е еден од најголемите огласувачи и постои загриженост дека средствата се наменети за телевизиите кои ја поддржуваат. - Одредени телевизиски канали се главни донатори на политички партии. - Истрагата околу А1 и подоцнежното затворање доведе до загриженост за пропорционалноста и селективноста на постапката; ослабена е разновидноста медиумскиот пејсаж. - Уредниците и новинарите се соочуваат со зголемен и несоодветен политички притисок и заплашување. - Клеветата не е декриминализирана, а казните се со неограничени парични казни. - Заплашувањето и самоцензура остануваат причина за загриженост. - Со измените на Законот за радиодифузна дејност, усвоени без консултации и јавна дебата, се зголеми бројот на членови кои ги назначуваат тела под владина контрола што доведе до загриженост за намалување на независноста и зголемена бирократија. 2.5. Слобода на здружување и собирање - Потребен е приод за за охрабрување на сеопфатно јавно учество во донесувањето одлуки, вклучително и соодветни институционални механизми.	2.4. Слобода на изразување - Потребни се натамошни напори за да се обезбеди доследно спроведување на стандардите утврдени со член 10 од ЕКЧП и пресудите на ЕСЧП. - Треба да се зајакнат професионалните стандарди кај медиумите. - Постојана загриженост за недостаток на плурализам и постоење на самоцензура во медиумите. - Не постои активно саморегулаторно тело за медиумите. - СРД ја одзема дозволата на ТВ А2 заради неусогласеност на програмската шема со барањата од дозволата. СРД треба да докаже дека во постапувањето има недискриминаторски и транспарентен пристап. - Огромен дел од рекламните кампањи спонзорирани од Владата се доделени на медиуми кои ја поддржуваат Владата. - Државниот трудов инспекторат да продолжи со спроведување на правата од работен однос на медиумските работници. 2.5. Слобода на здружување и собирање / 2.6. Организации на граѓанско општество - Државната комисија за доделување статус на јавен интерес основана во септември 2011 сè уште не е целосно функционална. - Даночното законодавство сè уште не е усогласено со Законот за здруженија и фондации спречувајќи го пристапот до даночни бенефиции и одредени економски активности. - Системот за доделување на државни финансии на граѓанските организации треба да се подобри и стандардизира. - НВО и натаму значително се зависни од странски средства. - Треба да се зајакнат постоечките владини системи за спроведување на Стратегијата за соработка со граѓанското општество, вклучувајќи го Одделението за соработка на Владата со НВО при ГС.	- Остана постојаната загриженост за трошењата средства со владините реклами, за кои многумина тврдат дека се насочени само кон провладините медиуми, овозможувајќи им сериозна финансиска предност во однос на останатите на пазарот. - Висококвалитетното истражувачко новинарство, можноста на јавноста да слушне балансирано известување и разноликост на мислења треба да бидат зајакнати. - Треба допрва да се воспостават систем на саморегулација на медиумите како и кохерентна стратегија за подигање на медиумските стандарди раководена од професијата. - Натамошни напори се неопходни во сите овие области за да се подобри медиумскиот простор. 2.5. Слобода на здружување и собирање / 2.6. Организации на граѓанско општество /

ЧОВЕКОВИ ПРАВА И МАЛЦИНСТВА

	2.6. Организации на граѓанско општество - НВО и натаму значително се зависни од странски средства и недостигот на финансиски средства е сериозна пречка. - Функционери на политички партии и пратеници во Собранието и одредени медиуми пласираа јавни напади врз критички настроените НВО, со обвинувања за политизација и перење пари; извршниот директор на институтот „Отворено општество“ беше прогласен за виновен од страна на Комисијата за лустрација.	- Не беа преземени никакви мерки за развивање на граѓанското општество во руралните средини и на локално ниво. - Единиците на локалната самоуправа немаат доволно капацитет за да обезбедат стандардизирана соработка со локалните граѓански организации и нивно финансирање. - Има загриженост за пропорционалноста и уставноста на Законот за лустрација од јуни. - Две апликации за регистрација на верски заедници беа одбиени. - Бекташката заедница е нерегистрирана.	
3. Економски и социјални права 3.1. Права на жената - Учеството на жената во политичкиот живот е ограничен на локално ниво. - Секторот за еднакви можности сè уште нема адекватни човечки и финансиски капацитети за да го реализира својот мандат. - Сè уште недостига стратегиски приод кон еднаквите можности. - Дискриминаторски обичаи, традиции и стереотипови се широко распространети и ги поткопуваат основните права на жените. - Ограничени напори кај жените во руралните подрачја. - Недоволно се води сметка за здравјето на жените. - Ромките сè уште страдаат од двојна дискриминација (расна и родова).	3. Економски и социјални права 3.1. Права на жената - Прашањето за еднакви можности не е политички приоритет на Владата; дискриминаторските обичаи, традиции и стереотипи се широко распространети. - Учеството на жените во политиката на локално ниво останува ниско, а Ромките сè уште страдаат од расна и родова дискриминација.	3. Економски и социјални права 3.1. Права на жената - Дискриминаторските обичаи, традиции и стереотипови се широко распространети и ги подриваат основните права на жената, особено во руралните средини. - Активното учество на жените во политичкиот живот, особено на локално ниво, останува мало. - Жените се исто така несоодветно застапени на пазарот на трудот, а се преземени ограничени активности за Ромките. - Институциите не ја играат соодветно својата улога во подобро интегрирање на родовата димензија во нивните политики. - Не постои стратешки пристап во имплементацијата на националните стратегии и акциски планови.	3. Економски и социјални права 3.1. Права на жената /

ЧОВЕКОВИ ПРАВА И МАЛЦИНСТВА

3.2. Права на децата

- Стандардите и протоколите за имплементација на системот на малолетничка правда сè уште не се донесени, а механизмите за мониторирање на неговата ефикасност не се ефективни.
- Нема определено средства за фондот за компензација според законот за малолетничка правда.
- И натаму превенцијата на малолетничката деликвенција е пречка бидејќи нема развиено стратегиски документи во оваа област.
- Има недостиг од специјализирана обука за малолетничка правда за полицијата, обвинителството и затворскиот персонал.
- Условите во ќелиите во полициски станици и во поправните домови се супстандардни и не се во согласност со меѓународните стандарди.
- Не се спроведуваат меѓународните инструменти (Конвенцијата на ОН).
- Не е ратификувана Конвенцијата на Советот на Европа за заштита на децата од сексуална експлоатација и злоупотреба (од поглавје 23).
- Децата на улица, од кои мнозинството се Роми, и често во комбинација со други проблеми како користење на дроги и ситен криминал, преставуваат значителен проблем.
- Децата со посебни потреби остануваат особено ранлива категорија со ограничен пристап до здравствениот систем и не се интегрирани во образовниот и рекреативен систем.
- Има недостаток од соодветен број на обучен професионален кадар во здравствените и социјални услуги.

3.2. Права на децата

- Потребни се соодветни финансиски и административни ресурси и блиска меѓуинституционална соработка за правилно спроведување на изменетиот Закон за малолетничка правда, а недостасува и специјализиран кадар.
- Ќелиите за притвор и воспитно-поправните центри не ги исполнуваат стандардите.
- Процентот на деца кои живеат под прагот на сиромаштија се искачи на 37%.
- Потребни се стратегии за вклучување на ромските деца во образовниот процес, а има и neodложна потреба за вработување специјализиран кадар како психолози и образовни специјалисти за работа со деца со посебни потреби.

3.3. Социјално ранливи лица со посебни потреби

- Материјалните услови и нехуманото и деградирачко однесување во психијатриските институции, особено Демир Капија, Демир Хисар и Негорци загрижуваат, а општвената интеграција на лицата со посебни потреби останува ограничена.

3.4. Работнички права и синдикати

- Синдикатите сè уште немаат стабилни финансиски средства и капацитети за управување.

3.5. Политики за анти-дискриминација

- Останува рамката целосно да се усогласи со *acquis*, особено изоставувањето на дискриминацијата врз основа на сексуалната определба, а потребно е да се зајакнат и капацитетите на Комисијата како и да се зголеми свеста не само во однос на новите законски одредби, туку и во однос на начелата на почитување и толеранција на различностите.

3.6. Права на сопственост

- Денационализацијата значително ги надминува законски утврдените рокови.

3.2. Права на децата

- Институциите надлежни за администрирање на малолетничка правда сè уште немаат средства и кадар.
- Водењето и координацијата на реформскиот процес треба да се зајакнат.
- Условите за притвор на малолетниците во полициските станици не ги исполнуваат правните стандарди.
- Бесплатната правна помош за малолетници не е систематски обезбедена.
- Програмата за компензација на жртвите малолетници не е функционална.
- Ситуацијата во воспитно-поправниот дом во Велес останува сериозна грижа [здравствена помош, образовните и рехабилитација].
- Недоволен бројот од психолози и социјални работници.
- За превенцијата, заштитата, достапноста и услугите за основна грижа сè уште нема доволно финансиски и човечки ресурси, особено за децата со посебни потреби, зависници од дрога, жртви на домашно насилство, сексуална злоупотреба или трговија со луѓе.

3.3. Социјално ранливи лица со посебни потреби

- Фискалната и административната децентрализација на социјалните услуги е сè уште ограничена.
- Имплементацијата на усвоените политики оди бавно.
- Треба да се решат лошите материјални услови и нечовечкиот и деградирачки третман во психијатриските установи.
- Социјалната интеграција на лицата со посебни потреби е многу органичена.
- Стапката на сиромаштија останува премногу висока.

3.2. Права на децата

- /
- 3.3. Социјално ранливи лица со посебни потреби
- /
- 3.4. Работнички права и синдикати
- /
- 3.5. Политики за анти-дискриминација
- Постојат знаци на зголемена нетолеранција кон ЛГБТИ популацијата, како што се постојани физички напади на ЛГБТИ Центарот за поддршка во Скопје и хомофобни медиумски содржини.
- Иако полицијата соодветно реагираше на насилните инциденти, потребни се целосни истраги, но уште повеќе е потребно официјалните лица и медиумските професионалци, сопствениците и организациите јавно да ги осудат нетолеранцијата и незнаењето.

3.6. Право на сопственост

/

ЧОВЕКОВИ ПРАВА И МАЛЦИНСТВА

3.3. Социјално ранливи лица со посебни потреби

- Општините и натаму немаат административен капацитет за да ги исполнат обврските од социјалната заштита.
- Останува ограничена интеграцијата на лицата со посебни потреби во општеството.
- Треба да се ратификува Конвенцијата на ООН за правата на лицата со посебни потреби и да се усвои предложениот закон за заштита на лицата со посебни потреби (порано во 19).

3.4. Работнички права и синдикати

- Капацитетот на социјалните партнери и натаму не е подобрен бидејќи синдикатите немаат стабилни финансиски и управувачки капацитети и активно членство.
- Социјалниот дијалог и натаму е слаб .
- Колективните договори во јавниот сектор не се почитуваат и легитимитетот на синдикатите потписнички се доведува во прашање од страна на другите синдикати.

3.5. Политики за анти-дискриминација

- Донесениот закон не е хармонизиран со законодавството на ЕУ и не ја предвидува сексуалната ориентација како основ за дискриминација.
- Предвидената Комисија за заштита од дискриминација нема соодветна административна поддршка.
- Постои загриженост околу стигматизацијата и инцидентите на дискриминација на членови на заедницата на хомосексуалци, бисексуалци и трансцендер.
- Нема статистика за директна и индиректна дискриминација (порано во 19).

3.6. Права на сопственост

- Процесот на враќање на конфискуваниот имот значително го надмина законски утврдениот рок.
- Повторно нема напредок во враќањето на имотите на верските заедници.

3.4. Работнички права и синдикати

- Бипартитниот социјален дијалог, особено во приватниот сектор, останува слаб.
- Останува слаб капацитетот на социјалните партнери, бидејќи синдикатите немаат стабилно финансирање и капацитет за менаџирање.

3.5. Политики за анти-дискриминација

- Општиот капацитет на Комисијата за заштита од дискриминација останува слаб, а нејзината јавна видливост и достапност на ниско ниво.
- Многу е ограничена јавната свест за потребата од недискриминација.
- Законот за антидискриминација сè уште не е целосно усогласен со правото на ЕУ (сексуална ориентација).
- ЛГБТИ заедницата и понатаму страда од дискриминација и стигматизација.

3.6. Права на сопственост

/

ЧОВЕКОВИ ПРАВА И МАЛЦИНСТВА**4. Малцински и културни права и заштита на малцинства***4.1. Културни права*

- Малцинските заедници продолжуваат да се соочуваат со недостиг на можности (facilities) за настава на мајчин јазик.

4.2. Малцинства

- Политичкиот дијалог за меѓу-етнички односи беше повремено напнат, особено за првата енциклопедија и проектот „Скопје2014“.
- Комисиите за односи меѓу заедниците на локално ниво не се секаде воспоставени. Нивната ефикасност продолжува да биде ограничена поради несоодветни капацитети, нејасни надлежности и слаб статус.
- Сè уште нема централна база на податоци за целиот јавен сектор за еднаквата застапеност. Секретаријатот нема издадено ниту еден извештај за своите активности и за прогресот постигнат кај Охридскиот договор.
- Застапеноста на помалите заедници, особено Турците и Ромите, останува мала
- Практиката на вработување непотребни кадри кои немаат ни канцеларии ниту потребни квалификации продолжува.
- Сè уште нема напредок во разјаснување на импликациите од спроведување на одлуката на Уставниот суд за употреба на знамињата на заедниците.

4.3. Бегалци и баратели на азил

- Ромите од Косово како бегалци се соочуваат со особено тешки услови и продолжуваат да имаат ограничен пристап до социјални услуги, вработување, здравствена заштита, образование и соодветно сместување.

4.4. Внатрешно раселени лица (ВРЛ)

- Мнозинството од судски постапки за оштета покренати од ВРЛ се сè уште во тек.

4. Малцински и културни права и заштита на малцинства*4.1. Културни права**4.2. Малцинства*

- Секретаријатот за спроведување на Охридскиот рамковен договор (ССОРД) има проблеми во однос на вработување на доволно квалификуван виш кадар.
- Не е воспоставен јасен механизам за мониторинг и евалуација на спроведувањето на Законот за јазиците.
- На Министерството за образование му недостасуваат финансиски и човечки капацитети за спроведување на Стратегијата за интегрирано образование, а во некои од училиштата продолжува практиката на поделба на учениците по етничка линија или јазични смени.
- Скопје 2014 создаде меѓуетничка чувствителност, а во февруари 2011 дојде и до насилни судири поради изградбата на музеј-црква на Кале.
- Поголем дел од општинските Комитети за односи меѓу заедниците се соочуваат со недостиг на средства, нејасни надлежности и недоволна застапеност.
- Поради нејасен мандат и намален буџет Агенцијата за остварување на правата на заедниците не е во состојба да ги врши задачите дефинирани со закон.
- Повеќето нововработени државни службеници од редовите на заедниците примаат плата и покрај тоа што не им се доделени никакви задачи и одговорности.

4.3. Бегалци и баратели на азил

- Механизмот за определување статус на бегалец сè уште има недостатоци.

4.4. Внатрешно раселени лица (ВРЛ)

- Поголемиот број жалбите поднесени од страна на ВРЛ против државата за штети причинети во конфликтот од 2001 сè уште се во судска постапка.

4. Малцински и културни права и заштита на малцинства*4.1. Културни права*

- Малцинските заедници и натаму се соочуваат со нееднаков пристап до настава на мајчин јазик заради ограничениот број на квалификувани наставници и наставни материјали.

4.2. Малцинства

- Во првата половина на 2012, имаше бројни инциденти и убиства во државата, кои резултираа со зголемени етнички тензии меѓу заедниците и јавни протести.
- Потребно е да се продолжи со пристапот смирено и одмерено да се реагира на овие настани и да се избегнува политизација на инцидентите.
- Од клучно значење е судските и полициските служби да спроведат ригорозна и објективна истрага за да се осигураат дека сторителите на кое било кривично дело ќе бидат изведени пред правдата.
- Започнатиот преглед (review) на Охридскиот рамковен договор раководен од Секретаријатот треба да продолжи, а препораките треба да се спроведат на конкретен начин.
- Односите во Владата беа нарушени заради различните гледишта во врска со статусот на жртвите од кофликтот во 2001. Коалиционите партнери треба да го продолжат дијалогот за да изнајдат решение и да ја одржат стабилноста.
- Комисијата за труд и социјална политика продолжува да го дискутира опсегот на владиниот Предлог-закон за бранителите којшто се однесува на (финансиска н.з.) поддршка на жртвите. Треба да се пронајде заеднички прифатливо решение кое ќе го олесни помирувањето, врз база на неодамнешниот извештај на Владата за ОРД.

4. Малцински и културни права и заштита на малцинства*4.1. Културни права*

/

4.2. Малцинства

- Иако Охридскиот рамковен договор (ОРД) е на сила од 2001 година, се уште се потребни напори за напредок на полињата на децентрализацијата, недискриминацијата, правичната застапеност, употребата на јазиците и образованието.
- Недостасува мониторинг на проблемите како што се употребата на јазиците, спроведувањето на Законот за употребата на знамињата на заедниците, а локалните комисии за односи меѓу заедниците и понатаму се со недоволни ресурси со нејасно дефинирана улога и надлежност поврзани со општинските совети, што води кон нивна неупотребливост.
- Допрва треба да се обезбеди државно финансирање на спроведувањето на Стратегијата за интегрирано образование.
- Продолжуваат трендовите на поделби по етничка линија во училиштата и инциденти со меѓуетничко насилство.

ЧОВЕКОВИ ПРАВА И МАЛЦИНСТВА

4.5. Роми

- Спроведувањето на Ромската декада и АП 2005-2015 дополнително е забавено.
- Меѓу-министерската соработка и посветеност и понатаму се слаби.
- Нема адекватни ресурси.
- Не се зајакна капацитетот на Министерот без ресор со дополнителен кадар.
- Невработеноста меѓу Ромите се зголеми. Бројот на Роми запишани на училиште останува низок, а бројот на ученици кои напуштаат школо е висок.
- Ромите страдат од злоупотреба на Полиција, но нерадо пријавуваат. Случајот со интервенцијата на специјалната полиција на Бит пазар, кога голем број лица беа повредени, не беше истражен.
- Нема статистички податоци за Ромите кои сè уште немаат документи.

4.5. Роми

- Системски не е решено прашањето со издавање на лични документи на Ромите.
- Децата Роми се презастапени во одделенијата за деца со посебни потреби (половина се Роми, иако Ромите се само 2,6% од населението).
- Темпото на спроведување на Стратегијата за Ромите и акциските планови во рамки на Декадата за вклучување на Ромите 2005-2015 забавува, додека средствата не одговараат на потребите.
- Нема подобрување на административните капацитети на кабинетот на министерот од ромската заедница.
- Остануваат високата стапка на невработеност кај ромските жени и младина, како и несигурните услови за домување и живеење, лошото здравје, ниската посетеност на училиштата, ниските приходи и високата стапка на морталитет.
- Продолжија обвинувањата за полициска бруталност и прекумерна употреба на сила врз Ромите.

- Иако Секретаријатот за ОРД неодамна вработи нов искусен кадар, сепак потребни се значајни чекори за да се зајакне капацитетот на Секретаријатот.
- Агенцијата за остварување на правата на заедниците (кои се помалку од 20%) не е во состојба да извршува бројни надлежности и обврски, заради ограничени ресурси.
- Потенцијалот на комисиите за односи меѓу заедниците на локално ниво за водење на интеркултурен дијалог не е соодветно искористен.
- Потребно е да се воведат механизам за набљудување и евалуација во рамките на Законот за јазиците.
- Некои активности предвидени со стратегијата на МОН за интегрирано образование се финансирани од странски донатори, но ниту еден дел од државниот буџет не беше наменет за имплементација на стратегијата.
- Јазичната и етничка сегрегација во училиштата останува широко распространета. Се случуваат постојани инциденти со меѓуетничко насилство во средните училишта.
- Дистрибуцијата на кадри според правичната застапеност низ министерствата е нееднаква и недоволна во повисоките ешалони на јавната администрација.
- Некои од помалите заедници (Турците и Ромите) сè уште не се правично застапени во институциите.

4.3. Бегалци и баратели на азил

/

4.4. Внатрешно раселени лица (ВРЛ)

- Најголем број од тужбите за оштета на ВРЛ против државата од 2001 уште се во судовите.

- **Првата фаза од прегледот (review) на спроведувањето на ОРД беше објавена на 11 април 2013 година. Конференцијата на која требаше да се презентираат резултатите од прегледот и неговите препораки се уште не се одржано, а препораките кои таму требаше да се презентираат треба да бидат спроведени во практика.**
- Треба да се подобри координацијата меѓу Секретаријатот за спроведување на ОРД и другите надлежни институции, вклучувајќи ја Агенцијата за заштита на етнички заедници кои се помалку од 20% од населението и министерот без ресор надлежен за спроведувањето на Стратегијата за Роми.
- Иако буџетот на Секретаријатот за спроведување на ОРД се зголеми во 2013 година, тоа не беше соодветно проследено со напори за зајакнување на капацитетите и внатрешното функционирање.

ЧОВЕКОВИ ПРАВА И МАЛЦИНСТВА

4.5. Роми

- Неодамнешните законски измени со кои требаше да се реши проблемот на преголема застапеност на децата Роми во специјалните училишта сè уште не се имплементирани.
  - Пристапот до основните здравствени услуги е тежок. Кај Ромите се среќава натпросечна стапка на смртност кај децата, а многу деца Роми се или нецелосно вакцинирани или воопшто не се вакцинирани.
  - Високите стапки на невработеност остануваат исти, а пристапот до социјална помош останува проблематичен.
  - Останува дискриминацијата кон Ромите, вклучувајќи го нивното стереотипно претставување во медиумите и на социјалните мрежи преку Интернет.
  - Ромките и Ромите со посебни потреби се соочуваат со небезбедни животни услови заради двојната дискриминација.
- Општиот удел на државни службеници од немнозинските заедници се зголеми на една третина во 2012 година, но голем број од нив (околу 1500) се уште не се назначени на конкретно работно место.
  - Ромите, Турците и другите помали заедници се уште се недоволно застапени во јавната администрација, особено на повисоко раководно ниво.
  - Потребно е да се зајакне принципот на вработување според заслуги при вработувањето на лицата од немнозинските заедници во државните институции.
  - **Прашањето за социјалните права на некои учесници во конфликтот од 2001 година (бранителите) останува точка на сериозни несогласувања меѓу членките на владеачката коалиција, но и меѓу етничките заедници.**
  - **Имаше неколку меѓуетнички инциденти во периодот на извештајот. Инцидентите меѓу младите луѓе продолжуваат да ги ограничуваат меѓуетничкиот дијалог и доверба. Говор на омраза на спортските натпревари, насилство на јавни места и собири, зголемени тензии влошени од честото пристрасно медиумско известување.**

ЧОВЕКОВИ ПРАВА И МАЛЦИНСТВА

			- Ретки се иницијативите кои промовираат меѓуетничка хармонија. - ОБСЕ/ОДИХР утврди дека реотриката на етничка поделеност ги зголеми тензиите во некои општини за време на мартовските локални избори. - Политичките лидери треба да продолжат да се справуваат со меѓуетничките предизвици во духот на заемна почит и толеранција. 4.3. Бегалци и баратели на азил / 4.4. Внатрешно раселени лица (ВРЛ) / 4.5. Роми - Напредокот на почитувањето и заштитата на маџинствата останува попречен заради ограничените финансиски средства, несоодветната меѓуинституционална соработка и значајна потреба од проактивна имплементација на релевантните политики, особено на Стратегијата за Ромите.

РЕГИОНАЛНИ ПРАШАЊА И МЕЃУНАРОДНИ ОБВРСКИ

Пристапно партнерство - Целосна соработка со Хашкиот трибунал и исполнување на сите потребни предуслови за обезбедување добар процес за можното враќање на случаите од Хаг; натамошна промоција на транзицијата на Пактот за стабилност кон регионална рамка за соработка и ефективна имплементација на ЦЕФТА; обезбедување добрососедски односи преку интензивирање на напорите со конструктивен приод да се изнајде взаемно прифатливо решение за името со Грција, во рамките на Резолуциите на Советот за безбедност на ОН бр. 817/93 и 845/93, и да се избегнуваат акции коишто би можеле негативно да влијаат; негување соработка со соседните држави и обезбедување на ефективна имплементација на прекуграничната соработка, борба против организираните криминал, трговија на луѓе и шверцување, судска соработка, гранично управување, реадмисија и животна средина.

Среднорочни приоритети - Промоција на регионален дијалог, стабилност, добрососедство и соработка.

КОМЕНТАР – ЕК постојано посочува на потребата да се избегнуваат активности и изјави што би можеле негативно да влијаат врз добрососедските односи, имајќи го предвид нерешениот спор со Грција. Исто така, континуирана забелешка на ЕК е неусогласеноста со Заедничките позиции на ЕУ за интегритетот на Статутот од Рим, во врска со билатералната спогодба со САД за изземањето од надлежноста на Меѓународниот кривичен суд. Во овој извештај, за првпат се појавува делот кој се однесува на бегалците и на внатрешно раселените лица, односно на Ромите од Косово. Кај соработката со Косово се посочува загриженоста од спорот што се случи во септември и начинот на којшто истиот се разреши – надвор од процедурите на ЦЕФТА.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Меѓународен кривичен суд за поранешна Југославија - Од 4 случаи вратени од Хашкиот трибунал, 3 влегоа во домашниот судски систем. 2 од нив сè уште се кај истражен судија. Третиот наиде на бројни процедурални пречки. Четвртиот, што се однесува до раководството на ОНА, кои сега се високи членови на ДУИ, е сè уште кај ЈО.	1. Меѓународен кривичен суд за поранешна Југославија - Во јули Собранието на РМ донесе автентично толкување на Законот за амнестија и определи амнестијата да ги опфати осомничените од сите случаи што нема да бидат процесирани пред МКСЈ. Еден од случаите беше запрен од страна на Кривичниот суд во Скопје на барање на ЈО. Статусот на останатите случаи останува да се определи.	1. Меѓународен кривичен суд за поранешна Југославија /	1. Меѓународен кривичен суд за поранешна Југославија /
2. Меѓународен кривичен суд - Македонија сè уште има билатералната спогодба со САД за изземања од надлежноста на Меѓународниот кривичен суд што не е во согласност со ЕУ за интегритетот на Статутот од Рим ниту со водечките принципи на ЕУ за билатералните спогодби за имунитет. Земјата треба да се усогласи со ставот на ЕУ.	2. Меѓународен кривичен суд - Македонија сè уште има билатералната спогодба со САД за изземање од надлежноста на Меѓународниот кривичен суд што не е во согласност со Заедничките позиции на ЕУ за интегритетот на Римскиот Статут ниту со поврзаните принципи на ЕУ за билатералните спогодби за имунитет. Земјата треба да се усогласи со ставот на ЕУ.	2. Меѓународен кривичен суд - Македонија сè уште ја одржува билатералната спогодба со САД за изземање на нејзините државјани од надлежноста на Меѓународниот кривичен суд од 2003 што не е во согласност со Заедничката позиција на ЕУ за интегритетот на Римскиот статут ниту со поврзаните принципи на ЕУ за билатералните спогодби за имунитет. Државата треба да се усогласи со ставот на ЕУ.	2. Меѓународен кривичен суд - Македонија сè уште ја одржува билатералната спогодба со САД за изземање на нивните државјани од надлежноста на Меѓународниот кривичен суд од 2003 што не е во согласност со Заедничката позиција на ЕУ за интегритетот на Римскиот статут ниту со поврзаните принципи за билатералните спогодби за имунитет. Државата треба да се усогласи со ставот на ЕУ.

РЕГИОНАЛНИ ПРАШАЊА И МЕЃУНАРОДНИ ОБВРСКИ

			3. Бегалци и внатрешно раселени лица - Има 2240 бегалци и внатрешно раселени лица од кои 1043 се Роми од Косово. 59 се вратија доброволно во Косово и Србија. Законскиот статус на мнозинството го ограничува нивниот пристап до основните услуги и до нивно целосно интегрирање. Се уште има судски случаи за оштети уште од 2001 г. и повеќето се сеуште сместени во колективни центри.
4. Регионална соработка /	4. Регионална соработка /	4. Регионална соработка /	4. Регионална соработка /

РЕГИОНАЛНИ ПРАШАЊА И МЕЃУНАРОДНИ ОБВРСКИ

5. Билатерални односи со другите држави од проширувањето и со соседните држави-членки

4.1. Албанија

/

4.2. Босна и Херцеговина

/

4.3. Хрватска

/

4.4. Црна Гора

/

4.5. Турција

/

4.6. Србија

- Останува нерешениот спор на црквите.

4.7. Грција

- Односите и натаму се негативно засегнати од нерешеното прашање со името. Треба да се избегнуваат активностите и изјави што би можеле негативно да влијаат врз добрососедските односи. Од суштествено значење останува одржувањето добрососедски односи, вклучувајќи и договорање на взаемно прифатливо решение за името, под покровителство на ОН.

4.8. Бугарија

- Прашањата поврзани со етничката припадност продолжуваат да бидат предмет на загриженост.

5. Билатерални односи со другите држави од проширувањето и со соседните држави-членки

4.1. Албанија

/

4.2. Босна и Херцеговина

/

4.3. Хрватска

/

4.4. Црна Гора

/

4.5. Турција

/

4.6. Србија

- Останува нерешениот спор на црквите

4.7. Косово

/

4.8. Грција

- Односите и натаму се негативно засегнати од нерешеното прашање со името.
- Владата постави статуа во центарот на Скопје што од Грција беше видено како провокација поради сличноста на истата со Александар Велики.
- Треба да се избегнуваат активностите и изјави што би можеле негативно да влијаат врз добрососедските односи вклучувајќи и договорање на взаемно прифатливо решение за името, под покровителство на ОН.

4.8. Бугарија

- Прашањата поврзани со етничката припадност продолжуваат да бидат предмет на загриженост.

5. Билатерални односи со другите држави од проширувањето и со соседните држави-членки

4.1. Албанија

/

4.2. Босна и Херцеговина

/

4.3. Хрватска

/

4.4. Црна Гора

/

4.5. Турција

/

4.6. Србија

- Нема нов развој на настаните во врска со спорот помеѓу православните цркви во двете држави.

4.7. Косово

- Заедничките патроли на границата со Косово ќе мораат да одговорат на предизвиците што ги претставуваат нелегалната трговија со стоки и нелегалната миграција.

4.8. Грција

- Односите помеѓу двете држави и понатаму се отежнати поради нерешеното прашање со името.
- Преговорите кои се водат за изнаоѓање на заемно прифатливо решение за името треба да бидат со поголем интензитет, што ќе биде резултат на последните директни контакти и средби.
- Треба да се избегнуваат активности и изјави кои можат негативно да влијаат врз добрососедските односи.

4.9. Бугарија

- Последните случувања во овој извештаен период укажуваат на потребата од засилен дијалог за надминување на можните недоразбирања и различните гледишта на историските, културните и етнички прашања.

5. Билатерални односи со другите држави од проширувањето и со соседните држави-членки

- Треба да се склучи билатерална конвенција со Србија согласно член 12 од ССА.

4.1. Албанија

/

4.2. Босна и Херцеговина

/

4.3. Хрватска

/

4.4. Црна Гора

/

4.5. Турција

/

4.6. Србија

- **Нема нов развој на настаните во врска со спорот помеѓу православните цркви во двете држави.**

4.7. Косово

- **Заеднички патроли на границата ќе мора да одговорат на предизвиците од нелегалната трговија со стоки и нелегалната миграција.**

- Спорот што во септември изби и начинот на кој се реши – надвор од правилата на ЦЕФТА – загрижува.

4.8. Грција

- **Односите меѓу двете држави и натаму се отежнати поради нерешениот спор со името.**
- **Треба да се избегнуваат активности и изјави кои можат негативно да влијаат врз добрососедските односи.**

4.9. Бугарија

- **Односите главно се затегнати поради недоразбирањата и различните гледишта на историјата.**

ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИУМИ

Пристапно партнерство - Натамошна регистрација на земјиштето и имотот, зајакнување на катастарот заради подобрување на правната сигурност на економските оператори и за подобро функционирање на механизмите на пазарната економија; подобрување на ефикасноста на јавните услуги преку обезбедување дополнителни средства за обука и надградба на тековната инфраструктура.

Среднорочни приоритети - Забрзување на напорите за добивање одржлив пазар на електрична енергија согласно обврските за либерализација преку елиминација на постојните искривувања поради цените кои не го вклучуваат покривањето на трошоците и зајакнување регулаторните институции и физичката инфраструктура; подобар квалитет на јавната потрошувачка преку зајакнување на капацитетот за среднорочни планирање и за подобро извршување на буџетот на јавниот сектор; натамошно подобрување на квалитетот на образованието, преку последователно финансирање на инфраструктура/персонал неопходен за спроведување на новите реформи во образованиот сектор; натамошно подобрување на пазарот на трудот и намалување на невработеноста преку дополнителни мерки за младите, долгорочно невработените и преку модернизирање на социјалната сигурност и образованиот систем; натамошно интегрирање на неформалниот сектор во формалната економија; надградба на инфраструктурата за енергија и транспорт заради зајакнување на конкурентноста на економијата.

КОМЕНТАР – ЕК и оваа година прецизно констатира состојбите во македонската економија - огромна невработеност, посебно кај младите и оние кои бараат работа подолго од 10 години; зголемен дефицит во трговскиот и платниот биланс; зголемен буџетски дефицит; зголемено финансирање на дефицитите со задолжување во странство; зголемен надворешен и внатрешен јавен долг; намалени инвестиции; намалени девизни резерви; пораст на цените на енергенсите и храната; недоволен квалитет и/или квантитет на човечки и капитални ресурси; недоволни капацитети на регулаторните и надзорните тела, кои треба да се грижат за обезбедување и почитување на еднакви правила на игра за сите играчи на пазарот; континуиран недостиг на капитал за бизнисите; корупција, бавно судство и владеење на право кои не овозможуваат заштита на капиталот; несоодветност на вложувањата за развој на образованието и креирањето предуслови за развој на економија базирана на знаење; монополизирани пазари на енергија, гас и транспорт; нетранспарентност во известувањето за државната помош и нејзина усогласеност со стандардите на ЕУ; високо концентриран банкарски сектор и недоволно развиен финансиски сектор; пад на кредитните пласмани; зголемен процент на нефункционални заеми, пред сè кон бизнис секторот, итн. Главната критика и оваа година се однесува на управувањето со јавните финансии каде освен што се забележува дека буџетот за 2013 е донесен во „контроверзни околности“, ЕК констатира натамошно влошување на начинот на кој се води фискалната политика пред сè поради тоа што таргетите на буџетскиот дефицит упорно растат, а прибирањето на приходите во континуитет потфрлува, т.е. дека отсутствуваат среднорочни буџетски проекции, а оние што ги има се преоптимистички и нереални. ЕК укажува дека јавните расходи се несоодветни и непродуктивни (како пр. се наведува „декорацијата на главниот град“), потоа дека надворешниот јавен долг пораснал како резултат на неможноста за реалистично планирање и извршување на буџетот, а за да се покрие растечкиот буџетски дефицит. ЕК ја критикува и инвестиционата политика на владата од аспект на постојаното кастрење на предвидените капитални инвестиции, но и во врска со изборот на приоритетите за инвестирање кои најчесто не се во корелација со структурни проблеми во економијата. ЕК и забележува на Владата дека не се преземаат никакви мерки по наодите во извештаите на ДЗР за трошењето на јавните пари.

ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИУМИ			
Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
Постоење на функционална пазарна економија Основи на економската политика - Четвртата Претпристапна економска програма е презентирана но подготовката и квалитетот на информациите понудени во програмата се ограничени поради слабиот административен квалитет. - Структурните реформи продолжија во низа подрачја, но прогресот беше побавен отколку во минатото. - Политичкиот консензус за основите на економската политика се одржува.	Постоење на функционална пазарна економија Основи на економската политика - Поднесена е Петтата Претпристапна економска програма (ПЕП). Таа претставува изводлива, иако понекогаш оптимистичка макроекономска и фискална рамка и покажа подобри капацитети за изготвување на ПЕП. - Политичкиот консензус за основите на економската политика се одржува.	Постоење на функционална пазарна економија Основи на економската политика - Рамката за економската политика на среден рок е опишана во различни програми, како што е 6 Претпристапна економска програма (ПЕП) 2012-2014, Стратегијата за пазарот на труд за 2015 и Националниот акциски план за 2011-2013. Започна ПДВН со ЕУ што овозможи друга платформа за забрзување на реформите во економијата кои се поврзани со интеграцијата во ЕУ. - Политичкиот консензус за основите на економската политика се одржува.	Постоење на функционална пазарна економија Основи на економската политика - Парламентот го донесе државниот буџет во контроверзни околности. - Макроекономската стабилност беше сочувана наспроти постојаното проблематично надворешно окружување и високата невработеност. - Светска банка во јануари 2013 година и одобри на Владата гаранција во износ од 155 милиони евра за да ѝ помогне на државата да се задолжи кај странски комерцијални банки, а заради финансирање на буџетскиот дефицит во 2013 година. - Политичкиот консензус за основите на економската политика се одржува.
Макроекономска стабилност - По скромното намалување на економската активност во првите 3 квартали од 2009 год., индикациите за заздравување во 2010 сè уште се неизвесни. - Падот во приватната и јавната побарувачка скромни, додека инвестициите опаднаа за 20%. - Намалувањето на домашната побарувачка доведе до намалување на увозот со слична динамика, а извозот се зголеми за 15%.	Макроекономска стабилност - Реалниот БДП порасна за 1,8% во 2010 споредено со падот од 0.9% во 2009. БДП продолжи да расте за 5.2% во првата половина од 2011. Главен двигател на растот во вториот квартал од 2011 беше приватната потрошувачка. Силниот пораст е одраз на слабата база во претходната година. Вкупното ниво на индустриско производство е сè уште на ниво пониско од она пред кризата. - Економската активност започна повторно да се засилува почнувајќи од есента 2010 год. Значаен удел во силниот пораст на бруто инвестициите во фиксен капитал одиграа владините расходи во градежништвото.	Макроекономска стабилност - Економијата порасна за 3% во 2011, но се намали за околу 1% во првата половина на 2012 во споредба со претходната година. - Намалувањето на јавната потрошувачка имаше негативен придонес кон растот, а доста отпорната приватна потрошувачка спречи поостро намалување. - Пад на индустриското производство за просечни 9% од октомври 2011 година.	Макроекономска стабилност - Производството се намали за 0,2% во 2012 главно поради намалувањето на приватната потрошувачка и влошувањето на билансот во трговската размена, иако порастот на инвестициите продолжи да биде солиден. - Порастот на инвестициите забави и тоа од просечните 16% во 2012 на 8,2% во првиот квартал од 2013. - Просечниот приход по глава на жител, сметан според куповната моќ, се задржа на 35% од нивото на ЕУ-27.

ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИУМИ

Надворешен сектор

- Надворешната нерамнотежа се подобри како резултат на опаѓањето на увозот, зголемување на извозот и стабилизирање на приватните капитални приливи.
- Приливот на странски директни инвестиции и натаму мал. Надворешниот долг на државата порасна главно како резултат на интер-компаниските позајмувања во приватниот сектор но и како резултат на зголемено позајмување во странство од страна на јавниот сектор.

Надворешен сектор

- Дефицитот на тековната сметка се зголеми значително како резултат на зголемената економска активност. Главна причина за порастот на трговскиот дефицит беше зголемениот увоз. Но порастот на дефицитот на тековната сметка беше придружуван од уште поголем пораст на капиталните приливи главно од два извори: 1. Делумно повлекување на кредитот за внимателност од ММФ и 2. од СДИ, но исто така и од заемите од други меѓународни финансиски институции.
- Надворешниот долг се зголеми во првиот квартал на 2011 и тоа главно како резултат на порастот на јавниот долг.

Надворешен сектор

- Надворешната нерамнотежа се намали (од -3,5% на -2,8%), но дојде до влошување на финансирањето на дефицитот. Најзначаен фактор кој придонесе за подобрувањето беше натамошното зголемување на странските дознаки на околу 10% од годишниот БДП.
- Трговскиот биланс малку се влоши (од -11% на -12% од проценетиот вк. годишен БДП) како резултат на намалените приходи од извоз.
- Суфицитот на капиталната и финансиската сметка се намали во истиот сооднос, од 4% во 2011 на 2.6% до јуни 2012 г. Приливот на СДИ и други инвестиции се намали на околу 1% од проценетиот годишен БДП споредено со 2 % во претходната година. Како резултат на тоа, финансирањето на дефицитот на тековната сметка се базираше многу помалку на приливи од инвестиции, а повеќе на странски кредити.
- Бруто надворешниот долг малку се зголеми на 61,2% во првиот квартал на 2012 г. споредено со 59,7% во претходната година. Главна причина за ова покачување беше јавниот надворешен долг кој порасна за 2,2 п.п. од БДП, а приватниот долг се намали за 0.7 п.п.

Надворешен сектор

- Надворешната нерамнотежа се зголеми во 2012 и дефицитот на тековната сметка се зголеми од 3% во 2011 на 3,9% во 2012. Ова пред сè се должи на зголемувањето на дефицитот на трговската сметка, што достигна 24% од БДП. Неговото финансирање се обезбедуваше во голем дел на странски кредити затоа што приливот на странските директни инвестиции се намали за околу две третини во 2012 и падна на нивото од 1,4% од БДП.
- Приватните трансфери во 2013 се намалија за 11% и сега изнесуваат 18% од БДП.
- Бруто надворешниот долг порасна на 65% од БДП на крајот на првиот квартал од 2013, споредено со нивото од 62% кое го имаше една година претходно. Порастот се должи на владиното финансирање од надворешни извори, што го подигна надворешниот јавен долг на 27,3% од БДП, споредено со 24,4% претходната година.
- Надворешниот долг на приватниот сектор се зголеми за 0,9% и достигна ниво од 38,4%.
- Ослабната е позицијата на меѓународните резерви. Намалени се девизните резерви, кои на крајот на август 2013 изнесуваа 2,1 милијарда евра или околу 26% од БДП, што е помалку во споредба со нивото од 30% од БДП претходната година. Резервите покриваат 4 месеци од планираниот увоз на стоки и услуги, што е помалку отколку претходната година.
- Генерално постои ограничен ризик по макроекономската стабилност од надворешна страна. Билансот на тековната сметка во голема мерка зависи од кредитирањето од странство, со несигурна перспектива за движењето на приватните трансфери.

ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИУМИ**Пазар на труд**

- Невработеноста остана многу висока и продолжи да расте во 2010. Иако постоењето на значителен неформален сектор води до значајно преценување на реалната невработеност, многу високата невработеност сè уште останува значајно прашање, посебно кај младите и помалку образованите.
- Зголемувањето на вработеноста во јавниот сектор делумно го ублажи ефектот на светската криза врз пазарот на трудот, но нивоата на вработеност, посебно кај младите и помалку едуцираните се и натаму многу високи.

Пазар на труд

- Невработеноста во 2010 беше многу висока и изнесуваше во просек 32%.
- Состојбата со невработеноста малку се подобри во првиот квартал од 2011.
- Во првиот квартал од 2011 дојде до зголемување на вработеноста од 5.5% во споредба со 2010. Вработувањата беа главно во земјоделскиот сектор и производството. Сепак вработувањата во земјоделскиот сектор главно се должат на регистрирањето на фармери кои егзистираат од земјоделството по прв пат.
- И покрај тоа што постоењето на значителен неформален сектор сè уште води до значајно преценување на реалната невработеност, многу високата невработеност сè уште останува значајно прашање, посебно кај младите и помалку образованите.

Пазар на труд

- Невработеноста беше многу висока (31,2%) и се одржа на тоа ниво во вториот квартал од 2012 споредено со лани, а за време на зимата беше повисока за 1 % во однос на лани.
- Вработеноста беше 1% повисока од претходната година, но нејзиното влијание врз невработеноста беше ограничено, бидејќи најголем дел од нововработените претходно не биле регистрирани на пазарот на трудот. Главните сектори во кои имаше пораст на вработеноста беа образованието, текстилната индустрија и општинските услуги. Вработувањето во јавниот сектор се зголеми за 1% на годишна основа (образование).
- Невработеноста кај младите малку се намали на 54,6% во вториот квартал на 2012 г. споредено со 54,9% во вториот квартал на 2011 г., но во истиот тој период се зголеми нивното учество во невработеноста од 18,5 % на 18,8%.
- Се намали невработеноста на помалку образованите од 39% во вториот квартал на 2011 г. на 36% во вториот квартал на 2012 г. што е 30% од работната сила.

Пазар на труд

- Невработеноста останува упорно висока, особено кај младите и долгорочната невработеност, што укажува на длабоко вкоренети пречки на пазарот на трудот кои имаат структурен карактер.
- Во јуни 2013 вкупната невработеност е на ниво од 28,8% од работната сила. Кај популацијата на возраст од 15-24 години невработеноста се намалила на 51,7% во споредба со 54,9 % претходната година. Стапката на вработеност се зголемила на 40,7%, споредено со 38,8% претходната година. Ваквото движење на вработеноста е резултат на зголемувањето на вработувањето на скратено време (part-time), на самовработувањето, но и како резултат на порастот на вработувањата во јавниот сектор.
- Генерално политиките кои се однесуваат на пазарот на трудот имаат ограничен успех во справувањето со упорно високата невработеност. Структурните предизвици на пазарот на трудот треба да бидат во фокусот.

ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИУМИ

Монетарна политика - Се водеше здрава политика на девизен курс и здрава монетарна политика насочени кон одржување на стабилност, пред се преку одржување на нивото на курсот на денарот кој е врзан за еврото. Поради довербата во политиката на стабилен девизен курс, НБРМ се обиде да ја поддржува економијата со пониски каматни стапки. Кредитниот пораст се намали кон крајот на 2009 год., но повторно почна да се забрзува/зголемува.	Монетарна политика - Монетарната политика претпазливо го поддржуваше економското заздравување, додека политиката на девизниот курс беше насочена кон одржување на ценовната стабилност и кон одржување на нивото на курсот на денарот кој е врзан за еврото.	Монетарна политика - Монетарната политика внимателно го поддржуваше постепеното заздравување, а политиката на девизниот курс беше насочена кон одржување на ценовната стабилност и нивото на курсот на денарот кое е врзано за еврото.	Монетарна политика - Монетарната политика беше конзистентна и адекватна имајќи го предвид економското окружување и состојбата со домашниот банкарски сектор. Со цел да го поддржи заздравувањето и да се справи со млитавиот кредитен раст Народната банка ја релаксираше монетарната политика неколкупати во текот на 2013 година.
Инфлација - Инфлацијата во 2009 беше -0.8%, а во првите девет месеци на 2010 изнесување 1.1 % мерена на годишно ниво. - Базната инфлација мерена без влијание на цената на енергијата и храната, во 2009 год.се намали во однос на 2008, а во 2010 е блиска до нула.	Инфлација - Просечната инфлација за првите пет месеци од 2011 изнесуваше 4.2%. - Базната инфлација мерена без влијание на цената на енергијата и храната, во 2010 беше близу нула но порасна на 1.3% во првите пет месеци од 2011.	Инфлација - Просечната инфлација за првите 6 месеци од 2012 изнесуваше 2,4% -, намалување од истиот период лани кога таа изнесуваше 4,4%. - За време на последните месеци се зголемија инфлаторните притисоци поради високите цени на енергијата, растечките цени на храната и трошоците за домување. - Базната инфлација мерена без влијание на цената на енергијата и храната, беше доста стабилна на ниво под 2%.	Инфлација - Инфлацијата на цените на мало беше значително зголемена во споредба со претходната година, и во просек во првите осум месеци од 2013 таа изнесуваше 3,5 % споредено со 2,5% во истиот период во 2012. - Повисоките цени за електрична енергија и храна како и повисоките административни цени беа главните причинители за качување на процентот на инфлацијата над 4% на годишно ниво во последните месеци од 2012. - Генерално, монетарната политика остана ориентирана кон обезбедување стабилност. Енергетските трошоци и цените на храната беа главни причинители на растечката инфлација.

ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИУМИ**Фискална политика**

- Како резултат на намалувањето на приходите во 2009, Владата ги напушти преоптимистичките планови за јавни расходи. Како процент од БДП јавните расходи останаа непроменети, а приходите се намалија, што доведе до пораст на дефицитот.
- И покрај опаѓачките приходи, Владата опстои на својот првичен план за намалување на директните даноци а исто така им одобри и даночна помош на некои јавни и на одреден број приватни претпријатија, а се зголемија и социјалните трансфери и субвенции. Но, за да се одржи првично планираниот дефицит, властите ги намалија капиталните трошоци за истиот износ. Како резултат на тоа, иако вкупното расходи во глобала не се променија, се влоши нивниот квалитет.
- Ова е резултат на зголемените трансфери за сметка на среднорочно ориентираните расходи, како оние за капитални инвестиции во инфраструктура или за образование..
- Во последните месеци, Владата акумулираше значителни заостатоци во плаќањата, што ја ограничи ликвидноста на приватниот сектор и може да доведе до значително зголемување на акумулираниот дефицит.
- За да го финансира овој дефицит, Владата посегна по резервите и меѓународно позајмување, што резултира со зголемување на јавниот долг во 2009 год.

Фискална политика

- За да го постигнат зацртаниот дефицит за 2010 год., а поради помали буџетски приходи од планираните, властите значително ги намалија трошењата за стоки и услуги и со значајно ограничување на планираниот пораст на капиталните инвестиции.
- Во првите седум месеци од 2011 год. приходите беа на слично ниво од БДП како и во 2010, што доведе до повисок акумулиран дефицит во јули 2011 во споредба со јули 2010 год. Дел од овој пораст е одраз главно на расходите во градежништвото, а во врска со предвремените избори во јуни.
- Квалитетот на јавните финансии и понатаму страда поради слабостите во буџетското планирање и одлуки за трошења на краток рок, што ја одложува акумулацијата на продуктивни инвестиции.
- Високите дефицити но исто така и зголемените јавни расходи финансирани преку задолжувања придонесоа за зголемување на процентот на јавниот долг.

Фискална политика

- Објавениот дефицит на централната влада за 2011 г. беше главно усогласен со целта од 2,5% од БДП . Приходите беа за околу 7,5% пониски од првично очекуваните. За да се постигне таргетот за дефицитот, расходите беа намалени за околу 7%, главно за купување на добра и услуги. Се намалија и капиталните инвестиции за околу 16% од првично планираните. Во 2012 г. приходите беа под прогнозите и се намалија реално за 3%. За да компензираат властите донесоа дополнителен буџет и го зголемија таргетот за дефицитот од -2,5% на -3,5%. Досега главно подрачје на кастренење на трошењата беа капиталните инвестиции кои во јули изнесуваа 1,8% од проценетиот вкупен годишен БДП во споредба со 2,4% во претходната година.
- Процентот на владиниот долг порасна на околу 30% од БДП во јули 2012 споредено со околу 25% лани, поради зголеменото домашно позајмување.
- И покрај важечките законски обврски не беа ажурирани ниту Стратегијата за фискален и јавен долг, ниту Програмата за јавни инвестиции за периодот 2012-2014. Властите исто така не поднесоа Фискална нотификација до ЕК, која треба да ги презентира податоците на централната влада во формат кој е споредлив со стандардите на ЕУ.

Фискална политика

- Фискалната дисциплина беше релаксирана во 2012, а со тоа квалитетот на јавните финансии уште повеќе се влоши. Вкупниот буџетски дефицит достигна 3,8% со што беше надминат и ревидираниот таргет на дефицитот, што властите го покачија за 1% до нивото од 3,5%, есента 2012.
- Заради драстични потфрлувања на страната на приходите, со друг ребаланс на буџетот беа намалени само трошењата поврзани со инвестициите.
- Вкупните расходи како процент од БДП пораснаа од 31% во 2011 на 34% во 2012, а во 2013 планирано е да го достигнат нивото од 35%.
- Буџетскиот дефицит порасна на 3,1% од БДП во 2012 споредено со нивото од 1,7 во 2011.
- Расходите за капитални инвестиции во 2012 го задржаа нивото од 2011 и изнесуваа 12% од вкупните расходи, односно само 4% од БДП, со проекција да паднат на 11,3% од вкупните расходи односно 3,9% од БДП во 2013.
- Уделот на социјалните трансфери во вкупните расходи благо паднал во 2012 на ниво од 44,7% во споредба со 45,2% претходната година и планирано да останат непроменети во 2013.
- Буџетот за 2013 предвидува благо намалување на дефицитот на 3,5% базирано на оптимистичките очекувања за голем пораст на приходите кои се проектирани да бидат за 7,2% повисоки во споредба со 2012. Сепак по првите седум месеци од 2013 буџетскиот дефицит го достигна нивото од 80% од таргетот на вкупно проектираниот дефицит за 2013.

ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИУМИ

- На среден рок, пристапот на намалување на приходите со истовремено одржување или зголемување на расходите е неодржливо.		- Фискалната децентрализација продолжи со влез на 84 од вкупно 85 општини во втората фаза на децентрализацијата. Ефикасноста на локалните одделенија за финансиско управување треба да бидат дополнително зајакнати со подобрување на менаџментот и надлежностите и преку обезбедување на соодветно ниво на кадарот и кратење на административните постапки. - Планирањето и извршувањето на буџетот се влошија, а квалитетот на јавните трошења и натаму е низок. Буџетскиот процес и натаму е оптоварен со преоптимистички проценки за приходите, недостаток на среднорочно планирање, ориентација кон краткорочно ориентирани одлуки за трошење и влошување на управувањето со јавните расходи, што резултираше со зголемени долгови, натамошно намалување на транспарентноста на одлуките за трошење и намалена сигурност на сметките на јавниот сектор. Ова не само што ги замаглува информациите за фискалната позиција на државата, туку има и негативни придружни ефекти врз ликвидноста на приватниот сектор.	- Порастот на владиниот долг во последните години ја зголемува загриженоста. Долгот на централната власт беше на ниво од 33,6% од БДП на крајот од јули 2013 спореден со 27,8% на крајот на 2011. Згора на тоа, буџетот на новоформираното јавно претпријатие за државни патишта беше изземен од централниот буџет во 2013, а со тоа и неговиот долг не е вклучен во износот на долгот на централната власт. - Генерално, управувањето со фискалната политика и фискалната дисциплина се влошени и евентуално би се подобриле доколку се спроведува среднорочна стратегија.

ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИУМИ**Микс на макроекономски политики.**

- Јавните расходи се одржаа и покрај падот на приходи. Зголемените трансфери и субвенции беа финансирани за сметка на кастрењето на капиталните трошоци, што имаше негативно влијание врз квалитетот на јавните расходи. Недоволната дискусија со засегнатите страни влијаеше негативно врз квалитетот на јавните расходи.
- Квалитетот на јавните расходи се влоши а високата невработеност, (кај младите), останува клучен предизвик на политиките.

Микс на макроекономски политики

- Структурата на јавните расходи главно се одржа и се фокусираше на трансферите со мал пораст на капиталните инвестиции и понатамошно намалување на расходите за набавка на стоки и услуги.
- Дел од јавните инвестиции можеа да бидат потрошени на начин кој во поголема мера го подржува растот.
- Квалитетот на јавните инвестиции не се подобри значително и прашањето на високата невработеност, посебно кај младите останува да биде клучен предизвик за политиките.

Микс на макроекономски политики.

- Буџетското планирање и менаџирањето со јавните расходи значително се влошија, додека квалитетот на јавните трошоци продолжи да биде на ниско ниво.
- Невработеноста и натаму е многу висока, посебно кај младите и останува да биде клучен предизвик за политиките.
- Макро-фискалните ризици се главно поврзани со надворешни шокови, како што се на пр. натамошниот пад на надворешната побарувачка, повисоките увозни цени и/или пад на тековните трансфери.

Микс на макроекономски политики

- Миксот на макроекономските политики е влошен. Иако монетарната политика ја обезбедува клучната поддршка на макроекономската стабилност, фискалната политика слабеа и процентот на долгот и натаму се зголемува. Јавните финансии можат да имаат поголем придонес за стабилноста ако ги поврзат приоритетите за трошење со структурните проблеми и ако ги зголемат капитални расходи кои ќе обезбедат зголемување на растот.

ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИУМИ

Слободно дејствување на пазарните сили

- Практиката на поставување на цените на ел.енергија под ниво на цената на трошоци (под прагот на рентабилност) продолжува и ја искривува домашната ценовна структура.

Слободно дејствување на пазарните сили

- Улогата на државата се зголеми како резултат на кризата, а државната сопственост е сконцентрирана главно во телекомуникациите, енергијата и јавни услуги.

Слободно дејствување на пазарните сили

- Владата донесе некои одлуки, како на пример замената на долговите со влогови на државата во неколку проблематични компании, со што се зголеми државната улога во економијата.
- Не успеаја обидите за продажба на неколку компании во државна сопственост.
- Јавниот сектор вработува околу 20% од работната сила а јавните набавки чинат околу 11% од БДП.
- Учеството на администрирани и регулирани цени во Индексот на потрошувачки цени не се промени и остана на ниво од 13,1%, но цените на електричната енергија сè уште се искривени како резултат на упорно високите технички загуби и цени на инпутите кои не ги покриваат трошоците. Администрираните цени, како на пр. за вода и за комуналии обично не ги покриваат трошоците.

Слободно дејствување на пазарните сили

- Вредноста на основните средства на компаниите кои се во целосна или делумна сопственост на државата се зголеми на 15,7% од БДП во средината на 2013, споредено со 12,7% претходната година и тоа поради зголемување на капиталот во јавните претпријатија.
- Бројот на претпријатија кои се во целосна сопственост на државата порасна од 12 на 15, поради реструктурирањето во јавниот сектор. Најголемиот дел од државниот капитал е сконцентриран во пет претпријатија кои пред се занимаваат со обезбедување јавни услуги.
- Учеството на администрираните и регулирани цени во Индексот на потрошувачки цени не се промени и остана на ниво од 13%. Некои од администрираните цени, како на пр. за вода и за комуналии обично не ги покриваат трошоците.

ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИУМИ**Влез и излез на пазарот**

- Пречките се доста ниски, а постигнат е и натамошен напредок.

Влез и излез на пазарот

- Иако е постигнат напредок во намалувањето на пречките за влез и излез од пазарот, постои значителен простор за понатамошно скратување на времетраењето на процедурите за банкротирање.

Влез и излез на пазарот

- И покрај продолжените напори на владата за зајакнување на влезот и излезот на пазарот, а делумно како резултат на помалку поволното меѓународно економско опкружување, бројот на ново основани претпријатија се намали на малку под 10% од вк. бр. на претпријатија.
- Ограничениот пристап до финансии и натаму го попречува растот на многу компании, посебно на МСП.

Влез и излез на пазарот

- Ликвидноста на компаниите страдеше во 2012 поради акумулацијата на неисплатените доспеани обврски на Владата кон стопанството по основ на повратот на ДДВ и извршените работи на фирмите согласно потпшаните договори со Владата.
- Има ограничен напредок во реформите на процедурите за излез од пазарот. Подобрувањето на опциите за излез од пазарот преку олеснување на процедурите за банкрот се покажува како проблематично.
- Просечното времетраење на процедурите за доброволна ликвидација на компаниите е незначително скратено.
- Генерално слабостите во процедурите за банкрот и ликвидација продолжуваат да предизвикуваат сериозна пречка за инвестиции и пристап до финансии за компаниите.

ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИУМИ

Правен систем

- Нема напредок во забрзувањето на правните постапки, поради одложувањето на примената на амандманите на Законот за извршување. Административни капацитети и спроведувањето на некои од регулаторните и надзорни тела и натаму се ограничени. Како резултат, некои регулаторни и надзорни тела сè уште не ја исполнуваат својата улога на чувари на владеењето на правото и на гаранти на еднакви правила на игра за сите економски оператори на пазарот.
- Слабостите во владеењето на правото, посебно во судството, кое се карактеризира со бавни постапки, недоволни ресурси и отежнато извршување на договорите како и доминантната корупција, и натаму имаат негативен ефект врз деловното опкружување.

Правен систем

- Извршувањето на договорите сè уште оди тешко и го попречува деловното опкружување, посебно за малите и средните претпријатија (МСП).
- И покрај зајакнатата правна и финансиска независност на регулаторните и надзорните тела, административниот капацитет и досието на остварување на некои од нив (агенцијата за регулирање на железничкиот сообраќај, регулаторите на пазарот на енергија и телекомуникации (АЕК, РКЕ), агенциите за регулирање и супервизија на доброволните пензиски фондови и комисијата за хартии од вредност) сè уште треба да се зајакнуваат.
- Слабостите во владеењето на правото (посебно во правосудството), што се карактеризира со бавни процедури, недоволни ресурси и несигурно спроведување на договорите како и општото присуство на корупцијата, и понатаму продолжуваат погубно да делуваат на деловното опкружување.

Правен систем

- Траењето на судските постапки во голема мера е непроменето. И покрај упростените постапки и воведувањето на нови правни инструменти за јакнење на платежната дисциплина, тешко оди спроведувањето на договорите, што ја попречува деловната клима, посебно за МСП.
- Понекогаш на законодавниот процес му недостасува поголема дискусија со засегнатите страни што води до потребата од зачестени ревизии на тукушто усвоеното законодавство. Потребно е да се зајакне имплементацијата на постојната регулатива.
- Правната независност и опременоста со ресурси на некои регулаторни и надзорни тела е зајакната, но во некои случаи (МАПАС, ДКЖЈН и ДКСК) расположивоста со ИТ опрема и/или соодветна поддршка се недоволни.
- Квалитетот на одлуки на КЗК треба да се подобрува и понатаму.
- Реакциите на извештаите на ДЗР од Парламентот не е соодветена, а фалат и владини механизми за справување со системските недостатоци.
- Слабостите во правниот ситем кои се однесуваат на долгите процедури, корупцијата и тешкото спроведување на договорите и натаму ја попречуваат деловната клима.

Правен систем

- Времетраењето на судските постапки е загрижувачко.
- Иако правната и финансиската независност на некои од регулаторните и супервизорските тела беше формално зајакната влијанието врз бизнис опкружувањето е ограничено.
- Институционалните и административните капацитети како на пр. недоволно оспособениот кадар или недоволниот број вработени го загрозуваат соодветното функционирање на некои од овие агенции како на пр. на Државната комисија за жалби по јавни набавки и на Државниот завод за ревизија.
- Генерално, правниот систем потребен за функционирање на пазарната економија постои во голем дел, но сепак слабостите поврзани со должината на постапките спроведувањето на договорите и корупцијата и натаму постојат.

ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИУМИ**Финансиски сектор**

- Нивото на финансиска интермедијација е ниско а небанкарскиот финансиски сектор и натаму е мал.
- Високиот праг за пристап до кредити за компаниите, посебно за МСП, го ограничуваат потенцијалот за растот на приватниот сектор. Влошена е изложеноста на банкарскиот сектор на нефункционални заеми.

Финансиски сектор

- Секторот и понатаму е доминиран од странски банки (14 од вкупно 17). Концентрацијата на пазарот и натаму е висока (петте најголеми банки достигнуваат над 77% од пазарот).
- Ефикасноста на банкарскиот сектор останува во голема мера непроменета, а профитабилноста во целина останува ниска (поголемите банки оствариле подобри перформанси од помалите).
- Соодветното функционирање на регулаторните и супервизорски агенции (МАПАС и КХВ) е сè уште попречено или од постојано недоволната финансиска независност и/или од недоволните човечки и ИТ ресурси. Институционалните надлежности понекогаш не се доволно јасно дефинирани. Како резултат на тоа влијанието на тие институции сè уште не го достигнало потребното ниво.
- Нивото на финансиска интермедијација и конкуренција е ниско, деловното опкружување сè уште страда поради спорото правосудство.

Финансиски сектор

- Секторот и натаму е доминиран од странски банки (13 од вкупно 17). Странското учество и натаму се зголемува на 75% од БДП во средината на 2012 споредено со 73% од лани
- Главното државно учество во овој сектор е сè уште нејзиниот удел во единствената развојна банка и малиот број на други малцински удели.
- Концентрацијата на пазарот и натаму е висока. Капиталот на петте најголеми банки како нивно учество во вкупниот капитал незначително се намали од 67 % во средината на 2011 на 66% во средината на 2012. Се зголеми разликата меѓу активните и пасивните каматни стапки на 3,4%. Учеството на нефункционални заеми се зголеми кај големите и малите банки.
- Значењето на небанкарски посредници за финансискиот сектор е ограничено со капитал еднаков на околу 10% од вкупниот.
- Нивото на финансиско посредништво и конкуренција е сè уште ниско што го ограничува подинамичниот раст на приватниот сектор, посебно на МСП. Некои регулаторни и надзорни тела се ограничени поради недостигот на ресурси и поддршка.

Финансиски сектор

- Забавеноста на кредитниот раст продолжи и во 2013. Годишниот пораст на кредитите за приватниот сектор се намалува уште од мај 2012 и го достигна нивото од 3,5% на крајот на јули 2013. Растот беше поттикнуван единствено со порастот на кредитите кон домаќинствата кои се зголемија за 7,8%. Кредитите кон фирмите се намалија за 0,5%, а квалитетот на кредитните портфолијата на компаниите и натаму се влошија.
- Учеството на нефункционалните заеми (кон домаќинства и фирми) во јули 2013 изнесуваше 12,3%, што покажува пораст во однос на 2012, кога тие изнесувале 10% од вкупните заеми.
- Заемите во странска влаута се намалија но сеуште зафаќаат скоро 40% од вкупно издадените заеми што претставува потенцијален ризик по стабилноста, имајќи притоа предвид дека курсот на денарот е de facto врзан за еврото.
- Значењето на небанкарски посредници за финансискиот сектор е ограничено со капитал еднаков на околу 10% од вкупниот.
- Вложувањата во задолжителните фондови за пензиско осигурување, кои се целосно финансирани пораснаа за 30% во периодот февруари 2012 – февруари 2013, а оние во доброволните фондови за пензиско осигурување за 66%.

ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИУМИ

3.2. Капацитет за справување со конкурентскиот притисок и пазарните сили во рамки на Унијата Човечки и физички капитал

- Потребни се напори за подобрување на квалитетот на образованието. Општото ниво на образование на работната сила е сè уште релативно ниско, посебно значаен е јазот меѓу квалификациите на работната сила и барањата на претпријатијата. Сè уште постои значителен простор за подобрување на ефикасноста на јавните трошења за образование и за подигнување на квалитет на образованието.
- Земјата располага со релативно мал капитал и неговиот квалитет е многу низок како резултат на декадите на дезинвестирање.
- Како резултат на несигурноста поврзана со кризата и фискалните ограничувања, приватните домашни инвестиции драстично се намалија.
- Ниското ниво на правна сигурност имаше негативен ефект на инвестициите, кои во 2009 и 2010 останаа на ниско ниво. Во некои случаи бавните правни процедури и фрагментација на одговорности меѓу централната и локалната власт и тековниот спор за заштита на еден инвеститор натаму претставуваат препрека за СДИ.
- Расходите за јакнење на економија заснована на знаење и натаму се ниски. Капацитетот на администрацијата да го услужува бизнисот се попречени со честата реалокација на кадри и со процедури кои одземаат многу време.

3.2. Капацитет за справување со конкурентскиот притисок и пазарните сили во рамки на Унијата Човечки и физички капитал

- Општото ниво на образование и обука на работната сила е сè уште релативно ниско, јазот меѓу квалификациите на работната сила и барањата на пазарот е сè уште значаен.
- Сè уште постои значителен простор за подобрување на ефикасноста на јавните инвестиции во образованието и за подигнување на квалитет на образованието.
- Сè уште ниското ниво на образование бара понатамошни зајакнати напори со цел да се подобри расположивоста со човечки капитал на земјата.
- Земјата располага со релативно мал капитал и неговиот квалитет е многу низок како резултат на декадите на дезинвестирање.
- Ниското образовно ниво и расположивоста со малку капитал водат до ниско општо ниво на продуктивност.
- Општото ниво на инвестиции во 2010 и рана 2011 беа пониски отколку во претходната година.
- Во некои случаи бавните правни процедури (на пр. процедурите за обезбедување работни дозволи за странци) и фрагментација на одговорности меѓу централната и локалната власт и натаму претставуваат препрека за СДИ.
- Расходите за јакнење на економија заснована на знаење и натаму се ниски.

3.2. Капацитет за справување со конкурентскиот притисок и пазарните сили во рамки на Унијата Човечки и физички капитал

- Политиката за зголемување на вклученоста во образованието се соочи со тешкотии.
- Буџетските ставки за образование се намалија од 4,7% на 4,5% во 2012 година.
- Општото ниво на образование и обука на работната сила е сè уште релативно ниско, јазот меѓу квалификациите на работната сила и барањата на пазарот е сè уште значаен.
- Сè уште постои значителен простор за подобрување на ефикасноста на јавните инвестиции во образованието и за подигнување на квалитетот на образованието.
- Сè уште ниското ниво на образование бара натамошни напори за подобрување на расположивоста со човечки капитал.
- Земјата и натаму располага со релативно мал капитал и неговиот квалитет е многу низок како резултат на декадите на дезинвестирање.
- Јавните инвестиции се зголемија на околу 3,8% од БДП во 2011, но има многу ограничени информации за приоритетите на фактичките трошења. Бруто инвестициите се намалија на 22% во првиот квартал од 2012. Властите не обезбедуваат аналитички податоци за бруто инвестициите кои би овозможиле подобро разбирање на мотивационите фактори кои стојат зад инвестиционите одлуки.

3.2. Капацитет за справување со конкурентскиот притисок и пазарните сили во рамки на Унијата Човечки и физички капитал

- Општото ниво на образование и обука на работната сила е сè уште релативно ниско, јазот меѓу квалификациите на работната сила и барањата на работодавачите останува проблем и понатаму.
- Постои мал напредок во имплементација на реформите кои се однесуваат на образованието за возрасни и покрај усвоената стратегија.
- Тешко е да се утврди влијанието на јавните инвестиции во образованието врз растот и вработеноста пред сè поради непостојењето на расчленети податоци и детали за имплементацијата.
- Јавните расходи не се доволно фокусирани на градењето општество базирано на знаење туку се користат за декорирање на главниот град.
- Странските инвестиции кои во минатото беа распоредени помеѓу производството и услугите сега се пренасочени кон потрадиционалните производствени сектори.
- Генерално човечкиот капитал останува скромно а јавните расходи не беа доволно фокусирани на активности кои го зголемуваат растот.

ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИУМИ

- Распоживоста на државата со капитал останува релативно ниска што е индикатор за ниската атрактивност на државата за СДИ. И натаму инфраструктурата бара реконструкција и модернизација	- Акумулацијата на јавен капитал е попречена од слабите капацитети за имплементација, но исто така и од употребата на средствата за некои помалку продуктивни намени како на пр. за разубавување на главниот град. - Распоживоста на државата со капитал останува релативно ниска. - И натаму инфраструктурата бара реконструкција и модернизација.	- Преземени се некои ограничени чекори за подобрување на транспортната инфраструктура на државата. - Расходите за јакнење на економија заснована на знаење и натаму остануваат ниски. - Акумулацијата на јавен капитал и натаму е попречена од слабите капацитети за имплементација, но исто така и од употребата на средствата за некои помалку продуктивни намени како на пр. декорација на главниот град.	

ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИУМИ

Секторска и структура на претпријатија

- Неформалниот сектор е поттикнат од слабости во даночната и фискалната политика, од слабостите во спроведувањето на правото и борбата против корупција и организираниот криминал.
- Пазарите на гас и електрична енергија и натаму се доминирани од единствен добавувач што ја поткопува конкуренцијата.
- Нема значителни структурни промени во секторите на транспорт и телекомуникации.
- Ограничени се структурните промени кон диверзификација и кон активности со висока новододадена вредност.
- Конкуренцијата во мрежните индустрии и понатаму е ограничена од неколку доминантни добавувачи.

Секторска и структура на претпријатија

- Пазарите на гас и електрична енергија и натаму се доминирани од многу мал број моќни добавувачи што ја поткопува ефективната конкуренција. Нема значајни структурни промени во транспортниот сектор.
- Порастот на вработеноста во земјоделскиот сектор со истовременото намалување на продуктивноста на секторот упатуваат на заклучокот дека станува збор за „административно“ креирање на работни места, а не за нови капацитети.
- Неформалниот сектор поттикнат од даночната и фискалната политика, како и од спроведувањето на правото и борбата против корупцијата претставуваат и понатаму клучни предизвици.
- Ограничени се структурните промени кон диверзификација и кон активности со висока новододадена вредност.
- Конкуренцијата во мрежните индустрии и понатаму е ограничена од неколку доминантни добавувачи.
- МСП сè уште се соочуваат со проблеми во пристапот до капитал и до пазари и покрај зголемената поддршка.

Секторска и структура на претпријатија

- Мрежните индустрии и натаму се доминирани од многу мал број моќни добавувачи што често ја поткопува ефективната конкуренција.
- МСП се најголемата група која обезбедува 80% од вработеноста во приватниот сектор или 60% од вкупната вработеност.
- Владата го намали субвенционирањето на кредити од кредитната линија на ЕИБ во буџетот за 2012.
- Неформалниот сектор поттикнат од даночната и фискалната политика, како и од спроведувањето на законот и понатаму е клучен предизвик. Тоа ја намалува даночната основа и ефикасноста на економските политики.
- И натаму се ограничени структурните промени кон диверзификација и кон активности со висока новододадена вредност.
- Конкуренцијата во мрежните индустрии и натаму е ограничена од неколку доминантни добавувачи.
- МСП сè уште се соочуваат со проблеми во пристапот до капитал и до пазари и покрај зголемената поддршка.

Секторска и структура на претпријатија

- Развојот на МСП е попречен од тешкиот пристап до финансии.
- Конкуренцијата во мрежните индустрии и натаму е ограничена од неколку актуелни добавувачи.
- Неформалниот сектор е сè уште голем и претставува предизвик за креаторите на политиките, заради тоа што ја намалува даночната основа и ефикасноста на економските политики.

ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИУМИ

ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИУМИ			
Државно влијание врз конкуренцијата - Нивото на систематска државна интервенција е сè уште многу ниско. Цената на енергијата сè уште не ги покрива вкупните трошоци што ја искривува ценовната структура, води до значајни загуби за снабдувачите на енергија во државна сопственост. - Капацитетот на КЗК за обезбедување на еднакви правила на игра за сите учесници на пазарот е ограничен.	Државно влијание врз конкуренцијата - Нивото на систематска државна интервенција е сè уште многу ниско; според официјалните податоци тоа е помалку од 1% од БДП, но оваа бројка е сепак неспоредлива со податоците за државна помош кои се добиваат според стандардите на ЕУ. - Обезбеденоста со ресурси на КЗК е сè уште недоволна за да може Комисијата целосно да ги обавува сите свои надлежности.	Државно влијание врз конкуренцијата - Нивото на систематска државна интервенција е сè уште многу ниско; според официјалните податоци тоа е помалку од 1% од БДП, но оваа бројка е неспоредлива со податоците за државна помош според стандардите на ЕУ. - Квалитетот на одлуките на КЗК и понатаму треба да се подобрува, а недоволно е развиена свеста за пријавување на државна помош кај оние институции кои одобруваат државна помош. - Државното влијание врз конкурентноста и понатаму е ограничено.	Државно влијание врз конкуренцијата - Државното влијание врз економијата се наметнува преку директните субвенции и даночните олеснувања за компаниите, вклучувајќи ги пред сè странските инвеститори, како и преку програмите за активни мерки на пазарот на трудот. - Известувањето за државна помош и компатибилноста со стандардите на ЕУ во оваа област е ограничено. - Генерално, постои недостиг на транспарентност за деталите околу реализацијата на државната помош и износите поради недостаток од известување.
Економската интеграција со ЕУ - Извозната структура и натаму е концентриран на ограничен број на производи кои се ценовно чувствителни. - Меѓународната ценовна конкурентност на македонската економија и понатаму е непроменета.	Економската интеграција со ЕУ - Извозната структура и натаму е концентриран на ограничен број на производи кои се ценовно чувствителни. - Меѓународната ценовна конкурентност на македонската економија и понатаму е непроменета.	Економската интеграција со ЕУ - Извозната структура се подобри со зголемување на учеството на стоки со повисока вредност по единица производ, како на пр. со катализатори за емисија на возила. Но сепак, текстилот, облеката и преработките од железо и натаму сочинуваат повеќе од 1/3 од вкупниот извоз. - Ценовната конкурентност е главно непроменета што се одразува во непроменетиот реален ефективен девизен курс.	Економската интеграција со ЕУ /

ПОГЛАВЈЕ 1. СЛОБОДНО ДВИЖЕЊЕ НА СТОКИ

Пристапно партнерство - Донесување и спроведување на хоризонтална законска рамка за заокружување на неопходната инфраструктура и за раздвојување на надлежностите на различните функции (регулација, стандардизација, акредитација, метрологија, процена на усогласеноста и инспекциски надзор) заради постигнување на процедурите за процена на усогласеноста; изготвување стратегија за спроведување на европското законодавство за релевантните хоризонтални организации (стандардизација, акредитација, метрологија и инспекциски надзор) со крајни датуми и јасни надлежности за воведување и спроведување законодавни мерки и за јакнење на административниот капацитет во различните сектори; изготвување Акциски план за сообразност со членовите 28-30 од ДЕЗ со точки определени за внатрешно скенирање на домашното законодавство и на административните практики заради воведување клаузули за взаемно признавање и за неопходните амандмани; забрзано донесување на европските стандарди и забрзани напори за да се стане полноправен член на Европските организации за стандардизација.

Среднорочни приоритети - Развој на структура за инспекциски надзор согласно со европското законодавство.

КОМЕНТАР – И годинава, како и минатата впечатокот за напредокот во ова поглавје е дека се исполнуваат сите зацртани приоритети, посебно во сферата на стандардизацијата, акредитацијата и метрологијата. Сепак, истото само делумно важи за среднорочните приоритети, кои се однесуваат на инспекцискиот надзор за кој Комисијата утврдила дека треба даопполнително да се развива и во нови области. И овде имаме донесено законодавството кое ќе се применува по пристапувањето во ЕУ што е е проблематично.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Општи принципи - Се започна со имплементација на акцискиот план за сообразност со членовите 34-36 од Договорот за функционирање на ЕУ.	1. Општи принципи - Постои јасно одложување на спроведувањето на акциониот план.	1. Општи принципи /	1. Општи принципи /

ПОГЛАВЈЕ 1. СЛОБОДНО ДВИЖЕЊЕ НА СТОКИ**2. Хоризонтални мерки**

- Сеопфатна стратегија со динамика за спроведување на *acquis* за релевантните хоризонтални институции допрва треба да се имплементира.

2.1. Стандардизација

- Институтот за стандардизација работи на исполнување на условите за полноправно членство во европските организации за стандардизација, CEN и CENELEC.

2.2. Тела за оценка на сообразноста

- Законот за безбедност на производите треба да се ревидира и да се усогласи целосно со хоризонталните *acquis* за хармонизирани производи.

2.3. Акредитација

- Институтот за акредитација има 15 постојано вработени.

2.4. Биро за метрологија

- Сè уште нема акредитирани лаборатории, тие немаат сè уште доволно опрема и обучен персонал за правилно функционирање.
- Бројот на вработени на БоМ е намален за тројца.

2.5. Инспекциски надзор на пазарот

- Пазарната инспекција е сè уште многу слаба.
- Потребни се дополнителни мерки за натамошно усогласување на *acquis*.
- Многуге надлежности, ограниченото финансирање и недоволно обучениот персонал ги спречуваат Пазарниот инспекторат и Државниот Технички Инспекторат да спроведуваат сеопфатна проверка на техничката сообразност на производите.

2. Хоризонтални мерки

- Рамковното законодавство сè уште не е целосно усогласено со хоризонталното *acquis* во областа на слободното движење на стоки.

2.1 Стандардизација

- Административниот капацитет не е доволен посебно во однос на обврската на ИСПМ да стане членка на CEN и CENELEC.

- Владата не распределува доволно средства за членарини во Европските организации за стандардизација, спротивно на Законот за стандардизација. Недостатокот на средства се надополнува со скромните приходи на ИСПМ.

2.2 Тела за оценка на сообразноста

- Законот за безбедност на производите беше ревидиран во 2011, но сè уште не е целосно усогласен со хоризонталните *acquis*.

2.3 Акредитација

- Сè уште не се потпишани мултилатерални договори за тестирање на лаборатории, инспекциски тела и тела за сертификација на производи со ЕА.

2.4. Биро за метрологија

- Најголем дел од буџетот на БМ се употребува за набавка на опрема за лабораториите .
- Опремата во лабораториите не се калибрира редовно, ниедна од лабораториите не е акредитирана.
- Планираното зголемување на персоналот не се случи и административниот капацитет и понатаму останува незадоволителен.

2.5. Инспекциски надзор на пазарот

- Органите за истражување на пазарот сè уште имаат ограничени човечки и финансиски капацитети за спроведување на сеопфатна проверка на техничката сообразност на производите.

2. Хоризонтални мерки**2.1 Стандардизација**

/

2.2 Тела за оценка на сообразноста

- Законот за безбедност на производите сè уште не е целосно усогласен со хоризонталните *acquis*.

2.3 Акредитација

- Институтот за акредитација треба да создаде или да ги надгради своите акредитациски капацитети и во нови области.

2.4. Биро за метрологија

- Капацитетот на бирото за метрологија за калибрација на мерачките инструменти не е доволно искористен.

2.5. Инспекциски надзор на пазарот

- Човечките и финансиските ресурси се недоволни за да се изврши сеопфатна проверка на техничката сообразност на производите.

2. Хоризонтални мерки**2.1 Стандардизација**

/

2.2 Тела за оценка на сообразноста

/

2.3 Акредитација

- **Институтот за акредитација треба да создаде или да ги надгради своите акредитациски капацитети и во нови области.**

2.4. Биро за метрологија

/

2.5. Инспекциски надзор на пазарот

/

ПОГЛАВЈЕ 1. СЛОБОДНО ДВИЖЕЊЕ НА СТОКИ

3. Законодавство за производи од стариот приод - Треба да се потврди усогласеноста на донесените правилници со <i>acquis</i>.	3. Законодавство за производи од стариот приод - Беше донесен нов Закон за хемикалии, но целосно транспонирање на законодавството на ЕУ во оваа област допрва треба да се обезбеди преку легислативата за имплементација.	3. Законодавство за производи од „стариот приод“ /	3. Законодавство за производи од „стариот приод“ /
4. Законодавство за производи од „новиот и глобален приод“ - Треба да се потврди усогласеноста на донесените правилници со <i>acquis</i>.	4. Законодавство за производи од „новиот и глобален приод“ - Треба да се потврди усогласеноста на донесените правилници со <i>acquis</i>.	4. Законодавство за производи од „новиот и глобален приод“ - Треба да се потврди усогласеноста на донесените правилници со <i>acquis</i>.	4. Законодавство за производи од „новиот и глобален приод“ /
5. Процедурални мерки - Треба да се потврди усогласеноста на донесениот Закон и правилници со <i>acquis</i>. - Подготовките бавно напредуваат.	5.Процедурални мерки - Нема напредок. Во оваа област државата е во напредна фаза.	5. Процедурални мерки - Забележан е напредок, иако целосното прилагодување сè уште не е остварено.	5. Процедурални мерки - Законодавството кое ќе се применува по пристапувањето во ЕУ е проблематично.

ПОГЛАВЈЕ 2. СЛОБОДНО ДВИЖЕЊЕ НА РАБОТНИЦИ**Пристапно партнерство**

КОМЕНТАР – Иако постои напредок во ова подрачје, како и лани најкритична точка останува подготовката за ЕУРЕС (заеднички портал со интегрирана база на податоци на службите за вработување на сите држави членки) кои не напредуваат.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Пристап на пазарот на трудот - Треба да се измени Законот за јавни службеници заради пристап до пазарот на трудот. - Подготовките се во рана фаза.	1. Пристап на пазарот на трудот - Не е забележан напредок во областа на пристап до пазарот на труд. - Треба да се измени Законот за јавни службеници за да им се овозможи пристап до работни места во јавните служби на граѓаните на ЕУ.	1. Пристап на пазарот на трудот - Законот за јавни службеници сè уште не е изменет за да им биде овозможен пристап до работните места во јавните служби на граѓаните на ЕУ.	1. Пристап на пазарот на трудот - Законот за јавни службеници сè уште не е изменет за да им биде овозможен пристап до работните места во јавните служби на граѓаните на ЕУ.
2. Европската мрежа на служби за вработување - Се изготви акциски план за мерките и активностите за учество во ЕУРЕС.	2. Европската мрежа на служби за вработување - Се имплементира акцискиот план за мерките и активностите за учество во ЕУРЕС.	2. Европската мрежа на служби за вработување - Нема напредок во подготовките за членство во EURES.	2. Европската мрежа на служби за вработување - Нема напредок во подготовките за членство во EURES. - Ратификацијата/потпишувањето на договорите со Унгарија, Данска и Италија се уште чека.
3. Координацијата на системите за социјална заштита - Недоволен капацитет за координација на шемите за социјална заштита.	3. Координацијата на системите за социјална заштита - Спроведена е обука за јакнење на капацитетите на службите.	3. Координацијата на системите за социјална заштита /	3. Координацијата на системите за социјална заштита /
4. Европската карта за здравствено осигурување - Подготовките се во почетна фаза.	4. Европската карта за здравствено осигурување - Подготовките се во почетна фаза.	4. Европската карта за здравствено осигурување	4. Европската карта за здравствено осигурување - Подготовките одат бавно.

ПОГЛАВЈЕ 3. ПРАВО НА ОСНОВАЊЕ ПРЕТПРИЈАТИЈА И СЛОБОДА НА ДАВАЊЕ НА УСЛУГИ

Пристапно партнерство - Отстранување на другите пречки за основање и обезбедување прекугранични услуги за физички и правни лица од ЕУ. Дефинирање на разликата меѓу обезбедувањето услуги преку постојана деловна единица и на времена основа во законодавството.

Среднорочни приоритети - Усогласување со *acquis* на взаемното признавање на професионалните квалификации, за обука и развој на потребните административни структури, Усогласување со *acquis* за поштенски услуги, вклучувајќи го воспоставувањето на независен национален регулатор.

КОМЕНТАР – Постои одреден напредок во однос на ланската година, сепак се повторуваат одредени забелешки особено во однос на подрачјето на признавање на стручните квалификации. Останува и потребата за либерализација на пазарот на поштенски услуги.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Право на основање - Одлуките во некои сектори доцнат или се отповикуваат. - Режимот за издавање дозволи во изменетиот Закон за градба не е хармонизиран.	1. Право на основање - Режимот за издавање дозволи во изменетиот Закон за градба не е хармонизиран. - И покрај измените на Законот за туристичка дејност, условите за лиценцирање на турстички водичи не се изменети. - Хоризонталниот закон за транспонирање на Директивата за услуги сè уште не е усвоен. Сè уште и не е назначена „единствена контакт точка“. - Локалните и судските власти сè уште не се дел од процесот на координација што има за цел зголемување на познавањата од судската пракса на ЕУ за релевантните услуги.	1. Право на основање - Сè уште е ниска свеста за електронско основање на претпријатија. - Практиките кои се забранети со Директивата за услуги сè уште се присутни во одредени сектори: ветеринарна медицина, приватно образование, туризам и слободни професии. - Сè уште е ниска свеста за придобивките на Директивата за услуги и потребно е засилување на административните капацитети на различните тела за авторизација. - Минималните тарифи предвидени со Законот за градба не се во согласност со <i>acquis</i>.	1. Право на основање /
2. Слобода за обезбедување прекугранични услуги - Недоволно се работело на дистинкцијата во третманот на странски оператори кои обезбедуваат прекугранични услуги и оние кои обезбедуваат услуги преку постојана деловна единица во земјата. - Националноста е сè уште услов во неколку сектори. - Административниот капацитет на различните тела е недоволен.	2. Слобода за обезбедување прекугранични услуги - Странските оператори треба да основаат подружница или филијала со цел да нудат услуги во земјата, што не е во согласност со <i>acquis</i>. - Не постои општа правна одредба на сила која овозможува нудење на прекугранични услуги. - Националноста е сè уште услов во неколку услужни сектори. - Административниот капацитет на различните тела останува слаб.	2. Слобода за обезбедување прекугранични услуги - Странските оператори треба да основаат подружница или филијала со цел да нудат услуги во земјата, што не е во согласност со <i>acquis</i>. - Иако за некои услуги е отстрането ова ограничување, сепак стапувањето во сила е одложено за по влезот на Македонија во ЕУ.	2. Слобода за обезбедување прекугранични услуги - Остануваат недостатоци во услужните сектори вклучувајќи ги ветеринарната медицина, приватното образование, градежништвото, туризмот и регулираните професии.

3. Поштенски услуги - Потребни се законски измени за да се доведе националната поштенска легислатива во согласност со Третата поштенска директива. - Треба да се разјаснат статусот и оперативните аранжмани за реструктурирање на давателот на универзалната поштенска услуга.	3. Поштенски услуги - Потребна е понатамошна работа на планот на усогласување на законодавството посебно во делот на понатамошна либерализација на пазарот итн. - Потребно е зајакнување на надзорот на пазарот со цел да се оневозможи избегнувањето на постоечките законски прописи. - Потребно е натамошно подобрување на квалитетот на услугите на назначениот давател на универзалната поштенска услуга. - Капацитетот за креирање политики на МТСП во полето на поштенските услуги, останува слаб.	3. Поштенски услуги - Допрва треба да се постигне целосна хармонизација на постоечкиот Закон за поштенски услуги. - Давателот на универзална поштенска услуга допрва треба да воспостави одвоено сметководство за своите универзални услуги. - Работата на давателот на универзални поштенски услуги е монополичка кога станува збор за пратки под 50 грамка, а од друга страна е слаба. - Нема напредок во однос на приватизацијата на државниот давател на универзалната поштенска услуга. - Капацитетот за креирање политики на МТСП во полето на поштенските услуги, останува слаб.	3. Поштенски услуги - Остануваат недостатоци во однос на периодот за именување на давателот на универзални поштенски услуги, посебниот сметководствен систем како и финансирањето на нето трошоците поврзани со обврската за универзална поштенска услуга.
4. Взаемно признавање на стручни квалификации - Законодавството сè уште не прави разлика меѓу академски и професионални квалификации. - Административниот капацитет на информатичкиот центар за признавање на странски академски дипломи во рамките на МОН е сè уште недоволен. - Допрва треба да се усогласува со директивата за адвокати. - Усогласувањето со директивата за признавање на професионални квалификации почна, но таа треба да се потврди.	4. Взаемно признавање на стручни квалификации - Усвоен е законот за признавање на професионалните квалификации, но сè уште не е во целост со Директивата за признавање на професионалните квалификации, посебно во делот кој се однесува на привремената мобилност. - Дополнително, законодавството кое ги регулира различните професии сè уште содржи услови во однос на националност, јазик и реципроцитет. - Сè уште не е формирана координативна група помеѓу тела за авторизација. Не е номиниран ни Национален координатор на телата одговорни за признавање на професионалните квалификации. - Допрва треба да се усогласува законодавството со Директивата за адвокати. - Допрва треба да се усогласува законодавството со директивата за трговски агенти и токсични производи.	4. Взаемно признавање на стручни квалификации - Административниот капацитет на повеќе различни тела продолжува да биде слаб. - Законот за признавање на професионалните квалификации сè уште не е комплетно усогласен со <i>acquis</i>. - Допрва треба да се усогласува законодавството со Директивата за адвокати. - Допрва треба да се усогласува законодавството со директивата за трговски агенти и токсични производи	4. Взаемно признавање на стручни квалификации - Законот за признавање на професионалните квалификации сè уште не е комплетно усогласен со <i>acquis</i> во однос на адвокатите, трговските агенти и токсични производи.

ПОГЛАВЈЕ 4. СЛОБОДНО ДВИЖЕЊЕ НА КАПИТАЛ

Пристапно партнерство - Натомошно зајакнување на рамката против перење на пари преку подигнување на свеста на институциите кои известуваат и создавање веродостојна евиденција од примената на релевантните институции. Зајакнување на капацитетот и споделување на истражни информации меѓу институциите; натамошен напредок во отстранувањето на пречките за движење на капиталот.

КОМЕНТАР – Во ова подрачје постои одреден напредок во однос на лани, но клучните забелешки остануваат. Така, како и лани речиси никаков напредок не е остварен во областите на слободно движење на капитал и плаќање и платен промет. Натому, остануваат ограничувањата за краткорочни портфолио инвестиции и за прекуграничен трансфер на наплати. Натомошната либерализација зависи од влезот во втората фаза на ССА што требаше да се случи пред седум години.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Движење на капитал и плаќање - Има ограничување за граѓаните на ЕУ да купуваат земјоделско земјиште. - Има ограничувања за државјаните во однос на портфолио инвестиции во странство. - Сè уште има ограничувања на износите што нерезидентите можат да ги префрлат преку нивните денарски и девизни сметки. - Рестрикцијата на пренесувањето кеш износи преку граница не е сосема во согласност со европското законодавство. - Државјаните сè уште не смеат да купуваат имот во странство, да отвараат сметки во странски банки или да купуваат удели во недовомашни компании.	1. Движење на капитал и исплати - Иако имаше некакво релаксирање на условите, сите ограничувања за државјаните во однос на портфолио инвестиции во странство се задржани. - Сè уште има ограничувања на износите што нерезидентите можат да ги префрлат преку нивните денарски и девизни сметки. - Рестрикцијата на пренесувањето кеш износи преку граница не е сосема во согласност со европското законодавство - На граѓаните на ЕУ сè уште не им е дозволено да купуваат земјоделско земјиште. - Мора да се спроведе модернизација на инфраструктурата. - Државјаните сè уште не смеат да купуваат имот во странство, да отвараат сметки во странски банки или да купуваат хартии од вредност.	1. Движење на капитал и исплати - Сè уште има ограничувања на износите што нерезидентите можат да ги префрлат преку нивните денарски и девизни сметки. - На граѓаните на ЕУ сè уште не им е дозволено да купуваат земјоделско земјиште. - Државјаните сè уште не смеат да купуваат имот во странство, да отвараат сметки во странски банки или да купуваат хартии од вредност.	1. Движење на капитал и исплати - Државјаните на РМ сè уште не смеат да купуваат имот во странство, да отвараат сметки во странски банки или да купуваат хартии од вредност. - Државјаните на ЕУ сè уште не можат да купуваат земјоделско земјиште. - Сè уште има ограничувања на износите што нерезидентите можат да ги префрлат преку нивните денарски и девизни сметки.
2. Платен промет - Уسوените амандмани на Законот за платен промет дозволуваат одредена конкуренција, меѓутоа тој сè уште не е усогласен со директивата 2007/64/ЕС. - Таксите за прекугранични платежни трансакции по електронски пат и натаму се диспропорционални со домашните платежни трансакции по електронски пат.	2. Платен промет - Таксите за прекугранични платежни трансакции по електронски пат и натаму се диспропорционални со домашните платежни трансакции по електронски пат.	2. Платен промет - Таксите за прекугранични платежни трансакции по електронски пат и натаму се диспропорционални со домашните платежни трансакции по електронски пат.	2. Платен промет - Повеќето од таксите за прекугранични платежни трансакции по електронски пат и натаму се диспропорционални со домашните платежни трансакции по електронски пат.

ПОГЛАВЈЕ 4. СЛОБОДНО ДВИЖЕЊЕ НА КАПИТАЛ**3. Борба против перење пари**

- Бројот на извештаи за сомнителни трансакции опадна за 20%.
- Не е задоволителен судскиот прогон и извршувањето на судските одлуки во однос на перењето пари.
- Бројот на вработени во Агенцијата против перење пари е намален.

3. Борба против перење пари

- Бројот на извештаи за сомнителни трансакции опадна за дополнителни 15%.

3. Борба против перење пари

- Нивото на пријавување продолжува да биде незадоволувачко и укажува на постојани недостатоци во имплементацијата.
- Во 2011 бројот на извештаи за сомнителни трансакции опадна за 32%.
- Бројот на судски случаи и пресуди останува многу низок.

3. Борба против перење пари

- Бројот на судски случаи и пресуди останува многу низок.

ПОГЛАВЈЕ 5. ЈАВНИ НАБАВКИ

Пристапно партнерство - Зајакнување на комисиите за жалби заради обезбедување ефективен систем на правни лекови.

Среднорочни приоритети - Целосно функционални структури за јавни набавки за да се гарантира дека јавните набавки се спроведуваат во целосна согласност со стандардите на ЕЗ. Развој на е-набавки.

КОМЕНТАР – Во ова подрачје забелешките се слични како и лани. За пофалба е тоа што по неколку годишно негирање; владата го призна проблемот со повратокот на ДДВ како и да ги врати парите на стопанството. Сепак, за разлика од лани, ЕК оваа година не инстистира на транспонирање на Директивата за задоцнети плаќања (Late Payment Directive), иако тоа би било добредојдено за стопанството. Останаа некои од клучните забелешки кои се провлекуваат со години како на пример прашањето за ограничениот капацитет на одделението за концесии во Министерството за економија како и на Државната комисија за жалби при јавните набавки (ДКЖЈН) поради што не може ефективно да се имплементира законодавството. И во ова Поглавје не се споменува Политичкиот дијалог на високо ниво (ПДВН) иако дел од обврските на Владата произлегуваа од Акцискиот план, како на пример, усогласеноста на секторските закони.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Општи принципи - Законот за концесии и јавно-приватни партнерства не се во согласност со <i>acquis</i>. - Нема статистички податоци за случаи на корупција при јавни набавки во судовите. - Продолжува трендот на поништувања и неуспешни тендерски постапки. - Нивото на свест за конфликт на интереси, етика и борба против корупција во јавните набавки е ниско. - Одделението за концесии во Министерството за економија нема капацитет за водење големи проекти и неговата соработка со останатите институции останува недоволна. - Постапките за набавки треба да се поедностават, особено кај комуналните оператори.	1. Општи принципи - Законот за концесии и јавно-приватни партнерства не се во согласност со <i>acquis</i>. - Треба да се зајакне судската статистика за јавни набавки поврзана со судските предмети. - Продолжува трендот на поништувања и неуспешни тендерски постапки. - Капацитетот на одделението за концесии во Министерството за економија е недоволен за справување со големи проекти. - Треба да се зајакне координацијата со други државни тела во областа на јавни приватни партнерства.	1. Општи принципи - Изменет Законот за јавни набавки, но неговата усогласеност со <i>acquis</i> допрва треба да се потврди. - 16 секторски закони треба допрва да се усогласат со Законот за концесии и јавно-приватни партнерства (ПДВН). - Капацитетот на одделението за концесии во Министерството за економија е недоволен за да одговори на зголемените надлежности за имплементација на Законот за концесии и јавно-приватни партнерства. - Сè уште не се транспонирани директиви на ЕУ за <i>набавки</i> во областа <i>одбрана</i> и безбедност како и Директивата за задоцнети плаќања.	1. Општи принципи - Капацитетот на одделението за концесии во Министерството за економија е ограничен да обезбеди ефективна имплементација на Законот за концесии и јавно-приватни партнерства. - Негативната референтна листа сè уште не е усогласена со случајот C-465/11 Европскиот суд за правда. - Сè уште не е транспонирана Директивата на ЕУ за набавки во областа одбрана и безбедност.

ПОГЛАВЈЕ 5. ЈАВНИ НАБАВКИ**2. Доделување јавни договори**

- Трендот на поништување и пропаѓање тендери продолжува.
- Свеста на договорните органи во однос критериумот на економски најисплатливите понуди е недоволна.
- Често договорената работа била завршена пред тендерот воопшто да биде распишан.
- ДЗР откри сериозни неправилности во постапките за набавка, но ЈО ги смета за минорни пропусти.

2. Доделување јавни договори

- Некои од договорите за работата од проектот „Скопје 2014“ беа изменети во однос на критериумите кои важеа во периодот на нивното доделување со зголемување на договорените суми и зголемување на обемот на работите.
- ДКСК потврди дека државните фондови често се злоупотребуваат за јавни кампањи и предметот на тендерот бил испорачуван додека соодветниот тендер сè уште бил во тек.

2. Доделување јавни договори

- Забавено е обучувањето на договорните органи и економските оператори.
- Зголемен е број на поништување на тендери и пораснат број на постапки со преговарање без објавување на оглас .
- Допрва треба да се испорачаат наменски обуки на договорните органи за критериуми за квалитет, тендерски спецификации и менаџмент со договори.

2. Доделување јавни договори

- Министерството за економија сè уште нема регистер на доделени договори.
- Останува загриженоста околу транспарентноста, доверливоста и правичноста на електронските аукции.
- Употребата на критериумот на “најниска цена” може да води во помал квалитет на набавеното на сметка на принципот “вредност за вложените пари”.
- Некои од критериумите вклучувајќи ги и сумите за договорите во рамките на Скопје 2014 беа постојано менувани.
- Тендерските услови допрва треба да овозможат пошироко учество на малите и на средните претпријатија во јавните набавки.

3. Правни лекови

- Постои проблем со извршувањето на одлуките на Државната комисија за жалби за јавни набавки.
- Комисијата се соочува со проблем на недоволно финансии и кадар.
- Не е постигната усогласеност со ЕУ директивата за правни лекови.

3. Правни лекови

- Државната комисија за жалби за јавни набавки останува со сериозно недоволен буџет и кадар.
- Допрва треба да се постигне усогласеност со изменетата Директива на ЕУ за правни лекови.

3. Правни лекови

- ДКЖЈН има намален буџет и 33 непополнети работни места.
- Допрва треба да се постигне усогласеност со изменетата Директива на ЕУ за правни лекови.
- Судската статистика е делумно достапна, а методологијата на собирање не е сеопфатна.

3. Правни лекови

- Судските процеси се долготрајни.
- Правото на жалба против негативната референтна листа допрва треба да се воспостави во Законот за јавни набавки.
- ДКЖЈН останува со недоволен кадар и недоволен буџет, со голем број на непополнети работни места.
- Допрва треба да се постигне целосна усогласеност со изменетата Директива на ЕУ за правни лекови.

ПОГЛАВЈЕ 6. ПРАВО НА ТРГОВСКИ ДРУШТВА

Пристапно партнерство - Развој на ефективни и независни системи за гаранција на квалитет и за јавен надзор за овластените ревизори и за ревизорските фирми. Зајакнување на релевантните административни капацитети.

КОМЕНТАР – Ова е третиот извештај на Комисијата во кој останува меѓу забелешките неусогласеноста во однос на учество на вработените во одлучувањето. За потсетување, ова може да се одрази негативно на социјалниот дијалог како и на економско-социјалните права и правата од работен однос. Во областа за корпоративно сметководство и ревизија и натаму главната забелешка е слабата имплементација на законодавството поради слабиот административен капацитет, а проблем останува и непризнавањето на квалификациите стекнати во странство.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Право на трговски друштва /	1. Право на трговски друштва - Допрва треба да се постигне усогласувањето со член 16 за учество на вработените во одлучувањето.	1. Право на трговски друштва - Допрва треба да се постигне усогласување со член 16 од десеттата директива за право на друштвата која се однесува на преку-граничните спојувања.	1. Право на трговски друштва - Допрва треба да се постигне усогласување со член 16 од Десеттата директива за правото на друштвата која се однесува на преку-граничните спојувања.
2. Корпоративно сметководство и ревизија - Сè уште нема регистар за ревизори, дисциплинска програма и нема систем за контрола на квалитетот. - Треба да се воспостави систем за надзор на овластени ревизори. - Овластените ревизори со квалификации стекнати во странство сè уште не се признати. - ИОР сè уште има само двајца вработени и тоа не е доволно.	2. Корпоративно сметководство и ревизија - Допрва треба да се постигне усогласеност со седмата директива на Законот за трговски друштва, вклучително и условите за подготовка на консолидирани сметки. - Допрва треба да се усвои Законот за јавен надзор во областа на сметководството. - ИОР иако има статус на правно лице, сепак работи со недоволен број вработени.	2. Корпоративно сметководство и ревизија - ИОР го зголеми бројот на вработени на 3, но тоа сè уште не е доволно за ефективна и квалитетна контрола. - Квалификациите на овластените ревизори стекнати во странство сè уште не се признаени.	2. Корпоративно сметководство и ревизија - ИОР го зголеми бројот на вработени од 3 на 4, но тоа сè уште не е доволно за ефективна и квалитетна контрола. - Квалификациите на овластените ревизори стекнати во странство сè уште не се признаени.

ПОГЛАВЈЕ 7. ПРАВО НА ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОПСТВЕНОСТ

Пристапно партнерство - Изготвување национална стратегија/акциски план за градење капацитети за спроведување на европското законодавство во секоја од областите опфатени во ова поглавје, со фокус на потребата за обезбедување специјализирана обука за органите кои го спроведуваат законот, за судии, обвинители и царински работници; правење кампањи за развивање на јавната свест, подобрување на соработката меѓу органите кои го спроведуваат законот и меѓу сите релевантни засегнати страни.

Среднорочни приоритети - Градење капацитети за спроведување/ примена на европското законодавство и воспоставување евиденција за добро водена истрага, прогон и судска разрешница на пиратството и фалсификувањето.

КОМЕНТАР – Овој извештај на Комисијата ги потврдува забелешките и заклучоците на минатогодишните – напредокот во областа е скромн. ЕК особено критично се изразува во повеќе области, а идентификува и индивидуи „Раководителот на одделението за авторски и други сродни права во Министерството за култура беше отпуштен од работа што предизвика да се намали капацитетот на одделението...“. Забелешките дека јавноста нема свест за штетноста на фалсификуваните стоки е веќе редовна содржина на извештаите, а првпат се коментираат и измените на Законот за царинска постапка со кои се дозволува запланетите фалсификати да се делат како социјален пакет. Потребно е сеопфатно и значително подобрување во секторот на заштитата на правата од интелектуална сопственост.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Авторски и сродни права - Одделението за авторски права при Министерството за култура располага со незадоволителен број (4) вработени. - Лиценца од Министерството за култура е издадена само на едно здружение за управување со колективни права – ЗАМП.	1. Авторски и сродни права - Останува да се потврди усогласеноста на Законот со европското законодавство. - Здруженијата за управување со колективни права (ЗУКП) остануваат неактивни и/или сè уште немаат добиено лиценца согласно новиот Закон за авторски права. - Административниот капацитет на Одделението за авторски права при Министерството за култура е сè уште недоволен.	1. Авторски и сродни права - Останува да се потврди усогласеноста на Законот со европското законодавство. - Соработката на Одделението за авторски права при Министерството за култура со другите релевантни институции е ограничена.	1. Авторски и сродни права - Законот за авторските и други сродни права не е усогласен со Договорот за изведби и фонограми на Светската организација за интелектуална сопственост. - Исклучувањата на фонограмските права и неколкуте спорови го отежнаа работењето на двете лиценцирани здруженија кои управуваат со колективни права. - Раководителот на одделението за авторски и други сродни права во Министерството за култура беше отпуштен од работа поради што се намали капацитетот, а соработката со другите релевантни институции сè уште е ограничена.
2. Права на индустриска сопственост /	2. Права на индустриска сопственост /	2. Права на индустриска сопственост - Националната стратегија за интелектуална сопственост допрва треба да се ажурира.	2. Права на индустриска сопственост /

ПОГЛАВЈЕ 7. ПРАВО НА ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОПСТВЕНОСТ

3. Спроведување

- Поделбата на надлежностите меѓу телата за спроведување на законите е нејасна.
- Свеста за ризиците по безбедноста и здравјето од фалсификувани фармацевтски производи е ниска.
- Сè уште нема успешно досие од спроведувањето на правата.
- Допрва треба да се развие систем за размена на информации меѓу телата за спроведување на законот.
- Методот за собирање на статистички податоци за спроведување на интелектуалните права е слабо развиен.
- Фалсификаторските канали ретко се следат и многу малку се прави за да се урне врвот на пирамидата.
- Бројот на прекршочни, граѓански и кривични предмети е незадоволителен.
- Пиратеријата и фалсификувањето и натаму распространети.
- Свеста за Правата од интелектуална сопственост е сè уште незадоволителна.

3. Спроведување

- Поделбата на на надлежностите меѓу телата за спроведување на законите е нејасна.
- Свеста за ризиците по безбедноста и здравјето од фалсификувани фармацевтски производи е ниска.
- Пиратеријата и фалсификувањето и натаму распространети.
- Продажбата на фалсификувани фармацевтски производи преку интернет сè уште не е инкриминирана.
- Сè уште нема успешно досие од спроведувањето на правата.
- Методот за собирање на статистички податоци за спроведување на интелектуалните права сè уште не е развиен.
- Допрва треба да се развие систем за размена на информации меѓу телата за спроведување на законот.
- Фалсификаторските канали ретко се следат и многу малку се прави за да се урне врвот на пирамидата.
- Потребно е централно тело кое ќе ги обедини различните институции и служби инволвирани во спроведувањето на интелектуалните права и ќе направи процена на состојбата и ќе направи акциски план.

3. Спроведување

- Поделбата на надлежностите меѓу телата за спроведување на законите создаваат еден комплексен и нејасен систем наместо да го направат поефикасен.
- Методологија за собирање и размена на статистички податоци за спроведувањето на интелектуалните права сè уште не е развиена.
- Размената на податоци меѓу институциите за спроведување на интелектуалните права сè уште не е систематска.
- Свеста дека се фалсификуваат и прехранбени, козметички, медицински производи, како и играчки, техничка и електронска опрема е ниска, а фалсификатите се продаваат на улиците и на зелените пазари.
- Продажбата на фалсификувани фармацевтски производи преку интернет сè уште не е инкриминирана.
- Соработката меѓу институциите за следење и откривање на каналите за продажба на фалсификати, како и за уривање на фалсификаторската пирамида е ограничена, како на национално така и на локално ниво.

3. Спроведување

- Подобрениот систем за собирање и размена на статистички податоци ќе биде достапен дури по 2013.
- Фалсификувана храна, козметички и хигиенски производи, лекови, играчки и техничка и електронска опрема сè уште се наоѓаат насекаде а свеста за опасноста по здравјето на луѓето од истите е ниска.
- Лабораториските резултати со кои се потврдува дека одреден лек е фалсификат сè уште не се прифаќа како доказ во судската постапка што го отежнува гонењето на фалсификаторите.
- Системот за заштита на правата и натаму е сложен наместо ефективен.
- Фалсификувањето не се смета за организиран криминал и поради тоа и напорите за справување со истото се недоволни.
- Соработката на национално и меѓународно ниво допрва треба да се унапредува.
- Свеста за фалсификуваните производи е ниска и кај институциите и кај јавноста.

ПОГЛАВЈЕ 8. ПОЛИТИКА НА КОНКУРЕНЦИЈА

Пристапно партнерство - Воспоставување веродостојна евиденција од примената во областа на антитруст и фокус на најсериозните прекршувања на законот за конкуренција; воспоставување ефективна *ex-ante* контрола на државната помош; зајакнување на административниот капацитет на Комисијата за заштита на конкуренцијата и обезбедување адекватен буџет и персонал; целосно обезбедување транспарентна и недискриминаторска примена на Законот за конкуренција.

Среднорочни приоритети - Натамошно усогласување на законодавството со правото на ЕУ за антитруст и државна помош; натамошно подобрување на евиденцијата од примената во областа на антитруст и контрола на државна помош; зголемување на свеста кај државните институции, бизнисот и кај општата јавност.

КОМЕНТАР – Главните забелешки во ова подрачје се однесуваат на неадекватниот капацитет на Комисијата за заштита на конкуренцијата (КЗК), невложувањето во човековите ресурси и нивното неефективно менаџирање и недоречената и конфликтна регулатива. Интересно е што годинава ЕК на проблемите во ова поглавје одговара со многу поконкретни препораки отколку лани.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Антитруст и спојувања - Досието за спроведувањето кај спојувањата се намали, а кај картелите и натаму е мало. - Клаузулата за суспензија на административните и на прекршочните одлуки и можноста за жалба до Врховниот суд и натаму го одложуваат спроведувањето на одлуките на КЗК. - Кадрите во КЗК кои работат на анти-труст и спојувања и натаму се неадекватни.	1. Антитруст и спојувања - Во случај на прекршочните постапки, клаузулата за суспензија може да го одложи спроведувањето на одлуките на Комисијата за заштита на конкуренцијата (КЗК). - Кадрите во КЗК кои работат на анти-труст и спојувања и натаму се неадекватни. - Евиденцијата за примената во областа на картелите останува на ниско ниво. - Буџетот на КЗК останува несоодветен.	1. Антитруст и спојувања - Кадрите во Комисијата за заштита на конкуренцијата (КЗК) кои работат на антитруст и спојувања треба да се користат поефикасно. - Кадарот на КЗК се стекнал со добри основни вештини, но му недостасува понапредна обука. - Вкупниот буџет на КЗК е неадекватен. - Имплементација на мерките за помилување од Законот за заштита на конкуренција е ограничена поради спротивните одредби во кривичниот законик. - Во случај на жалба одлуката на КЗК се суспендира до донесување на конечна одлука од Управниот суд што ја намалува ефективноста на одлуките на КЗК.	1. Антитруст и спојувања - Досието на примена на Комисијата за заштита на конкуренцијата (КЗК) малку се влоши. - На кадарот на КЗК му недостасува напредна обука. - Кадарот кој се занимава со антитруст и спојувања не е ефикасно искористен. - Оперативниот буџет на КЗК останува ограничен. - Имплементација на мерките за помилување од Законот за заштита на конкуренција е ограничена поради спротивните одредби во кривичниот законик. - Во случај на жалба одлуката на КЗК се суспендира до донесување на конечна одлука од Управниот суд.

ПОГЛАВЈЕ 8. ПОЛИТИКА НА КОНКУРЕНЦИЈА

2. Државна помош

- КЗК донесе само една одлука за државна помош.
- Досието за спроведување е сè уште слабо.
- Бројот на институции кои известуваат е зголемен но, сè уште недоволен.
- Свеста за регулативата за државна помош меѓу владините институции, бизнисот и јавноста е сè уште недоволно развиена.
- Во енергетскиот сектор повеќето рудници се управувани од ЕЛЕМ и сè уште нема јасно правно и финансиско разграничување меѓу ископот и работата на термоцентралите.
- Финансиските ресурси на КЗК се сè уште неадекватни.

2. Државна помош

- Квалитетот на одлуките во однос на прашањето за квалификација на државната помош треба да се подобри.
- Кај одредени институции постои колебање за известување за помош до КЗК.
- Повеќето од резервите на лигнит сè уште се управувани од страна на компанијата за производство на електрична енергија и сè уште не постои правно и финансиско разграничување помеѓу активностите за ископување на лигнит и работењето на термоцентралите.
- На пазарите на гас и електрична енергија доминираат поединечни снабдувачи кои ја поткопуваат ефективната конкуренција.

2. Државна помош

- Квалитетот на некои од одлуките на полето на државната помош би можел да се подобри.
  - Нема напредок на полето на пазарна либерализација.
- (подетално види во делот на економските критериуми)*

2. Државна помош

/

ПОГЛАВЈЕ 9. ФИНАНСИСКИ УСЛУГИ

Пристапно партнерство - Зајакнување на законодавството, рамката за надзор и примена, за финансискиот сектор, особено за секторот на осигурување и за пазарот на хартии од вредност; обезбедување оперативна и независна надзорна власт за секторот осигурување која е правилно кадровски екипирана.

Среднорочни приоритети - Создавање досие од примената на борбата против возење без осигурување; натамошно усогласување со европското законодавство.

КОМЕНТАР – Може да се забележи благ напредок, но од последната колона може да се увиди дека клучните забелешки се провлекуваат со години. Повеќе во *Економските критериуми*.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Банки и финансиски конгломерати - Нема активности за подобрување на заштитата на потрошувачите. - Сè уште треба да се постигне усогласување со acquis за финансиски конгломерати и гаранциски шеми за депозити.	1. Банки и финансиски конгломерати - Слабо следење на последниот регулаторен развој на меѓународно ниво. - Нема активности за подобрување на заштитата на потрошувачите. - Слаба конкуренција во финансиско посредништво. Банките не се склони кон прифаќањето на ризици. - Не е завршено транспонирањето на Директивата за адекватност на капиталот за инвестициските фондови и кредитните институции.	1. Банки и финансиски конгломерати - Заштитата на потрошувачите и натаму е предизвик и треба соодветно да се реши. - Новата методологија за потребниот капитал за покривање на ризиците (пазарни, кредитни, валутни и оперативни) е делумно усогласено со Директивата за адекватност на капиталот. <i>(подетално види во делот на економските критериуми)</i>	1. Банки и финансиски конгломерати - Централната банка воспостави специјален тим кој треба да се справува со поплаки на потрошувачите, но административниот капацитет на овој тим е потребно да се засили. - Заштитата на потрошувачите и натаму е предизвик и треба соодветно да се реши.

ПОГЛАВЈЕ 9. ФИНАНСИСКИ УСЛУГИ

2. Осигурувањето и професионални пензии

- Усвоено е дел од законодавството за оф-сајт супервизија од страна на Агенцијата за супервизија на осигурувањето, но усогласеноста со европското допрва треба да се утврди. Сè уште нема досие за спроведување.
- Сè уште не е спроведена ниту една супервизија на самото место и сè уште не постои соодветно финансиран гаранциски фонд за инсолвентност на осигурителните компании.
- Некои осигурителни компании сè уште немаат адекватно реосигурување.
- Неосигуреното возење сè уште е проблем, МВР нема веродостојно досие за борбата со неосигурено возење.
- Законот за задолжително осигурување и регистрација на патнички возила, кој требаше да се имплементира од јули 2010, сè уште не се имплементира.
- Законот за задолжително осигурување на патни возила, според кој Министерството за финансии ги одредува премиите, е ефективна пречка за конкуренција меѓу осигурителните компании.
- Нема веродостојно досие за спроведување на супервизија врз основа на ризик, но пензиските фондови смеат да инвестираат само 30% од нивните средства во не-домашни хартии од вредност, што е спротивно на принципите на ЕУ законите.
- Предизвик ќе биде усогласувањето на законодавството за осигурување со рамката Солвентност II кое е во тек.

2. Осигурувањето и професионални пензии

- Агенцијата за супервизија на осигурувањето сега врши надворешна и внатрешна супервизија.
- Нема резултати од постапките за извршени прекршоци од страна на неосигурани возачи.
- Законодавството за осигурување на моторните возила ќе се применува од 1 јануари 2012.
- Законот за задолжително осигурување на патни возила, според кој Министерството за финансии ги одредува премиите, е ефективна пречка за конкуренција меѓу осигурителните компании.
- Соодветното *acquis* на ЕУ за супервизија не може да се применува поради пензиската шема која се разликува од онаа во ЕУ.
- Ограничување во инвестирање во странски обврзници продолжува споротивно на *acquis* на ЕУ. Лимитот е поставен на 50% (30% во 2010).
- Нецелосна финансиска независност на МАПАС.

2. Осигурувањето и професионални пензии

- Неосигуреното возење и натаму претставува проблем, како и немањето евиденција за успешно справување.
- Законот за задолжително осигурување на патнички возила, според кој Министерството за финансии ги одредува премиите за осигурување на возилото, е ефективна пречка за конкуренција меѓу осигурителните компании и не е во согласност со *acquis*.
- Ограничување за инвестирањето во странски обврзници од 50%, што е спротивно на правото на ЕУ и натаму постои.
- Се воведоа нови законски одредби со кои им се забранува на пензиските друштва да инвестираат во обврзници и др. хартии од вредност издадени и гарантирани од државата, кои не се тргуваат на домашниот пазар.
- Свкупниот капацитет на МАПАС за спроведување на одлуките е недоволен.
- МАПАС сè уште има ограничено влијание врз организациите кои се предмет на неговата супервизија.
- Во областа на осигурувањето и професионалните пензии сè уште нема доволна усогласеност со *acquis*.

2. Осигурувањето и професионални пензии

- Не постојат цврсти податоци за неосигуреното возење, иако МВР го проценува на 10%.
- Потребни се дополнителни напори во борбата против неосигуреното возење.
- Законот за задолжително осигурување на патнички возила, според кој Министерството за финансии ги одредува премиите за осигурување на возилото, е ефективна пречка за конкуренција меѓу осигурителните компании и не е во согласност со *acquis*.
- Ограничувањето од 50% за инвестирање во странски обврзници не се промени што е спротивно со правото на ЕУ.

ПОГЛАВЈЕ 9. ФИНАНСИСКИ УСЛУГИ

3. Инфраструктура на финансиски пазар - Усогласеноста со <i>acquis</i> треба да се потврди. - Некои финансиски услуги, како на пр. лизингот не се ниту регулирани, ниту се под супервизија. - Директивата за финансиски залог и директивата за нагодување сè уште не се транспонирани.	3. Инфраструктура на финансиски пазар - Донесен е нов Закон за лизинг	3. Инфраструктура на финансиски пазар - Сите регулатори на финансискиот пазар ја променија регулативата за анализа на ризикот врз основа на оценките на меѓународните агенции наместо врз база на критериумите за членство во ЕУ и ОЕЦД. - Усогласувањето со измените на Директивата за нагодување и Директивата за финансиски залог сè уште не е спроведено.	3. Инфраструктура на финансиски пазар - Усогласувањето со измените на Директивата за нагодување и Директивата за финансиски залог сè уште е делумно односно не е воопшто започнато.
4. Пазар со хартии од вредност и инвестициски услуги - Усогласеноста со <i>acquis</i> на Законот за хартии од вредност допрва треба да се потврди. - Членовите на КХВ сè уште не се со полно работно време, спротивно на законот. - Надлежностите на НБРМ и на КХВ сè уште се мешаат кај добивањето дозволи и надзор на трговија со хартии од вредност. - ИТ капацитетот на КХВ сè уште не е надграден и е несоодветен.	4. Пазар со хартии од вредност и инвестициски услуги. - Иако повеќе директиви се транспонирани, усогласувањето треба да се потврди. - Зачестените измени на супервизиските прописи создава потешкотии при имплементацијата на преземањата на пазарот на капитал. - Членовите на КХВ сè уште не се со полно работно време, недоволен е и бројот на кадар во КХВ.	4. Пазар со хартии од вредност и инвестициски услуги - Зачестените измени на прописи за супервизија ја поткопуваат правната сигурност за учесниците на пазарот (за честото менување на прописите види и во делот на <i>Економските критериуми</i>).	4. Пазар со хартии од вредност и инвестициски услуги /

ПОГЛАВЈЕ 10. ИНФОРМАТИЧКО ОПШТЕСТВО И МЕДИУМИ

Пристапно партнерство - Да се отстрани прекршувањето на ССА преку преземање на сите неопходни мерки за либерализација на секторот за електронски комуникации, донесување на потребните подзаконски акти и натамошно зајакнување на регулаторните тела; примена на заштитни механизми за конкуренција за операторите со значителна пазарна моќ; зајакнување на независноста и административниот капацитет на регулаторните власти за електронски комуникации и медиуми; обезбедување стабилен и одржлив извор на финансирање на јавниот дифузен сервис и за Советот за радиодифузија.

КОМЕНТАР - Во однос на ланските оценки, очигледно е дека главните забелешки остануваат само некои нови се дополнуваат. На пример, АЕК сè уште генерира вишоци на пари, за кои ЕК забележала дека се префрлуваат во области кои немаат врска со електронските комуникации и со тоа го поткопува сопствениот кредибилитет. Капацитетите на Министерството за информатичко општество и јавна администрација се уште не се зајакнати, Советот за радиодифузија (СРД) се уште не ја докажа целосно својата независност, а МРТВ и покрај реформите не стана сервис на граѓаните со избалансирано и плуралистичко известување (докажано при пристрасното известување во корист на власта забележано од ОБСЕ/ОДИХР за време на локалните избори 2013 година). Она што е ново годинава е загриженоста на ЕК за укажувањето на медиумите и граѓанските организации дека предлог-законите за медиуми и аудиовизуелни медиумски услуги можат да бидат искористени за ограничување на медиумските слободи. Со оглед на фактот дека репутацијата на Македонија во врска со медиумските слободи е значително влошена оваа загриженост е сосема оправдана, а дополнителното ограничување на медиумските слободи очекувано.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2013
1. Електронски комуникации и медиуми - Дилема околу усогласеноста со ЕУ на одредбите за следење на комуникации. - Нивото на соработка е недоволно за да дозволи здраво спроведување на конкуренцијата. - Да се зајакнат капацитетите во ресорното министерство. - Потребно е да се воспостави национална точка за размена на интернет сообраќај. - Не е воведен бројот 112 за итни случаи.	1. Електронски комуникации и медиуми - Процесот на назначување на директор на регулаторот покренува грижа за можна политизација. - Високите такси кои ги наплаќа регулаторот на операторите кои го надминуваат нивото неопходно за покривање на управните трошоци го ставија под знак прашалник непрофитабилниот карактер на регулаторот и претставува бариера за влез на пазарот, што е спротивно од законодавството. - Да се зајакнат капацитетите во ресорното министерство - Не е воведен бројот 112 за итни случаи, но е остварен напредок.	1. Електронски комуникации и медиуми - Не е транспонирана регулаторната рамка на ЕУ од 2009 година. - Да се зајакнат капацитетите на ресорното министерство. - Измените на законодавството со кои се овозможува префрлување на вишокот пари во области кои се надвор од надлежностите на АЕК го поткопува авторитетот на регулаторот. - Да се подобри координацијата на мерките на АЕК и КЗК. - Не е воведен бројот 112 за итни случаи, поради финансиски ограничувања.	1. Електронски комуникации и медиуми - Практиката на АЕК да го користи вишокот средства за цели кои не се поврзани со развојот на електронските комуникации продолжува да биде загрижувачка и да го поткопува авторитетот на регулаторот. - Се уште не е воведен бројот 112 за итни случаи. - Да се зајакнат капацитетите на ресорното министерство. - Фиксната пенетрација на користењето на интернет достигна 14,4% од населението наспроти просекот во ЕУ кој изнесува 28,2%.
2. Услуги на информатичко општество - Потребна е административна структура за натамошна примена на директивата за е-комерц, особено национална контакт-точка.	2. Услуги на информатичко општество - Останува да се утврди национална точка за размена на интернет сообраќајот. - Интернет трговијата е на ниско ниво, а новиот „праг“ за интернет трговија со висока царинска тарифа не е во согласност со тековната стратегија.	2. Услуги на информатичко општество - Премала побарувачка за сертификати за електронски потписи и отежнат пристап до пазарот. - МАРНет останува единствен регистар за интернет домени. - Сè уште постојат бариери за електронска трговија како на пример „праговите“ за интернет трговија поставени од царинските власти.	2. Услуги на информатичко општество - Се уште постојат бариерите за електронска трговија.

ПОГЛАВЈЕ 10. ИНФОРМАТИЧКО ОПШТЕСТВО И МЕДИУМИ**3. Аудиовизуелна политика**

- Законот за радиодифузија сè уште не е сосема усогласен со директивата за аудиовизуелни и медиумски услуги.
- Законот за радиодифузија не се применува целосно, особено во однос на сопственоста на медиумите.
- Регулаторот не може ефективно да го мониторира пазарот.
- Сè уште нема одржлив систем на финансирање на МРТВ и на Совет за радиодифузија.
- Законодавството не е усогласено со директивата за аудио-визуелни медиумски услуги поради што МК не учествува во програмата Медиуми и задолжителниот превод со титл навлегува во слободите за прием и реемитување загарантирани со директивата.
- Не е развиен патоказ за целосно префрлување на дигитална мрежа и дигитална дивиденда.

3. Аудиовизуелна политика

- Законот за радиодифузија не се применува целосно, особено во однос на концентрацијата на медиумската сопственост.
- Сè уште нема одржлив систем на финансирање на МРТВ и на Совет за радиодифузија.
- Сè уште не е доволно мониторирањето на пазарот.
- Спречени се известии во пазарот на медиуми, поради одложување на преминот на дигитална телевизија за 2013.
- Пиратеријата е се поприсутна, особено во кабелските ТВ оператори.
- Искористувањето на средствата предвидени за дигитализација на јавниот радиодифузен сервис не е во согласност со европските практики.
- Упадот во медиумската слобода го спречува непреченото функционирање на медиумите без политичко мешање.
- Големите казни за клеветење на јавните личности се спротивни од европската пракса.

3. Аудиовизуелна политика

- Сè уште има грижи за независноста на СРД.
- Недоволни напори за спроведување на законодавството за авторски права и медиумска концентрација.
- Одземањето на дозволата на А2 покренува прашања и идентификува слабости во правната рамка и практиката за изрекување санкции. – СРД да ги преиспита практиките и правната рамка.
- На СРД му недостасуваат ресурси за мониторирање и спроведување на законот на регионално и локално ниво.
- Потребни натамошни значајни напори за МРТВ да ја исполнува својата мисија на јавен сервис, меѓу другото преку балансирано и плуралистичко известување.
- Да се обезбеди инклузивност во процесот на изготвување на новото законодавство.
- Премалку институционална координација на преминот кон дигитална телевизија.
- Нема постојан механизам за планирање и надзор на преминот кон дигиталната телевизија.
- Треба да се одбере посебен DVB-T мултиплекс оператор, кој ќе ги пренесува програмите на приватните телевизији.

3. Аудиовизуелна политика

- Одреден број на засегнати страни изразуваат загриженост дека предложените закони за медиуми и аудиовизуелни медиумски услуги можат да бидат искористени за ограничување на медиумските слободи.
- Сè уште има грижи за независноста на СРД.
- Потребни натамошни значајни напори за МРТВ да ја исполнува својата мисија на јавен сервис, меѓу другото преку балансирано и плуралистичко известување (особено по забелешките изнесени од ОБСЕ/ОДИХР за пристрасно известување од кампањата за локалните избори 2013 година).

ПОГЛАВЈЕ 11. ЗЕМЈОДЕЛСТВО

Пристапно партнерство - Забрзување на регистрацијата на земјоделското земјиште и катастарот за недвижен имот; собирање и обработка на сигурни и веродостојни земјоделски податоци, Натамошни подготовки за воспоставување ефективни и финансиски здрави платежни тела за управување и контрола на земјоделските средства, согласно барањата на ЕУ и меѓународните стандарди за ревизија.

Среднорочни приоритети - Надградба на капацитетот на администрацијата и заокружување на подготовките за практична примена на управувачките механизми на Заедничката земјоделска политика, особено интегрираниот систем за администрација и контрола (IACS) и постоење на функционален систем за идентификација на земјишни парцели (LPIS).

КОМЕНТАР – Според ЕК постигнат е определен напредок во областа, а тоа се должи на фактот дека се направени минимални промени. Сè уште одредени решенија се несоодветни и некомпатибилни и дополнително придонесуваат за лошата имплементација на законодавството. И натаму најголема пречка за интеграцијата на Македонија во овој сектор продолжува да биде недоволниот административен капацитет. Ако минатата година ЕК беше критична кон Платежната агенција, оваа година таа е сурова. Сурова е впрочем и реалноста во која приближно 7,5 милиони евра се неповратно изгубени благодарение на лошиот административен капацитет во Платежната агенција и на слабиот апсорпцискиот капацитет за средствата програмирани во петтата компонента од ИПА.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Хоризонтални прашања - Институционалниот капацитет останува недоволен со значително намален буџет во 2010 г. за плати на јавните службеници во секторот и застој во пополнувањето на упразнетите места. - Сè уште не е постигнат целосно оперативен регистар на земјоделски стопанства со автоматски систем за поддршка. - Компатибилноста на регистрите не е постигната, во однос на идентификувањето на животните и нивното движење и контрола. - ЧР не се доволно за одржување на интегриран административен и контролен систем. - Капацитетот на платежната агенција е зајакнат, а вработените се обучени и мотивирани, но нивниот број не соодветствува на обемот на нивните задолженија. - Развојот на административни структури кои ги исполнуваат стандардите за имплементација на Европскиот гаранциски земјоделски фонд е во рана фаза.	1. Хоризонтални прашања - Институционалниот капацитет останува недоволен со значително намален буџет во 2011 г. за плати на јавните службеници во секторот и застој во пополнувањето на упразнетите места. - Регистар на земјоделски стопанства е конечно оперативен, но автоматски систем за поддршка и интернет серверот се слаби. - Компатибилноста на регистрите сè уште не е постигната. - Човечките ресурси не се доволно за одржување и управување на интегрираниот административен и контролен систем. - Капацитетот на платежната агенција е зајакнат, а вработените се обучени и мотивирани, но нивниот број не соодветствува на обемот на нивните задолженија. - Ограничен напредок е постигнат во развојот на одржлив и ефикасен земјоделски информативен систем.	1. Хоризонтални прашања - Само некои од подзаконските акти, првенствено од техничка природа, беа усвоени во областите земјоделство и рурален развој, квалитет на земјоделските производи и вино. - Загрижува институционалниот капацитет. - Регистрите не се компатибилни. - Институционалниот капацитет за одржување и управување со функционален интегриран административен и контролен систем е недоволен. - Капацитетот на Платежната агенција и понатаму предизвикува загрижување, особено поради широките надлежности кои истата ги има. - Вработените во Платежната агенција се одговорни за системот за национална финансиска поддршка, како и за управување со мерките од ИПАРД. Оттаму и покрај новите вработувања нивниот број е недоволен.	1. Хоризонтални прашања - Интегрираниот систем за административна контрола и системот за земјишна идентификација се интерконтектирани и оперативни, но сепак податоците на различните системи не се компатибилни. - Институционалниот капацитет за одржување и управување со интегрираниот систем за административна контрола е недоволен. - Покрај новите вработувања институционалниот капацитет сè уште загрижува. - Се преземаат чекори за подобрување на капацитетот на Платежната агенција која има обврски и кај системот за национална поддршка, но, ниту опремата, ниту персоналот не се доволни.

ПОГЛАВЈЕ 11. ЗЕМЈОДЕЛСТВО

- Законодавството за мрежата на сметководствени податоци на фарми (FADN) е воспоставено и активностите започнати, но одредени одредби се значително различни од ЕУ законодавството, особено во секторот тутун.			
2. Организации на заеднички пазар - Подготовките се во рана фаза.	2. Организации на заеднички пазар /	2. Организации на заеднички пазар /	2. Организации на заеднички пазар - Подготовките се во рана фаза.
3. Производи од животинско потекло /	3. Производи од животинско потекло /	3. Производи од животинско потекло /	3. Производи од животинско потекло /
4. Посебни култури /	4. Посебни култури - Законодавството за географски ознаки за вино треба да се усогласи со ЕУ законодавство.	4. Посебни култури /	4. Посебни култури /
5. Рурален развој - Поради тешкотии во вадењето на различни дозволи и потврди при аплицирањето, стапката на одбиени апликации од V-та компонента на ИПА е висока, а подобрувањето на постапките треба да бидат императив.. - Мора да бидат преземени мерки за да се обезбеди правилно спроведување на програмата.	5. Рурален развој - Капацитетот на апсорпција на алоцираните средства од петтата компонента на ИПА за 2007 и 2008 година загрижува.	5. Рурален развој - Капацитетот за апсорпција на алоцираните средства од петтата компонента на ИПА и натаму загрижува.	5. Рурален развој - Се имплементира петтата компонента на ИПА, но напредокот во подготовките за другите технички мерки од програмата е ограничен и мора да се интензивира. - Капацитетот за апсорпција на средствата во петтата компонента и натаму загрижува. - Дури 7,39 милиони евра од ИПА 2009 останаа неискористени.
6. Политика на квалитетни производи /	6. Политика на квалитетни производи /	6. Политика на квалитетни производи /	6. Политика на квалитетни производи /
7. Органско земјоделство - Усогласувањето со законодавството на ЕУ во овој сектор допрва треба да се постигне. - Административниот капацитет е незадоволителен.	7. Органско земјоделство - Усогласувањето со законодавството на ЕУ во овој сектор допрва треба да се постигне. - Административниот капацитет е незадоволителен.	7. Органско земјоделство - Административниот капацитет е незадоволителен.	7. Органско земјоделство - Производителите на органска храна добиваат третина повеќе од државните плаќања наспроти конвенционалното производство, па сепак капацитетот за органско производство е опаднат. - Административниот капацитет е незадоволителен.

ПОГЛАВЈЕ 12. БЕЗБЕДНОСТ НА ХРАНА, ВЕТЕРИНАРНА И ФИТОСАНИТАРНА ПОЛИТИКА

Пристапно партнерство - Натамошно усогласување на законодавство со ветеринарното и фитосанитарното *acquis*, со фокус на законодавна рамка компатибилна со *acquis*; натамошно јакнење на капацитетот на ветеринарните услуги на централно/локално ниво заради воспоставување контролен систем за контрола на увозот компатибилен со ЕУ; обезбедување оперативен систем за идентификација на говеда и регистрација на движења, започнување на систем за идентификација на прасиња, овци и кози; натамошно усогласување на контролните системи за болести и здравје на животните со оние на ЕУ како и вонредни планови за болести што се пријавуваат; процена на работата на агри-храна операторите заради изготвување план за надградба во иднина.

Среднорочни приоритети - Натамошно усогласување на законодавството (пренослива спонгиоформна енцефалопатија) и животинските нус-производи, спроведување/контрола на примената и воспоставување систем за собирање/третман; воспоставување на кадровски адекватна управа за здравје на растенијата; натамошно усогласување на фитосанитарното законодавство; донесување на план за надградба на агри-храна операторите и почеток на имплементацијата; зајакнување на капацитетите од доменот на безбедност на храна, ветеринарство и фитосанитарна заштита.

КОМЕНТАР – Општо земено, државата постигнала напредок во секторот, но деталната анализа покажува дека преостанатите забелешки се оние кои се повторуваат во повеќе наврати. Главниот недостаток е имплементацијата на законодавството што се должи на недоволниот административен капацитет, меѓутоа и на неволноста на приватните учесници во секторот да ги вршат услугите за кои државата подолг рок одбива да им плати. Неколку од повторените забелешки се само индикатор за квалитетот и безбедноста на храната која ја користиме.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2013
1. Општи принципи - Поклопувањето на двата закона во секторот и непостоењето на процедури за ефективна соработка меѓу различните институции задолжени за безбедност на храната сè уште постои.	1. Општи принципи - Сè уште има потреба од зајакнување на административниот капацитет на Агенцијата за ветерина и храна (ABX).	1. Општи принципи /	1. Општи принципи /

ПОГЛАВЈЕ 12. БЕЗБЕДНОСТ НА ХРАНА, ВЕТЕРИНАРНА И ФИТОСАНИТАРНА ПОЛИТИКА**2. Ветеринарна политика**

- Треба да се потврди усогласеноста на законодавството за системи за контрола на внатрешен пазар и на увозот со *acquis*.
- Капацитетот за гранични контроли сè уште е недоволен во смисла на инфраструктура и администрација.
- Сè уште нема систем за контрола компатибилен со ЕУ.
- Системот за контрола на движењето на говедата, овците и козите не е целосно оперативен.
- Административниот капацитет на Ветеринарната управа за идентификување на животни останува слаб.
- Законодавството на ЕУ за пренослива спонгиоформна енцефалопатија не е целосно транспонирано.
- Капацитетот на Ветеринарната управа е недоволен за спроведување на системска контрола во врска преносливите болести кај животните.
- Капацитетот за натамошно усогласување на законодавството и негова имплементација во однос на зоотехничките прашања останува слаб.
- Буџетот во 2010 година за трошоци за мерки за спречување и контрола на болести кај животните беше намален за 20% во споредба со истиот за 2009 година.
- Административниот капацитет на Ветеринарниот инспекторат останува незадоволителен за спроведување на системот за контрола кој би бил компатибилен со тој на ЕУ на централно и на локално ниво.
- Системот за надзор над ветеринарните инспектори и ветеринарните станици сè уште не е имплементиран.

2. Ветеринарна политика

- АВХ има потреба од зајакнување на административниот капацитет.
- Треба да се потврди усогласеноста со *acquis* за мерките за контрола и истребување на Болеста Њукасл, како и Африканската коњска болест.
- Не се применува Националниот акциски план за контрола на салмонелата кај пилињата поради недостиг на финансии.
- Административниот капацитет за спроведување на одредбите за систематска контрола на преносливите зоонози кај АХВ не е доволен.
- Буџетот во 2011 година за трошоци за мерки за спречување и контрола на болести кај животните беше намален за 18% во споредба со истиот за 2010 година.
- Трошоците за имплементација на програмата за 2011 година е предвидено да се платат во 2012.
- Останува да се потврди усогласеноста на одредено законодавство за добросостојба на животните.
- Треба да се доусогласи законодавството за трговија со живи животни, семе, јајце клетки и ембриони.
- Треба да се потврди усогласеноста на законодавството за домашни миленици и условите за увоз на животни и производи од животинско потекло со *acquis*.
- Административниот капацитет на ветеринарниот инспекторат не е доволен.

2. Ветеринарна политика

- Системот за редуцирани контроли на пратки на граничните премини сè уште не се применува.
- Покрај вакцинацијата на домашните свињи против класичната свинска треска, постои загриженост за тоа како се спроведува вакцинацијата, односно за ниското ниво на имунитет.
- Иако буџетот во делот за здравје на животните е зголемен за 45% споредено со 2011, сепак има значителни доцнења во плаќањата кон овластените приватни ветеринарни центри кои учествуваат во официјални програми на Агенцијата за ветеринарна и храна со што се загрозува нивната имплементација.

2. Ветеринарна политика

- **Системот за редуцирани контроли на пратки на граничните премини допрва треба да биде имплементиран.**
- Систем за идентификација и регистрација на свињите допрва треба да се востанови.
- Контролата на движењето, регистрацијата и идентификацијата на животните не се спроведува соодветно секогаш и поради тоа не обезбедува веродостојни податоци.
- **Значителното одолговлекување во исплатите на приватните ветеринарни станици останува проблем за спроведувањето на програмата за здравјето на животните.**

ПОГЛАВЈЕ 12. БЕЗБЕДНОСТ НА ХРАНА, ВЕТЕРИНАРНА И ФИТОСАНИТАРНА ПОЛИТИКА

3. Пуштање во промет прехранбени производи и добиточна храна - Планот за подобрување на квалитетот на свежото млеко не е усвоен поради недостаток на финансиски средства. - Законодавството за правилата за хигиена, специфични правила за производи од животинско потекло, правилата за контрола и специфични правила за контрола на производите од животинско потекло делумно се усогласени. - Сè уште не е донесена стратегијата за третман на споредните производи од животинско потекло, вклучувајќи ја и категоризацијата на ризичните материјали. - Потребните сеопфатни системи за собирање и третман сè уште не се воспоставени.	3. Пуштање во промет прехранбени производи и добиточна храна - Операторите со храна не секогаш ги применуваат HACCP стандардите, а контролата не се спроведува во согласност со законот. - Евалуацијата на постројките за преработка на храна за нивната усогласеност со ЕУ стандардите не се спроведува соодветно. - Сè уште има одредени правила за хигиена, за производи од животинско потекло, контрола и специфична контрола на производите од животинско потекло кои не се усвоени. - Планираните активности за подобрување на квалитетот на свежото млеко не се спроведени. - Сè уште не се воспоставени системите за контрола и третман на нус производи од животинско потекло.	3. Пуштање во промет прехранбени производи и добиточна храна - Операторите со храна не секогаш ги применуваат HACCP стандардите, а контролата не се спроведува во согласност со законот. - Планираните активности за подобрување на квалитетот на свежото млеко не се спроведени. - Недостатокот на утврдена локација за одложување на нус производи од животинско потекло е најголемата пречка за имплементирање на стратегијата.	3. Пуштање во промет прехранбени производи и добиточна храна - Одредувањето на соодветна локација за одложување и натаму претставува најголема пречка за управувањето со нус производите од животинско потекло
4. Правила за безбедност на храна - Подзаконските акти за растворачи за екстракција, материјали што доаѓаат во контакт со храна и за појачана храна сè уште не се донесени. - Капацитетот на лабораторијата во РЗЗЗ е недоволен да обезбеди сигурни резултати. - Капацитетот на Инспекторатот за храна во Дирекцијата за храна е зајакнат, но бројот, обуката и капацитетот на персоналот е мал. - Програмата за мониторинг на безбедноста на храната не се имплементира поради недостаток на средства.	4. Правила за безбедност на храна - Не е донесено имплементационото законодавство за разредувачи и збогатена храна. - Капацитетот на лабораторијата при Институтот за јавно здравство нема доволен капацитет за да обезбеди поверливи резултати како во однос на човечки ресурси, така и за постапките кои ги применува. - Капацитетот на Инспекторатот за храна во Дирекцијата за храна е зајакнат, но бројот, обуката и капацитетот на персоналот останува недоволен.	4. Правила за безбедност на храна - Донесено е имплементирачко законодавство за безбедност на додатоци на храна, храна за исклучителни хранливи и диететски употреби, нова храна и минерални води чија усогласеност со европското законодавство допрва треба да се утврди. - Нема критериуми засновани на ризикот за категоризација, ниту пак за инспекција на оператори со храна која не е од животинско потекло. - Капацитетот на Инспекторатот за храна во Дирекцијата за храна е зајакнат, но бројот на вработени и постапките за контрола се недоволни.	4. Правила за безбедност на храна - Капацитетот на Инспекторатот за храна останува недоволен во однос на човечките ресурси.
5. Посебни правила за добиточна храна - Сè уште не е транспонирано законодавството.	5. Посебни правила за добиточна храна - Сè уште не е транспонирано законодавството.	5. Посебни правила за добиточна храна /	5. Посебни правила за добиточна храна /

ПОГЛАВЈЕ 12. БЕЗБЕДНОСТ НА ХРАНА, ВЕТЕРИНАРНА И ФИТОСАНИТАРНА ПОЛИТИКА**6. Фитосанитарна политика**

- Регистарот на производи за заштита на растенијата не е воспоставен.
- Не се преземени мерки за примена на меѓународни стандарди за фитосанитарни мерки, особено за следење, извозно сертифицивање и утврдување на статусот на штетник во определено подрачје.
- Да се донесат подзаконските акти за квалитет на семе и расад.
- И натаму несоодветен административен капацитет на Фитосанитарната управа.
- Координацијата меѓу различните институции во областа на фитосанитарната политика не е подобрена.
- Човечките ресурси, опремата и условите на граничните контроли сè уште се неадекватни.
- Подобрениот капацитет на фитосанитарната лабораторија не се користи доволно бидејќи нејзината улога не е докрај дефинирана, а примероци не се добиваат редовно.

6. Фитосанитарна политика

- Не се преземени активности за имплементирање на меѓународните стандарди за фитосанитарни мерки, особено за надзор, извоз, сертификација и утврдување на статус на штетник во одредена област.
- Покрај одредени нови вработувања, капацитетот на Фитосанитарната управа сè уште не е доволен.
- Подобрениот капацитет на фитосанитарната лабораторија не се користи доволно бидејќи нејзината улога не е докрај дефинирана.
- Нема напредок во однос на пуштање во промет на генетски изменети организми и храна добиена од генетски изменети организми.

6. Фитосанитарна политика

- Не е преземена акција за имплементација на меѓународните стандарди за фитосанитарни мерки, особено набљудување, сертификација при извоз, и утврдување на статус на штетник во одредена област.
- Контролата на пазарите на производи од растително потекло и растенија се врши нередовно и нема контрола на примената на правилата.
- Координацијата на сите чинители од фитосанитарната политика не се врши.
- Административниот капацитет на Фитосанитарниот директорат е слаб.
- Капацитетот на Државната фитосанитарна лабораторија и понатаму е неискористен поради неодредената улога во националниот систем за мониторинг на безбедност на храна и недостатокот на примероци за контрола на редовна основа.

6. Фитосанитарна политика

- Донесени се повеќе подзаконски акти, но сепак недостига сериозна активност за имплементација на меѓународните стандарди, особено во однос на надзорот, извозното сертифицивање и утврдување на статус на штетник.
- **Контролата на пазарите за производи од растително потекло и растенија се врши нередовно.**
- Координацијата на сите чинители од фитосанитарната политика не е подобрена.
- Административниот капацитет на Фитосанитарниот директорат и натаму е слаб.
- Државната фитосанитарна лабораторија не се користи доволно поради неодредената улога во системот за безбедност на храна и недостатокот од примероци за контрола.

ПОГЛАВЈЕ 13. РИБАРСТВО

Пристапно партнерство

КОМЕНТАР – Нема никаква промена во овој сектор. Среќна околност е тоа што Република Македонија како континентална држава нема обврска за целосно усогласување со политиката за рибарство.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Управувањето со ресурсите и флоти /	1. Управувањето со ресурсите и флоти /	1. Управувањето со ресурсите и флоти /	1. Управувањето со ресурсите и флоти - Правилата на ЕУ за ресурси и управување со флоти и инспекција не се однесуваат на внатрешно рибарство, освен кај контролата на маркетингот и следливоста на рибните производи.
2. Инспекција и контрола - Административниот капацитет на одделението за рибарство и аквакултура во МЗШВ и во Земјоделскиот инспекторат сè уште е недоволен. - Недостатокот на капацитет се протега и на земјоделскиот инспекторат кој има главна улога во контролата и инспектирањето на рибарството.	2. Инспекција и контрола - Административниот капацитет на одделението за рибарство и аквакултура во МЗШВ и во Земјоделскиот инспекторат сè уште е недоволен.	2. Инспекција и контрола - Административниот капацитет на одделението за рибарство и аквакултура во МЗШВ и во Земјоделскиот инспекторат сè уште е недоволен.	2. Инспекција и контрола - Административниот капацитет на одделението за рибарство и аквакултура во МЗШВ и во Земјоделскиот инспекторат сè уште е недоволен.
3. Пазарна политика - Административната структура за имплементирање на пазарната политика сè уште не е воспоставена. - Министерството сè уште нема регистар на целата државна помош доделена во секторот. - Националните шеми на државна помош треба да бидат усогласени со структурните политиката за државна помош на ЕУ, особено помошта за порибување на риболовните води.	3. Пазарна политика - Националните шеми на државна помош треба да бидат усогласени со структурните политиката за државна помош на ЕУ, особено помошта за порибување на риболовните води.	3. Пазарна политика - Националните шеми на државна помош треба да бидат усогласени со структурните политиката за државна помош на ЕУ, особено помошта за порибување на риболовните води.	3. Пазарна политика /

ПОГЛАВЈЕ 13. РИБАРСТВО

4. Структурна политика /	4. Структурна политика /	4. Структурна политика /	4. Структурна политика - Државата нема оперативна програма за рибарство која би послужила како основа за структурната политика во комерцијалното рибарство од мал обем и рибарството од внатрешни води.
5. Државна помош /	5. Државна помош /	5. Државна помош /	5. Државна помош /

ПОГЛАВЈЕ 14. ТРАНСПОРТНА ПОЛИТИКА

Пристапно партнерство - Натамошно спроведување на Меморандумот за разбирање за развој на South East Europe Core Regional Transport Network и јакнење на соработката со опсерваторијата за SouthEast Europe Transport; усогласување на законите за патишта – превоз на опасни стоки, пристап до пазар, социјални услови, имплементација на дигитални тахографи и подобрување на безбедноста на патиштата; во железница, воспоставување на регулаторно тело независно од инфраструктурата и операторот, како и управа за безбедност што ќе издава сертификати за безбедност, усогласување со ЕУ правилата за транспорт на опасни стоки со железница; гаранција на финансиска стабилност преку компензирање на јавните услуги во патничкиот сообраќај и намалување на долгови; спроведување на обврските од 1-ва транзициона фаза на European Common Aviation Area Agreement (ЕСААА) и релеванното законодавство; јакнење на административниот капацитет на Агенцијата за цивилно воздухопловство.

Среднорочни приоритети - Заокружување на *acquis*: патен (дигитален тахограф), железница (1 и 2 пакет и интероперабилноста), воздушен и примена на соодветното законодавство; спроведување на обврските од 2 транзициона фаза на ЕСААА.

КОМЕНТАР – За разлика од лани, во оваа област годинава е регистриран напредок особено во делот на реализацијата односно обезбедувањето средства на некои поголеми проекти. Сепак, и покрај одредени усогласувања, остануваат уште многу проблеми врзани за слабите административни, технички и финансиски капацитети на институциите надлежни за различните видови транспорт. Како и во изминатите години, остануваат ограничувањата на европските субјекти за влез на пазарот во Македонија и се разбира тенденцијата за негрижа за безбедносните стандарди поради непостоење на капацитет при истражувањето. Интересно е тоа што ЕК се уште ја истражува компатибилноста на субвенциите за оператори воведени со измените на законот за авијација со одредбите од Заедничка европска авијација која се однесува на одлуката на државата да субвенционира летови од Скопје. Исто така овој настан не се споменува во Поглавјето 8 (Политика на конкуренција).

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Патен сообраќај - Законот за патен сообраќај сè уште не е целосно усогласен со <i>acquis</i> за пристап на пазарот. - Административните капацитети на инспекторатите треба да се зајакнат.	1. Патен сообраќај - Бројот на инспекции од Државниот инспекторат за транспорт сè уште не е доволен. - Административните капацитети за спроведување на политиката за безбедност на патиштата и социјалното <i>acquis</i> треба да се подобрат.	1. Патен сообраќај - Треба уште напредок во законодавството за пристап до меѓународниот пазар за автобуски услуги. - Поради намалениот буџет, Републичкиот совет за безбедност на патишта го намали бројот на кампањи за безбедност. - Натамошно зајакнување на административен капацитет за безбедност на патиштата. - Натамошно зајакнување на административен капацитет на Државниот транспортен инспекторат. - Сè уште е неопходно усогласување во безбедноста на патишта и опасни материи.	1. Патен сообраќај - Потребно е натамошно зајакнување на административниот и оперативниот капацитет на Државниот транспортен инспекторат.

ПОГЛАВЈЕ 14. ТРАНСПОРТНА ПОЛИТИКА

2. Железнички сообраќај - Не е обезбедена конкуренција меѓу железничкиот и патниот сообраќај. - Треба да се воспостават управи за безбедност и тело за истраги на несреќи согласно новиот закон. - Сè уште не е одговорено на барањето на приватниот железнички оператор поради нејасни правила. - Пристапот до пазарот е комплициран поради нецелосно функционално тело за безбедност поради што не се воспоставени правилата за издавање сертификати за безбедност.	2. Железнички сообраќај - Административните капацитети на надлежниот орган за безбедност при Министерството за транспорт треба да се зајакне. - Телото за истражување на несреќи, основано во 2010, не беше ефикасно. - Сè уште се потребни напори за доследно спроведување на <i>acquis</i>. - Висината на наплатата за пристап до железницата сè уште негативно влијае врз конкурентноста на железничкиот сообраќај наспроти патничкиот сообраќај. - Мачните, нетранспарентните и скапите постапки за издавање дозволи, безбедносни сертификати и судски постапки ги обесхрабруваат компаниите кои влегуваат во овој монополистички пазар.	2. Железнички сообраќај - Надоместокот на користење на пруги за товарните возови има негативно влијание на конкурентноста на железницата во однос на патиштата. - Долгите процедури за лиценци и безбедносни сертификати ги одвратуваат операторите од влез на пазарот. - Измената на Законот за железници да се оневозможат други оператори, освен оној во државна сопственост до зачленување во ЕУ претставува назадување во однос на остварено во претходните години. - Се влошува приходната состојба мај МЖ и административниот капацитет на органот за безбедност сè уште треба да се зајакне. - Процедурата за основање ново тело за истражување несреќи се уште не е завршена.	2. Железнички сообраќај - Надоместокот на користење на пруги за товарните возови има негативно влијание на конкурентноста на железницата во однос на патиштата. - Пазарот останува затворен за лиценцирани ЕУ оператори до зачленување во ЕУ. - Административниот капацитет на органот за безбедност сè уште треба да се зајакне. - Процедурите за безбедносна сертификација се долги. - Основањето на нов ентитет за истражување несреќи сè уште не е завршено. - Неопходно е натамошно усогласување со европското законодавство.
3. Внатрешен воден сообраќај - Допрва треба да се изгради досие за примена на релевантното законодавство во оваа област.	3. Внатрешен воден сообраќај /	3. Внатрешен воден сообраќај /	3. Внатрешен воден сообраќај /
4. Комбиниран транспорт /	4. Комбиниран транспорт /	4. Комбиниран транспорт /	4. Комбиниран транспорт /

ПОГЛАВЈЕ 14. ТРАНСПОРТНА ПОЛИТИКА

5. Воздушен сообраќај - Дел од првата фаза од договорот на ЕЗВП не се применува. - Да се зајакне административниот капацитет на секторот особено квалификациите на кадарот. - Новиот закон ги намали финансиите за АВЦ. - Да се комплетира правната рамка за единственото Европско небо. - Да се транспонира регулативата за воздушен простор, интер-операбилноста и флексибилното користење на регулативата, а воздушниот простор треба се преконфигурира. - Кадарот во АЦВ да се зајакне, а новиот кадар во контрола на летање нема релевантно искуство - Комисијата за истраги на воздушни несреќи да ги зајакне капацитетите и да биде независна. - Одделението за воздушен сообраќај на МТВ сè уште нема квалификуван кадар. - Административниот капацитет во секторот да се зајакне особено квалификациите на кадарот.	5. Воздушен сообраќај - Човечките ресурси на АЦВ сè уште не се зајакнати. - Намалувањето на финансиските ресурси на Надлежниот орган за цивилно воздухопловство не е решено со измените на Законот за воздухопловство. - Потребни се значителни напори за да се комплетира усогласувањето со правната рамка за Единственото европско небо. - Потребни се дополнителни напори за исправно функционирање и одржлива структура на заедничкиот Национален надзорен орган. - Треба да се основа Комисија за истражување на несреќи во воздушниот сообраќај. - Кадарот во управата за контрола на летање нема соодветна стручност. - Сè уште недостасува административниот капацитет во секторот за воздушен сообраќај.	5. Воздушен сообраќај - Се истражува компатибилноста на субвенциите за оператори воведени со измените на законот за авијација со провизиите од Заедничка европска авијација. - Кадарот во управата за контрола на летање нема соодветна стручност. - Човечките ресурси за вршење инспекции во АЦВ сè уште треба да се зајакнат. - Независноста на Комисија за истражување на несреќи во воздушниот сообраќај треба да се потврди.	5. Воздушен сообраќај - Имплементацијата на Договорот за заедничката европска авијација (ЕСАА) не е завршена. - Европската комисија ја истражува компатибилноста на субвенциите за оператори воведени со измените на законот за авијација со одредбите од Заедничката европска авијација. - Капацитетот на контролата на летање треба да се зајакне. - Комисијата за истражување на несреќи и сериозни инциденти е воспоставена, но не е целосно оперативна.
6. Државна помош и сателитска навигација /	6. Државна помош и сателитска навигација /	6. Државна помош и сателитска навигација /	6. Државна помош и сателитска навигација /

ПОГЛАВЈЕ 15. ЕНЕРГИЈА

Пристапно партнерство - Натомошно усогласување на законодавството за внатрешните пазари за електрична енергија и гас, енергетската ефикасност и обновливите извори на енергија со *acquis* со цел постепено отворање на пазарот за енергија за конкуренција, Натомошно зајакнување на независноста на Регулаторната комисија за енергетика, Исполнување на обврските од Договорот за енергетска заедница за целосно спроведување на *acquis* за внатрешниот пазар на гас и електрична енергија и за прекуграничната размена на електрична енергија, Зајакнување на административниот капацитет во сите енергетски сектори, вклучувајќи ја и Агенцијата за енергетика во областа на енергетска ефикасност и обновливите извори на енергија, Изградба и соодветен објект за складирање на радиоактивни материјали, Обезбедување правилно и независно функционирање на Дирекцијата за радијациона сигурност.

Среднорочни приоритети - Натомошни напори за обезбедување на соодветно снабдување со енергија и развој и спроведување на енергетска политика во согласност со обврските од Договорот за енергетска заедница.

КОМЕНТАР – Како и изминатите години генералната оценка е дека недостасува ефикасно функционирање на пазарот на електрична енергија и услови за конкуренција. Позитивен тренд е забележан во однос на државните резерви на нафта. ЕК ги проблематизира одредбите на договорот за краток на Јужниот поток кој треба да се гради во Македонија. Остануваат и незадоволителните трендови во однос на користењето на обновливите извори на енергија. И во ова поглавје, Македонија губи пари обезбедени преку регионална ИПА поради неисполнети услови.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Безбедност при снабдување - Владата донесе среднорочна програма за задолжителни резерви на нафта и нафтени деривати која предвидува обезбедување на деведесет дневна просечна потрошувачка.	1. Безбедност при снабдување - Допрва треба да се постигне усогласување со новите директиви за резерви на нафта.	1. Безбедност при снабдување - Државните резерви на нафта се ниски (34 дена просечна потрошувачка).	1. Безбедност при снабдување - Ратификувањето на договорот со Руската Федерација околу краток на гасоводот Јужен поток предизвикува загриженост во однос на неговата усогласеност со обврските кои произлегуваат од Европската енергетска заедница.

ПОГЛАВЈЕ 15. ЕНЕРГИЈА

2. Внатрешен пазар на енергија - Одредени тарифи за електрична енергија сè уште не ги одразуваат трошоците, а наплатата не е доволна за да се осигури одржливост на системот. - Постапката за решавање на спорот од септември 2008 на Секретаријатот на Енергетската заедница за усогласеноста на Законот за енергетика сè уште трае. - Пазарните правила допрва треба да се донесат. - РКЕ го донесе правилникот за формирање на цените на природниот гас. Но, снабдувањето со природен гас не е раздвоено од преносот на природен гас согласно директивата за природен гас. - Сопственоста на гасоводот сè уште не е решена. - И покрај тоа што беше засилен со четири нови вработувања, Секторот за енергетика на Министерството за економија не може да одговори на сите предизвици поврзани со енергетската политика.	2. Внатрешен пазар на енергија - Цените на електрична енергија за домаќинства, во 2011 се зголемија за повеќе од 5%, но сè уште не ги одразуваат реалните трошоци. - Пазарните правила сè уште се во подготовка. - Стапката на наплата на сметките останува недоволна за обезбедување на одржливост на системот. - Сопственоста на системот за пренос на гас останува нерешена меѓу Владата и компанијата за дистрибуција на гас. - Административниот капацитет на Секторот за енергетика во Министерството за економија останува недоволен за да се справи со сите предизвици во енергетската политика.	2. Внатрешен пазар на енергија - Донесувањето на секундарно законодавство за отворање на пазарот доцни. Поради тоа, сите потрошувачи на дистрибутивната мрежа, освен домаќинствата, кои требаше да имаат пристап до пазарот, остана во регулираниот систем. - Спорот меѓу владата и приватната компанија за сопственоста на гасоводот остана нерешен. - Административниот капацитет на Министерството за економија останува недоволен за да се справи со сите предизвици во енергетската политика. - Статистиката која ја водат институциите не ги исполнува секогаш барањата на Енергетската заедница.	2. Внатрешен пазар на енергија - Домашното производство на електрична енергија останува недоволно. - Спорот меѓу владата и приватната компанија за сопственоста на гасоводот остана нерешен. - Административниот капацитет на одделението за енергија во Министерството за економија треба да се зајакне. - Се уште треба да се донесат неколку подзаконски акти за мрежите на електрична енергија и за гас. - Отворањето на пазарот за средни претпријатија се одложи за јануари 2014 поради страхувањата на Владата дека тоа може да влијае врз цената на потрошувачите. - Потрошувачите поврзани на дистрибутивната мрежа немаат пристап до конкурентен пазар.
3. Државна помош /	3. Државна помош /	3. Државна помош /	3. Државна помош /
4. Обновлива енергија - Подготовките на полето на обновлива енергија се одвиваат, но потребни се значителни дополнителни напори.	4. Обновлива енергија - Земјата за прв пат е квалификувана за поднесување на предлози за Програмата за интелегентна енергија во 2011, сепак, Меморандумот за учество во програмата сè уште не е потпишан. - Земјата не го искористува целосно потенцијалот на обновливите извори на енергија. Потребни се напори за зголемување на уделот на обновливата енергија во крајната потрошувачка на енергија.	4. Обновлива енергија - Ниските цени на струјата за крајните корисници и тешките административни процедури за авторизација, дозвола и лиценцирање продолжуваат да бидат пречки за адекватно искористување на обновливите извори.	4. Обновлива енергија - Регулациите цени на енергијата и комплексните административни процедури продолжуваат да бидат пречки за поинтензивно инвестирање во областа.

ПОГЛАВЈЕ 15. ЕНЕРГИЈА

5. Енергетска ефикасност - Административниот капацитет и потребните ресурси на Агенцијата за енергетика сè уште се недоволни за ефективно да промовира енергетска ефикасност и обновливи извори на енергија.	5. Енергетска ефикасност - Административниот капацитет и потребните ресурси на Агенцијата за енергетика сè уште се недоволни за ефективно да промовира енергетска ефикасност и обновливи извори на енергија.	5. Енергетска ефикасност - Агенцијата за енергетика има ограничен административен капацитет да ги спроведе сите нејзини задачи. - Сè уште недостасува целокупното секундарно законодавство.	5. Енергетска ефикасност /
6. Нуклеарна безбедност и заштита од радијација - Дирекцијата за заштита од радијација издаде неколку регулативи, но нивната усогласеност со acquis треба да се провери. - Административниот капацитет на Дирекцијата е прифатлив, но потребен е и дополнителен кадар. - Лиценцирањето на објекти за складирање на радиоактивниот отпад е клучно заради негово сигурно складирање и тоа мора да биде изведено во согласност со acquis. - Треба да бидат воспоставени критериуми за одредување на организација која на ДЗР ќе му обезбедува техничка помош. - Да се направи план за вонредни состојби и да се организираат вежби за заштита.	6. Нуклеарна безбедност и заштита од радијација - Допрва треба да се потврди усогласеноста на постојните важечки регулативи со acquis. - Спроведувањето на законот не може да се следи ефикасно бидејќи Дирекцијата за заштита од радијација има само два инспектори. - Буџетот на Дирекцијата за 2011 беше значително намален, и таа сè уште не е финансиски независна од Министерството за здравство иако е задолжена за лиценцирање на медицинска пракса. - Објектот предвиден за складирање на радиоактивен отпад сè уште не е лиценциран (не ги исполнува меѓународните стандарди и не е извршена проценка на влијанието врз животната средина).	6. Нуклеарна безбедност и заштита од радијација /	6. Нуклеарна безбедност и заштита од радијација - Дирекцијата за радијациона сигурност нема доволен капацитет да ги извршува правните обврски и нејзиниот финансиски капацитет треба да се зајакне. - Бидејќи се уште нема воспоставено склад за радиоактивен отпад, Македонија беше исклучена од регионален ИПА проект.

ПОГЛАВЈЕ 16. ОДАНОЧУВАЊЕ

Пристапно партнерство - Да се зголеми административниот капацитет за спроведување на законодавството за даноци и за борба против фискална евазија; итно да се преземат структурни мерки за реформирање на политиката за контрола и за подобрување на капацитетот за контрола; да се подготви стратегија за инспекциска контрола и соодветни информатички системи; да се почитуваат начелата на етичкиот кодекс за деловното оданочување и да се обезбеди усогласеност на новите мерки за оданочување со начелата.

КОМЕНТАР – И овој извештај ги содржи истите забелешки во ова поглавје како и претходните 4 извештаи. Најкритичните забелешки и овојпат се однесуваат на оперативниот капацитет на УЈП и на употребата на ИТ во борбата со даночната евазија. За првпат се споменува фактот дека се носат закон со кои божем се усогласуваме со европското законодавство, но нивната примена или се одложува до бескрај или се вели дека ќе почнат да се применуваат по пристапување. Нејасно е зошто владата и Собранието трошат ресурси за донесување закони кои ќе се применуваат по неколку години. Загрижуваат критиките за ИТ-капацитетот со оглед на тоа дека реформата во оваа област е започната уште од 2005 година.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Индиректно оданочување - Нема напредок кај индиректното оданочување. - Акцизните даноци кај некои производи и натаму се пониски од минимумот кој се бара со <i>acquis</i>.	1. Индиректно оданочување - Законот за ДДВ и за акцизи се само делумно усогласени со <i>acquis</i>-то, некои стапки и понатаму остануваат пониски од она што е минимално неопходно.	1. Индиректно оданочување - Законите за ДДВ и за акцизи се само делумно усогласени со <i>acquis</i>, некои стапки и натаму остануваат пониски од она што е минимално дозволено со европското законодавство.	1. Индиректно оданочување - Законот за ДДВ има и стапка од 5% (компјутери, софтвер, термални и соларни системи) и тие не се усогласени со европското законодавство. - Некои стапки кај акцизата остануваат пониски од она што е минимално дозволено со европското законодавство.
2. Директно оданочување - Законските промени со кои се предвидува ослободување од оданочувањето на дивидендите кои им се исплатуваат на резидентните правни лица повлекуваат дискриминација кон нерезидентните правни лица, а и прашањето за идната примена на Директивата за подружници (на фирмите).	2. Директно оданочување - Нема напредок, и покрај измените на Законот за данок на добивка допрва треба да се решат прашањата како потенцијалната дискриминација на правни лица нерезиденти во поглед на плаќање данок на дивиденда и идната примена на Директивата за матични претпријатија и зависни друштва. - Ослободувањето од персоналниот данок на доход за вработените во технолошко-индустриските развојни зони се зголеми од 5 на 10 години.	2. Директно оданочување - Нема напредок кај директното оданочување. - Допрва треба да се усогласи законодавството со директивите на ЕУ (Parent-Subsidiary, Merger и Interest and Royalties). - Некои национални одредби за посебните технолошки зони сè уште не се усогласени со Кодексот за однесување при оданочување на бизнисот на ЕУ.	2. Директно оданочување - Законот за Персонален данок на доход беше сменет, но примената на оданочувањето на капиталните добивки е одложена за 2016, а данокот на камати за по пристапувањето во ЕУ. - Допрва треба да се усогласи законодавството со директивите на ЕУ (Parent-Subsidiary, Merger и Interest and Royalties). - Законот за посебните технолошки зони сè уште не се усогласени со Кодексот за однесување при оданочување на бизнисот на ЕУ.
3. Административен капацитет и взаемна помош - Број на спогодби склучени со држави-членки на ЕУ сега изнесува 23.	3. Административен капацитет и взаемна помош - Потпишаните договори за избегнување на двојното оданочување не опфаќаат враќање на долгот и автоматска размена на податоци.	3. Административен капацитет и взаемна помош - Бројот на потпишаните договори со државите-членки на ЕУ и натаму е 23. - Договорите не се однесуваат на враќање на долгот ни на автоматска размена на податоци.	3. Административен капацитет и взаемна помош /

ПОГЛАВЈЕ 16. ОДАНОЧУВАЊЕ**4. Оперативен капацитет и компјутеризација**

- Недостасува детален план за имплементација на Стратегијата за 2010-2012 на УЈП.
- Сè уште недостасува капацитетот за инспекција и за присилна наплата.
- И натаму е низок истражниот капацитет и капацитетот за координација во борбата против евазијата на данокот.
- Планираното зајакнување со човечки ресурси во УЈП за 2009 и 2010 не се случи.
- Недостасува адекватен ИТ систем.
- Етички кодекс за деловно оданочување допрва треба да се изготви и примени.

4. Оперативен капацитет и компјутеризација

- Кусок на персонал особено во полето на ревизија.
- ИТ капацитетот на даночната администрација останува слаб.
- Потребно е подобрување на внатрешната ревизија, присилната наплата, даночното истражување, даночната ревизија како и напорите за намалување на неформалната економија.
- УЈП има недостиг од капацитет за даночно истражување и разузнавачки капацитет.
- Координацијата со финансиската полиција треба да биде значајно зајакната.
- Кодексот за оданочување на деловни субјекти уште не е поставен.

4. Оперативен капацитет и компјутеризација

- И натаму има кусок на персонал особено кај борбата против високоризична даночна измама и даночна евазија.
- ИТ капацитетот на даночната администрација останува слаб.
- Потребно е подобрување на инспекциите, присилната наплата и внатрешната контрола.

4. Оперативен капацитет и компјутеризација

- Потребни се значителни напори за намалување на доцнењата на повратокот на ДДВ согласно законот.
- Воспоставена е форензичка лабораторија за борба против даночната измама, но таа се уште не е оперативна.
- Борбата против даночната евазија и натаму е предизвик.
- **ИТ капацитетот на даночната администрација останува слаб.**

ПОГЛАВЈЕ 17. ЕКОНОМСКО-МОНЕТАРНА УНИЈА

Пристапно партнерство - Среднорочен приоритет - Да се усогласи правната рамка, заради обезбедување целосна независност на Централната банка.

КОМЕНТАР - Додека монетарната политика на НБРМ се оценува како усогласена со европските барања, критиките за економската политика се многубројни и постојани. Така и оваа година, економската политика сè уште се карактеризира со истите слабости кои се провлекуваат со години наназад. ЕК особено го критикува квалитетот на новата Претпристапна економска програма (ПЕП) 2013-2015, која претставува сеопфатен водич за структурните реформи во државата, како во однос на лошите предвидувања на кои се базира, така и во однос на квалитетот на податоците кои ги содржи, особено од аспект на усогласеноста со стандардите на Европскиот систем на сметки (ЕСА) 95. Владата и во 2013 година не поднела фискална нотификација, што е редовна годишна обврска кон ЕУ, а со што се презентираат информациите за фискалната позиција на државата. ЕК забележува дека спротивно на законските одредби не е усвоена фискалната стратегија за периодот 2014-2016 како и дека недостига среднорочно буџетско планирање, што беше предвидено со последните промени на Законот за буџет. Повторена е забелешката за недоволниот административен капацитет за креирање и имплементација на економските политики и значителната разлика во капацитетот меѓу централните и локалните власти.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Монетарна политика. - Известувањето на НБРМ за макроекономската ситуација се подобри, но бројките сè уште не се целосно хармонизирани со оние на ДЗС. - Сè уште има недостатоци во правната рамка во некои клучни области, како што се целосната независност на НБРМ, забраната на монетарно финансирање на јавниот сектор и забраната за преференцијален пристап на јавниот сектор до финансиските пазари.	1. Монетарна политика. - Подобен е квалитетот на монетарните статистики и нивната усогласеност со меѓународните стандарди. - Во областа на монетарната политика, земјата е усогласена со барањата.	1. Монетарна политика. /	1. Монетарна политика. /

ПОГЛАВЈЕ 17. ЕКОНОМСКО-МОНЕТАРНА УНИЈА**2. Економска политика.**

- Доцни доставувањето на 4-от ПЕП.
- Описот на структурните реформи не е сеопфатен, а макроекономската и фискалната рамка е оптимистичка во контекст на очекуваните надворешни резултати.
- Целите не се јасно усогласени со приоритетите на политиките поврзани со процесот на пристапување во ЕУ.
- ПЕП има само ограничена релевантност и не се употребува како основен документ за креирање на економските политики.
- Административниот капацитет за формулирање и имплементација на економските политики варира.

2. Економска политика.

- Петтата ПЕП е доставена на време
- Подобрено е претставувањето на информации, особено за макроекономската и фискалната рамка.
- Сè уште постои простор за подобрување на пресметките за аутпутот и на квалитетот на податоците за залихата на акумулиран капитал и за пазарот на работна сила.
- На структурниот дел му недостасува посеопфатен опис на реформските стратегии.
- ПЕП сè уште не се употребува како основен документ за креирање на економските политики.
- Административниот капацитет за имплементација на економските политики на некои општини, посебно на помалите и понатаму е слаб.

2. Економска политика.

- Со зголеменото потпирање на надворешни заеми за финансирање на буџетскиот дефицит, економијата стана многу поранлива на надворешни ризици.
- Не е поднесена фискална нотификација во 2012.
- Информации што се претставуваат во ПЕП-от мора да се подобрат според својата содржина, квалитетот и квантитетот на податоците.
- Структурниот дел на ПЕП-от опфаќа широк спектар на структурни реформи, но без да ги преведе во специфични мерки поставени во јасна концептуална рамка.
- Спротивно на законската обврска за ажурирање на Стратегијата за буџетски и јавен долг и Програмата за јавни инвестиции за периодот 2012-2014 тоа не е сторено. *(види повеќе во економските критериуми)*
- Капацитет за формулација и координација на економските политики и понатаму е недоволен и многу се разликува на централно и на општинско ниво.

2. Економска политика

- Употребната вредност на Претпристапната економска програма (ПЕП) 2013-2015 е крајно ограничена, поради слабиот квалитет на предвидувањата, некомпатибилноста со стандардите на Европскиот систем на сметки (ЕСА) 95 и недостигот на фискална нотификација.
- Нарушена е конзистентноста и транспарентноста на фискалната политика.
- Капацитетот за стратeгиското креирање на политики и нивна имплементација останува несоодветен на сите нивоа на администрацијата.
- Приоритетите на економската и на фискалната политика не се во корелација со специфичните предизвици на структурната реформа.
- Недостига среднорочно буџетско планирање иако Законот за буџет беше променет со цел обезбедување конзистентност на стратeгиското планирање со буџетскиот процес.
- Фискалната стратегија за периодот 2014-2016 не е усвоена иако законот тоа го бараше, а ни инвестицискиот план.
- Институционалниот капацитет значително варира меѓу централно и локално ниво на власт.

ПОГЛАВЈЕ 18. СТАТИСТИКА

Пристапно партнерство - Зајакнување на капацитетот на Државниот завод за статистика за да се обезбеди навремено спроведување на наредниот попис на населението и да се овозможи постојан развој на националните сметки и статистиките што тие ги содржат; особено да се решат преостанатите недостатоци во прибирањето и обработката на земјоделските статистики и деловните статистики во согласност со ЕУ- стандардите и методологијата и да се зголеми испраќањето на статистички податоци до Евростат; заокружување на воспоставувањето статистички деловен регистар и регистар на фарми, вклучувајќи стандардни процедури за регистрите да содржат ажурирани информации.

Среднорочни приоритети - Натамошен развој на сите области на статистиката, целосно усогласување во клучните области, во однос на фреквентност, опсег, класификација, рокови и квалитет и поставување единствен систем за управување и обработка; воспоставување добро координиран национален статистички систем.

КОМЕНТАР - Основниот проблем во ова поглавје и оваа година е недоволното вложување во подобрувањето на состојбата со човечки, финансиски и технички ресурси на ДЗС. Иако постојат подобрувања на секторските статистики (што секако се должи на помошта од ЕУ), најслаба алка претставува неусогласеноста со европската методологија ЕСА 95, а што остава простор за сомнежи околу вистинитоста и целовитоста, па и интерпретацијата на статистичките податоци. Оваа година во ова поглавје ЕК констатира и дека има подобрување на начинот на кој се прибираат податоците и обемот и динамиката со која се доставуваат до Евростат, особено за статистичките податоци кои се однесуваат на бизнисот, земјоделството и животната средина. Исто така се забележува дека за првпат оваа година се доставени квартални податоци за состојбата со билансот на плаќања, податоци за годишната меѓународна трговија со услуги, Анализа на структурата на заработката и Анализа на објавените повици за работа.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2013
1. Статистичката инфраструктура - Буџетот на ДЗС за 2010 значително е редуциран, општата состојба со ресурси е лоша. - Да има правична застапеност.	1. Статистичката инфраструктура - Општата состојба со ресурси во ДЗС и натаму треба да се подобрува.	1. Статистичката инфраструктура - Општата состојба со ресурси во ДЗС и натаму треба да се подобрува.	1. Статистичката инфраструктура - Останува загриженоста за состојбата со ресурсите во ДЗС.
2. Класификациите и регистрите - Подготовките во оваа област скромно напредуваат.	2. Класификациите и регистрите - Подготовките во оваа област скромно напредуваат.	2. Класификациите и регистрите - Неопходна е посилна меѓу-институционална координација за да се подобри усогласеноста на административните податоци со стандардизираниите класификации/ дефиниции.	2. Класификациите и регистрите /
3. Секторски статистики - Буџетот за пописот на населението не е обезбеден, а законот за попис не е усвоен сè уште. - Усогласеноста со ЕСА 95 и ПЕП и натаму се слаби. - Доставувањето на статистички податоци до Евростат се зголеми, но треба натамошно подобрување, посебно за економската статистика.	3. Секторски статистики - Државната пописна комисија (ДПК) постигна спогодба за пописните комисиони дури во септември поради што се одолжи на ангажирањето/ обуката на попишувачи. - Не е одлучено која институција ќе биде одговорна за статистиките на финансиските сметки, ДЗС или Министерството за финансии (МФ). - Ќе бидат потребни значителен напор и финансиски ресурси за да се постигне целосна усогласеност со ЕСА 95, вклучително и подобрена сеопфатност/исцрпност на податоците.	3. Секторски статистики - Пописот на населението и домаќинствата беше прекинат откако ДПК даде оставка. - Како резултат на тоа нема актуелни податоци за населението и домаќинствата што има одраз врз квалитетот, прецизноста и расположивоста на податоци за различни секторски статистики. - Потребен е натамошен напредок кон ЕСА 95 стандардите за усгласување. - Подготовките во секторските статистики се умерено напреднати, но има недостиг на ажурирани податоци од пописот .	3. Секторски статистики - Поголеми напори се потребни за да се обезбеди усогласеност со Европскиот систем на сметки (ЕСА) 95.

ПОГЛАВЈЕ 19. СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА И ВРАБОТУВАЊЕ

Пристапно партнерство - Натомашно транспонирање на *acquis* и зајакнување на административните и оперативните структури, вклучувајќи го Инспекторатот за труд; обезбедување административен капацитет за спроведување на политики за социјална инклузија и социјална заштита; обезбедување функционален и репрезентативен социјален дијалог, натамошни напори за подобрување на состојбата на лицата со посебни потреби.

Среднорочни приоритети - Развој на постојан механизам за социјален дијалог; развој на долгорочни политики за социјална вклученост и подобрување на пристапот до пазарот на трудот за ранливите групи; натамошно подобрување на политиките за социјална заштита; развој на механизми за следење на состојбата на лицата со пречки во развојот.

КОМЕНТАР - Погolem дел од забелешките се речиси препишани од лани. ЕК не се потрудила да ги промени ниту речениците. Ова е дефинитивно поглавје на отсуство на напредок. И овде имаме расчекор меѓу Пристапното партнерство и она што ЕК го коментира. Главните коментари се упатени кон бавниот или неефикасен процес на имплементација на законодавството од оваа област. Голема пречка е и слабиот капацитет на јавната администрација и слабата соработка на релевантните институции. Стапките на невработеност и на сиромаштија сè уште остануваат високи, а особено загрижуваат високата стапка на невработеност на младите и слабото учество на жените на пазарот на трудот. Повторно се потсетува дека институциите не прават разлика меѓу дискриминација и родова еднаквост. Овој извештај содржи поголеми критики за Ромите.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Трудово законодавство - Националното трудово законодавството сè уште не е ефективно усогласено со ЕУ. - Соработката меѓу релевантните институции останува слаба. - Административниот капацитет и натаму е недоволен.	1. Трудово законодавство - Бавна имплементација на изменетиот Законот за работни односи и Законот за агенциите за привремени вработувања. - Административниот капацитет и натаму е недоволен. - Националното трудово законодавството сè уште не е ефективно усогласено со ЕУ.	1. Трудово законодавство - Соработката меѓу релевантните институции останува на незадоволително ниво. - Усогласувањето на националното трудово законодавството со ЕУ е сè уште во рана фаза.	1. Трудово законодавство - Ефективната примена на законодавството е бавно. - Усогласувањето на националното трудово законодавството со ЕУ е сè уште во рана фаза.
2. Здравје и безбедност при работа - И натаму има голема потреба од обука на инспекторите за труд за да го спроведуваат законодавството. - Нема хармонизирани критериуми и методи за евидентирање на повреди на работно место и нивна анализа за соодветно да се развие национална стратегија за заштита. - Административниот капацитет е недоволен за имплементација и спроведување на правните.	2. Здравје и безбедност при работа - И покрај зголемениот број на обучени инспектори, инспекцискиот капацитет е недоволен. - Нема хармонизирани критериуми и методи за евидентирање на повреди на работно место и нивна анализа за соодветно да се развие национална стратегија за заштита. - Треба да се зајакнат административните капацитети.	2. Здравје и безбедност при работа - Инспекцискиот капацитет останува недоволен. - Имплементација на Стратегијата за здравје и безбедност при работа и нејзиниот акциски план оди бавно и има недостаток на координација на релевантните институции. - Националниот Совет за здравје и безбедност при работа не е оперативен. - Сè уште нема хармонизирано евидентирање на повреди на работно место. - Усогласувањето на националното трудово законодавството со ЕУ во оваа област слабо напредува.	2. Здравје и безбедност при работа - Инспекцискиот капацитет не е подобрен. - Имплементација на Стратегијата за здравје и безбедност при работа и нејзиниот акциски план оди бавно и има недостаток на координација на релевантните институции. - Националниот Совет за здравје и безбедност при работа се среќава спорадично. - Усогласувањето на националното законодавството со ЕУ во оваа област слабо напредува.

ПОГЛАВЈЕ 19. СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА И ВРАБОТУВАЊЕ

3. Социјален дијалог - Сè уште бипартитниот и трипартитниот дијалог се слаби. - Социјалните партнери сè уште немаат капацитети за развој, примена и евалуација на социјалните политики.	3. Социјален дијалог - Бипартитниот и трипартитниот социјален дијалог сè уште треба да се подобри. - Социјалните партнери сè уште немаат капацитети за развој, примена и евалуација на социјалните политики.	3. Социјален дијалог - Бипартитниот и трипартитниот социјален дијалог се малку унапредени особено во приватниот сектор и колективното договарање. - Редовно учество на социјалните партнери во процесите на донесување на политики е ограничено само на трудовото законодавство. - Капацитетот на социјалните партнери останува слаб.	3. Социјален дијалог - Локалните економски и социјалните совети во неколку општини се уште не се многу активни. - Правото на штрајк беше суспендирано кај лекарите. - Социјалниот дијалог во приватниот сектор останува слаб, особено кај колективното договарање. - Учесството на социјалните партнери во процесите на донесување на политики е слабо. - Капацитетот на синдикатите останува слаб.
4. Политика на вработување - Учесството на пазарот на трудот и натаму е многу ниско, а невработеноста висока. - Значителен дел (1/3) од буџетот наменет за активни мерки беше скратен; останатиот дел беше недоволен да има реален ефект. - Не е намалено вработувањето во сивиот сектор. - Недостасува ефикасна соработка и координација меѓу релевантните институции.	4. Политика на вработување - Не е намалено вработувањето во сивата економија. ДИТ спроведе некои иницијативи на централно ниво за подигање на свесноста за потребата од борба со непријавената работа но со ограничен резултат. - Недостасува ефикасна соработка и координација меѓу релевантните институции. - Учесството на пазарот на трудот и натаму е многу ниско, а невработеноста висока. - Буџетот наменет за активната програма на пазарот за труд се намали втора година по ред и сè уште не е адекватен. - АВРМ сè уште нема сеопфатен пристап кон мониторинг и евалуација на активните мерки за вработување.	4. Политика на вработување - Сè уште не е намалено вработувањето во сивата економија. ДИТ спроведе некои иницијативи на централно ниво за подигање на свесноста за потребата од борба со непријавената работа. - Соработката и координацијата меѓу релевантните институции не е подобрена. - Учесството на пазарот на трудот и натаму е многу ниско. - Долготрајната невработеност, високата стапка на невработеност на младите и ниското учество на жените на пазарот на трудот се сериозни причини за грижа. - Буџетот наменет за активната програма на пазарот на труд е мал. - АВРМ има проблеми во имплементацијата на активните мерки за вработување. Мониторингот и евалуација на активната програма на пазарот се слаби и се базираат на основни квантитативни методи.	4. Политика на вработување - Учесството на пазарот на трудот е се уште многу ниско. - Јавниот сектор и натаму е најголемиот работодавец. - Соработката и координацијата меѓу релевантните институции не е подобрена. - Долготрајната невработеност, високата стапка на невработеност на младите и ниското учество на жените на пазарот на трудот се сериозни причини за грижа. - Буџетот наменет за активната програма на пазарот на труд е мал, дури и намален. - АВРМ има проблеми во имплементацијата на активните мерки за вработување.
5. Европски социјален фонд - Имплементацијата на Оперативната програма за развој на човечките ресурси, кофинансирана преку IV компонента ИПА, е многу спора.	5. Европски социјален фонд - Започнаа проекти кофинансирани од IV ИПА компонента, но поради значајни одложувања постои ризик да се изгубат дел од средствата. - Сè уште не е доволен административниот капацитет во рамки на ресорните министерства, вклучени во имплементацијата, и во смисла на бројност на кадарот и во смисла на стручност.	5. Европски социјален фонд - Контрактирањето на проекти кофинансирани од IV ИПА компонента е во финална фаза и скоро сите проекти се отпочнати со имплементација. - Слабиот административен капацитет негативно се одразува на квалитетот на проектите и менаџментот на програмата.	5. Европски социјален фонд - Слабиот административен капацитет и недостатокот на стратемско планирање и интеринституционалната соработка негативно се одразуваат на квалитетот на проектите и менаџментот на програмата.

ПОГЛАВЈЕ 19. СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА И ВРАБОТУВАЊЕ

6. Социјална вклученост - Расте стапката на сиромаштија - Висока стапка на осипување, особено Роми. - Недоволни мерки и буџет за подобрување на пристапот до пазарот на трудот за ранливите групи. - Недоволна координација на институциите продолжува да ја попречува ефикасноста на правата на лицата со хендикеп, како нивниот пристап до здравствени и социјални услуги и нивна социјална вклученост.	6. Социјална вклученост - Сè уште не е обезбеден буџет за имплементација на оперативните програми од Стратегијата за борба против сиромаштијата и социјалната исклученост. - Напредокот на планот на административната и фискалната децентрализација на социјалните услуги е и натаму ограничен. - Допрва треба да се процени целосното влијание на економската ситуација врз сиромаштијата, стапката на сиромаштија е сè уште многу висока. - Стапка на осипување на ученици во раните училишни години, посебно кај децата Роми, иако малку се намали сепак е многу висока. - Нема напредок во имплементацијата на Националната стратегија за еднаквост на лицата со посебни потреби 2010-2018.	6. Социјална вклученост - Соодветни институционални и финансиски ресурси треба да бидат обезбедени за ефикасно да се имплементираат стратегиите и политиките усвоени во оваа област. - Сè уште недостасува буџет за имплементација на Стратегијата за борба против сиромаштијата и социјалната исклученост, која е усогласена со ЕУ 2020 приоритетите. - Имплементацијата на националниот акциски план и оперативниот план за вклучување на Ромите оди бавно. - Нема напредок во имплементацијата на Националната стратегија за еднаквост на лицата со посебни потреби 2010-2018.	Социјална вклученост - Сè уште недостасува буџет за имплементација на Стратегијата за борба против сиромаштијата и социјалната исклученост, која е усогласена со ЕУ 2020 приоритетите. - Сиромаштијата останува висока, а политиките од оваа област бараат соодветни институционални и финансиски ресурси за ефикасно имплементирање. - Нема интегриран приод од релевантните тела. - Имплементацијата на националниот акциски план и оперативниот план за вклучување на Ромите оди бавно. - Дискриминацијата на ромските ученици продолжува, а осипувањето на Ромите се уште е високо и покрај законите. - Проблемот на Ромите без документи е голем – помалку од ¼ добија документи. - Ограничени напредок има кај имплементацијата на Националната стратегија за еднаквост на лицата со посебни потреби 2010-2018. - Луѓето со попреченост се соочуваат со предрасуди и стереотипови што го отежнува нивниот влез на пазарот на трудот.
7. Социјална заштита - Сè уште не е доволен административниот капацитет за развој на праведен систем за социјална заштита. - Спора примена на Законот за социјална заштита	7. Социјална заштита - Продолжува бавното спроведување на Законот за социјална заштита. - Не е доволен административниот капацитет за да развие одржлив и правичен систем за социјална заштита.	7. Социјална заштита - Спроведувањето на Законот за социјална заштита како и националната програма за развој на социјалната заштита 2010-2021 треба да се забрза. - Административниот капацитет треба да се зајакне.	7. Социјална заштита - Административниот капацитет на институциите што го спроведуваат Законот за социјална заштита треба да се зајакне.

ПОГЛАВЈЕ 19. СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА И ВРАБОТУВАЊЕ

8. Анти-дискриминација

- Донесениот закон не е хармонизиран со ЕУ законодавството и не предвидува сексуална ориентација како основ за дискриминација.
- Комисијата нема административен капацитет, рокот од 3 месеци за поведување на постапка пред Комисијата се смета за премногу ограничувачки.
- Продолжува дискриминацијата врз основа на сексуална ориентација, етничко потекло, и хендикеп.
- Сè уште нема статистика за директна и индиректна дискриминација.

8. Анти-дискриминација

- Законот за антидискриминација не е целосно во согласност со законодавството на ЕУ, поради тоа што експлицитно не забранува дискриминација врз основа на сексуална ориентација при вработување или занимање.
- Формирана е Комисија за заштита на дискриминација, но постои загриженост околу функционалноста и независноста на ова тело.
- Треба да се зајакне финансискиот и административниот капацитет и експертиза на Комисија и треба да се утврди водење на евиденција.
- Критичен е административниот капацитет на Секретаријатот на Комисијата.
- Сè уште е ограничено собирањето, обработката и анализата на податоци.

8. Анти-дискриминација

- Финансискиот и кадровскиот капацитет на Комисијата и нејзиниот секретаријат останува недоволен.
- Законот за антидискриминација не е целосно во согласност со законодавството на ЕУ, поради тоа што експлицитно не забранува дискриминација врз основа на сексуална ориентација при вработување или занимање.
- Структурирана и систематска анализа на податоци за дискриминација не е формирана.
- Не се прави разлика меѓу дискриминација и родова еднаквост. Потребно е да се интензивираат активностите за подигнување на свеста.

8. Анти-дискриминација

- Финансискиот и кадровскиот капацитет на Комисијата за заштита од дискриминација е недоволен.
- Одделението против дискриминација во Секторот за еднакви можности во Министерството за труд има сериозен недостиг на кадар.
- Законот за антидискриминација не е целосно во согласност со законодавството на ЕУ, поради тоа што експлицитно не забранува дискриминација врз основа на сексуална ориентација при вработување или занимање.
- Структурирана и систематска анализа на податоци за дискриминација не е формирана.
- **Има ограничени напори за подигнување на свеста од областа на дискриминацијата и родова еднаквост.**

ПОГЛАВЈЕ 19. СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА И ВРАБОТУВАЊЕ**9. Еднакви можности**

- Капацитетот на Секторот за еднакви можности во и натаму е недоволен во смисла на финансиски и човечки ресурси.
- Недостатокот од координација го попречува спроведувањето на Стратегија за заштита од семејното насилство, особено на локално ниво.
- Недоволна поддршка на иницијативите за борба против дискриминаторски обичаи и стереотипи.
- Ниско учество на жените во работната сила.

9. Еднакви можности

- Капацитетот на Секторот за еднакви можности во рамки на Министерството за труд и социјална политика сè уште нема соодветни финансиски и човечки ресурси.
- Се зголемува стапката на вработеност кај жените на 36%, но сè уште е мала во споредба со просекот на ЕУ.
- Сè уште не е адекватен капацитетот на комисиите за еднакви можности на локално ниво.
- Останува ограничена поддршка на иницијативите за борба против дискриминаторски обичаи, традиции и стереотипови.

9. Еднакви можности

- Капацитетот на Секторот за еднакви можности во рамки на Министерството за труд и социјална политика е низок (финансиски и човечки ресурси).
- Стапката на вработеност на жените е ниска во споредба со просекот на ЕУ.
- Механизмите при МТСП кои треба да ги решаваат поплаките за нееднаков третман не функционираат.
- Се мешаат концептите на еднакви можности со анти-дискриминација.
- Националната програма за родова рамноправност 2008-2012 се имплементира само во мал дел, и во голема мера зависи од странските донатори.
- Капацитетот на комисиите за еднакви можности на локално ниво останува ограничен.
- Малку беше остварено за подобрување на положбата на жените во руралните средини и Ромките.
- Останува ограничена поддршката на иницијативите за борба против дискриминаторски обичаи, традиции и стереотипови.

9. Еднакви можности

- Капацитетот на Секторот за еднакви можности во рамки на Министерството за труд и социјална политика е низок.
- Стапката на вработеност на жените останува ниска во споредба со просекот на ЕУ.
- Механизмите при МТСП кои треба да ги решаваат поплаките за нееднаков третман не функционираат.
- **Се уште се мешаат концептите на еднакви можности со анти-дискриминација.**
- Капацитетот на комисиите за еднакви можности на локално ниво останува ограничен.
- **Малку беше остварено за подобрување на положбата на жените во руралните средини и Ромките.**
- Останува ограничена поддршката на иницијативите за борба против дискриминаторски обичаи, традиции и стереотипови.

Поглавје 20. Претпријатија и индустриска политика

Пристапно партнерство - Дефинирање и спроведување на стратегија за индустријата што поттикнува развој и иновации; воведување на систематска проценка на влијанието на новите прописи врз претпријатијата; зајакнување на ресурсите на одделот /Агенцијата за МСП и обезбедување примена на стратегијата и Акцискиот план за МСП како и Европската повелба за мали претпријатија; натамошно поедноставување на прописите, „регулаторна гилотина“ и намалувањето на бирократските пречки за бизнис; воведување проценка на влијанието на прописите.

Среднорочни приоритети - Натамошен развој на механизмите за поддршка на МСП и подобар пристап до финансиските услуги; дефинирање и спроведување на стратегија за индустријата што поттикнува развој и иновации; заокружување на спроведувањето на стратегијата за вградување на претприемачкото образование во општествените текови врз основа на успешните донаторски пилот-проекти.

КОМЕНТАР – Кај ова поглавје забележуваме извесен напредок. Голем дел од проблемите нотирани минатата година околу создавањето подобри услови за малите и за средните претпријатија се решени или подобрени. Сепак, остануваат големи предизвици во обезбедувањето поддршка и услуги за МСП, унапредувањето на иновациите и обезбедувањето пристап до финансии.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Начела на индустриска политика и претпријатија - Некои министерства сè уште не спроведуваат широка консултација на засегнатите страни при изготвувањето закони, и системските анализи на правните акти. - Принципот „Малите пред се“ сè уште не е вграден во законите и развојот на политиките. - Човечките ресурси и јавното финансирање за работа на Одделението за МСП и Агенцијата за мали и средни претпријатија сè уште се недоволни.	1. Начела на индустриска политика и претпријатија - Дополнително треба да се обезбедат внесот на податоци, функционалноста и интероперабилноста на новите регистри. - Органите го зедоа в предвид принципот „Малите пред се“, меѓутоа неопходна е дополнителна работа на овој план. - Централната база на податоци за сите правни акти не се ажурира редовно и сè уште не е целосно функционална. - Се усвои Стратегијата за развој на занаетството, но не се доделени буџетски средства за нејзина имплементација. - Човечките ресурси на Одделението за МСП и Агенцијата за мали и средни претпријатија и понатаму се недоволни. - И покрај умерениот напредок, бизнис климата и понатаму е слаба со ниски стапки на инвестиции.	1. Начела на индустриска политика и претпријатија - Централната база на податоци за сите предлог правни акти е оперативна, но користењето од страна на засегнатите страни за коментари и/или реакција на правните предлози, и натаму останува многу слабо.	1. Начела на индустриска политика и претпријатија /

Поглавје 20. Претпријатија и индустриска политика

2. Инструменти на индустриска политика и претпријатија - Годишната програма за поддршка на конкурентноста, претпримеништвото и работата на кластерите за 2010 има редуциран буџет за речиси 40% во споредба со 2009. - Буџетот на Агенцијата за привлекување на странски инвестиции е € 5,7 мил. за 2010; во 2009 потроши многу средства без видливи резултати. 3. Секторски политики - Голем дел од буџетот за стратегијата за туризам се троши на субвенционирање на посети на странски туристи. - Мерките за поддршка на традиционалните сектори имаат скромни буџети.	2. Инструменти на индустриска политика и претпријатија - И покрај преземањето на нови мерки за подобрување на бизнис климата, услугите кои ги нудат некои централни и локални власти сè уште претставуваат пречка за непреченото одвивање на бизнис. - Иако привлекувањето на СДИ и промоцијата на извозот и понатаму се главен фокус на економската политика, инструментите допрва треба да ги испорачаат посакуваните резултати. - Подготовките во делот на инструментите се умерено напреднати, но релативно неефективни.	2. Инструменти на индустриска политика и претпријатија - Буџетот за програмите за поддршка од страна на Секторот за МСП и Агенцијата за МСП е недоволен. - Законот за задолжница донесен за подобро извршување на договорите, е применлив само за трансакции меѓу приватните, но не и меѓу јавните и приватните претпријатија. - Земјата покажува слаби резултати во користење на фондовите овозможени од програмата на ЕУ за конкурентност и иновации (ЦИП). - Информативниот портал за МСП треба допрва да биде воспоставен, што го отежнува обезбедувањето информации релевантни за МСП. - Подготовките во оваа област се скромно напреднати, но се релативно неефективни.	2. Инструменти на индустриска политика и претпријатија - Пристапот до финансии за малите и за средните претпријатија (МСП) е голем проблем. Мерките на Министерството за економија и Агенцијата за МСП за развој на приватниот сектор се сè уште ограничени во обем и опфат. - Подготовките во оваа област се умерени.
	3. Секторски политики - Направени се измени на Законот за туристичка дејност и на поврзаните акти за да се поедностави неговата имплементација за субвенциите да станат попривлечни за странците. - Буџетот на Програмата за развој на туризмот е зголемен за 32% во однос на 2010 (на 932.000 €).	3. Секторски политики - Буџетот за стратегијата за занаетчиство е ограничен. - Рамката за политиките за „Зелен развој“ треба да биде зајакната. - Интензивни промотивни кампањи продолжија и сè уште се доделуваат субвенции за привлекување на странски туристи.	3. Секторски политики /

ПОГЛАВЈЕ 21. ТРАНСЕВРОПСКИ МРЕЖИ (TENS)

Пристапно партнерство

КОМЕНТАР – Забелешката околу административниот и техничкиот капацитет за имплементација на законодавството се повторува и годинава. Позитивно е што реализацијата на големите проекти е помрдната од мртва точка. Сепак, останува забелешката дека се уште не се преземаат мерки за максимално искористување на ИПА фондовите (трета компонента – Регионален развој) за што говорат и анализите на МЦЕО за искористеноста на ИПА фондовите. Куриозитет е што Владата, иако лани конечно го потпиша меморандумот за потпрограмата за поддршка на политиките за ИКТ од ЦИП, потоа се одлучи да го откаже учеството поради финансиски причини со што се ускрати можноста за користење на средствата.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Сообраќајни мрежи - Изградбата на автопатот на Коридорот X од ИПА е сериозно задоцнет и не се почнати набавките. - Административните капацитети особено техничките треба значително да се зајакнат. - Сè уште требаат значителни финансиски ресурси за надградба на инфраструктурната мрежа.	1. Сообраќајни мрежи - Процесот на набавки за делницата на автопатот Демир Капија Смоквица, кофинансиран од ИПА фондовите, сè уште не е завршен. - Сè уште останува да се зајакне административниот капацитет со соодветна техничка стручност. - Сè уште е одложено спроведувањето на Коридорот X, бидејќи беше потребно дополнително време за воспоставување на финансиската рамка.	1. Сообраќајни мрежи - Административниот и техничкиот капацитет треба да се зајакне. - Делот од Коридорот 8 што недостасува (кон Бугарија) што се кофинансира од Инвестициската рамка за Западен Балка (WBIF) ќе влезе во фаза на проектен дизајн.	1. Сообраќајни мрежи - Административниот и техничкиот капацитет треба да се зајакне.
2. Енергетски мрежи /	2. Енергетски мрежи /	2. Енергетски мрежи - Има мал напредок.	2. Енергетски мрежи - Нема никаков напредок.
3. Телекомуникациски мрежи /	3. Телекомуникациски мрежи /	3. Телекомуникациски мрежи - Потпишан меморандумот за потпрограмата за поддршка на политиките за ИКТ од ЦИП.	3. Телекомуникациски мрежи - Откажано е учеството во потпрограмата за поддршка на политиките за ИКТ од ЦИП поради финансиски причини.

ПОГЛАВЈЕ 22. РЕГИОНАЛНА ПОЛИТИКА И КООРДИНАЦИЈА НА СТРУКТУРНИ ИНСТРУМЕНТИ

Пристапно партнерство - Зајакнето воспоставување на институционалните структури и зајакнат административен капацитет за програмирање, подготовка на проекти, мониторинг, евалуација и финансиско управување и контрола, особено кај ресорните министерства, заради спроведување на претпристапните програми на ЕУ, како подготовка за спроведување на кохезионата политика на Заедницата; заокружување на националната стратегија за регионален развој.

Среднорочни приоритети - Зајакнување на централно ниво и развој на административни капацитети на регионално и локално ниво. Јасно распределување на одговорностите и јакнење на капацитетите за координација меѓу надлежните тела/ структури за спроведување, вклучувајќи ги и локалните власти.

КОМЕНТАР – Исто како и минатата година, речиси сите забелешки се поврзани со слабиот административен капацитет на оперативните структури. Вработените се обучуваат, но сепак доаѓа до честа промена на кадарот што ја става сета структура под ризик. Најстрашно е тоа што се потенцира дека состојбата е влошена по пренесувањето на управувањето со овие компоненти од страна на ЕК на нашата држава. Повторно се нагласува опасноста од губење на парите од ИПА. ЕК споменува дека дошло до откажување на битен тендер кај третата компонента на ИПА поради непочитување на принципите на еднаков третман и пропорционалност. Очигледно дека е потребна поголема транспарентност во управувањето со ИПА. ЕК потсети дека веќе се случуваат подготовките за програмирање на ИПА II за периодот 2014-2020 при што се укажува на потребата од спроведување на добар процес на консултација со засегнатите страни.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Законска рамка - Нема релевантен напредок. - Да се донесе законодавство за повеќегодишно програмирање и буџетска флексибилност.	1. Законска рамка - Потребни се дополнителни напори за да се осигури имплементацијата на Кохезионата политика во согласност со правилата и политиките на ЕУ, особено во секторот на животна средина. - Повеќегодишното програмирање и буџетската флексибилност и понатаму се недоволни.	1. Законска рамка - Нема напредок кај повеќегодишното програмирање, буџетската флексибилност и кофинансирањето на национално и локално ниво. - Потребни се дополнителни напори за имплементација на Кохезионата политика во согласност со правилата и политиките на ЕУ, особено во секторот на животна средина..	1. Законска рамка - Се уште не се имплементираат средства од централниот буџет наменети за регионалниот економски развој. Потребна потранспарентна алокација на владин капитал во проектите на министерствата. - Капацитетот за финансирање ЕУ проекти на сите нивоа останува ограничен. - Допрва следуваат подготовките за примена на Структурните фондови.
2. Институционална рамка - Зајакнување на меѓуминистерската координација во оперативната структура за ИПА III. - Потребни се постојани напори за подготовка и имплементација на проекти од ИПА III.	2. Институционална рамка - Неопходни се значителни понатамошни подобрувања со цел да се зголеми ефикасноста на ИПА оперативните структури за III и IV компонента. Ова вклучува и надминување на недостатокот на меѓуминистерска координација во оперативните структури.	2. Институционална рамка - Неопходни се значителни натамошни подобрувања со цел да се зголеми ефикасноста на ИПА оперативните структури за III и IV компонента за изготвување и спроведување на проекти – претходница на Структурните фондови. - И натаму загрижува подготовката на проекти за животна средина од страна на министерството. - Потребни се поефикасни системи за менаџмент и контрола заради континуитет на работата кај ИПА III и IV и за да не се повторат претходните проблеми. - Меѓуминистерската координација во оперативните структури треба да се зајакне.	2. Институционална рамка - Потребни се значителни подобрувања за забрзување на подготовките и имплементацијата на ЕУ-проектите, особено во секторот на животна средина. - Има недостиг на соработка меѓу институциите и недоволна техничка експертиза на национално и на локално ниво.

ПОГЛАВЈЕ 22. РЕГИОНАЛНА ПОЛИТИКА И КООРДИНАЦИЈА НА СТРУКТУРНИ ИНСТРУМЕНТИ

3. Административен капацитет - Имплементацијата на ИПА III многу доцни. - Треба многу зајакнување на административниот капацитет на националните структури и вработување на соодветен персонал и обука на истиот.	3. Административен капацитет - Ограничената достапност на соодветни експерти го попречува процесот на набавка во повеќето програми; соодветните министерства допрва треба да демонстрираат сопственост при имплементацијата на програмите. - Неопходно е јакнење на административните капацитети во сите институции со извлекување на целосна корист од обуките и учење од стекнатото досегашно искуство со различните компоненти. - Административниот капацитет во земјата во оваа област е и понатаму недоволен.	3. Административен капацитет - Има ограничен напредок. - Планот за обука на структурите само делумно се спроведува, поради преголемите работни обврски. - Состојбата со вработените се влоши по преносот на управувањето на државата во 2009 и 2010. - Потребно е значително зголемување на капацитетот на вработените. - Исклучително е важно да се донесе ефективна политика за задржување на обучениот кадар. - Неопходни се поголеми напори за да се обезбеди ефикасно управување и координација на сите тековни и планирани проекти. - Административниот капацитет во оваа област и натаму е недоволен.	3. Административен капацитет - Има ограничен напредок поради што има и бавно тендерирање на ИПА. - Потребно е значително зголемување на капацитетот на вработените. - Исклучително е важно да се донесе ефективна политика за задржување на обучениот кадар. - Неопходни се поголеми напори за да се обезбеди ефикасно управување и координација на сите тековни и планирани проекти.
4. Програмирање - Административниот капацитет за програмирање и подготовка на проекти треба да биде засилен.	4. Програмирање - Главен проблем останува развојот на низа на последователни проекти, посебно во областите образование и животна средина. - Неопходно е значително јакнење на административните капацитети за програмирање и подготовка на проекти.	4. Програмирање - Ревизијата на Оперативната програма за регионален развој (ИПА III-компонента) не е завршена. - И натаму тешко се развиваат зрели проекти, согласно целите на оперативните програми. - Неопходно е јакнење на тендерските постапки. - Потребни се поблиска координација и активно учество на сите засегнати страни во процесот на програмирање.	4. Програмирање - Неопходно е подобрување на тендерските постапки поради кои доаѓа до големи доцнења, а со тоа и се зголемува опасноста од неповлекување на ИПА средствата. - Потребни се поблиска координација и активно учество на сите засегнати страни во процесот на програмирање.
5. Мониторинг и евалуација - Треба подобрување на капацитетите во одделенијата.	5. Мониторинг и евалуација - Сè уште не е спроведена периодичната евалуација на III Компонента.	5. Мониторинг и евалуација - Потребни се натамошни и континуирани подобрувања на инструментите. - Мора да се спроведуваат препораките - Административниот капацитет за мониторинг и евалуација мора да се зајакне.	5. Мониторинг и евалуација - Не се следат систематски препораките од Секторските мониторинг комитети. - Мора да се спроведуваат препораките за користење на систем за менаџмент. - Административниот капацитет за мониторинг и евалуација мора да се зајакне. - Треба да се зголеми транспарентноста на ИПА средствата.

ПОГЛАВЈЕ 22. РЕГИОНАЛНА ПОЛИТИКА И КООРДИНАЦИЈА НА СТРУКТУРНИ ИНСТРУМЕНТИ**6. Финансиски менаџмент и контрола**

- Подобрени административни капацитети (персонал и обука), но сè уште не се доволни.

6. Финансиски менаџмент и контрола

- Номинацијата на шефот на ревизорскиот орган покрена прашања за критериумите на избор.
- Административниот капацитет на Децентрализираниот систем за спроведување (ДСС) иако подобрен, и натаму е незадоволителен.

6. Финансиски менаџмент и контрола

- Прашањето на недостиг на кадар во CFCD се повторува и мора да се реши итно.
- Капацитетот за финансиско управување и контрола мора да се зајакне за да обезбеди ефикасно трошење на ЕУ фондовите.
- Во внатрешната ревизија во министерствата се вработени лица, но тие недоволно ги разбираат целите и процедурите на ИПА.

6. Финансиски менаџмент и контрола

- Потребно е подобрување во управувањето за да се обезбеди континуитет во работата и плаќањето кај ИПА 3 и 4 компонента.
- Дојде до откажување на битен тендер кај ИПА 3 поради непочитување на принципите на еднаков третман и пропорционалност.
- Потребни се системски мониторинг, проверки на самото место, внатрешна и надворешна контрола за да не дојде до повторување на ваквите неправилности.

ПОГЛАВЈЕ 23. СУДСТВО И ТЕМЕЛНИ ПРАВА

Пристапно партнерство - Спроведување на националниот закон за заштита на лични податоци. Да се потпише и ратификува дополнителниот Протокол кон Конвенцијата на Советот на Европа за заштита на лица во однос на автоматска обработка на лични податоци од страна на надзорни тела и кај прекуграничниот проток на податоци.
- За другите приоритети, да се види во делот за политички критериуми.

КОМЕНТАР –Овој дел од Извештајот повторно содржи сериозни критики за судството, темелните права и борбата против корупцијата. Оваа година ЕК посвети повеќе внимание на критики во Поглавјето 23 отколку во делот на политичките критериуми и со тоа стави до знаење дека ова поглавје ќе има клучно значење во преговорите за членство. Во своите критики ЕК бара ценење не само на ефикасноста на судството туку и на квалитетот на пресудите, како и појасни и попредвидливи критериуми при постапката за разрешување на судиите за да се гарантира нивната независност. ЕК укажува на недостаток на стратедиска рамка и акциски план за идните реформски потфати во оваа област и предлага нова општа стратегија со цел да се олесни стратедиското планирање, буџетирање и мониторирање на идниот развој во овој сектор. За првпат, ЕК посочува на нерационално трошење на средствата во судството и за превработеност во оваа област. ЕК дури оди чекор натаму и го повторува повикот од лани со идните стратедиски документи да се утврди одржливоста на овој судски систем и да се предвиди рационализација на судската мрежа, бидејќи најголем дел од судскиот и обвинителскиот буџет се троши за плати. Упорното избегнување од СС и СЈО на квотата од 50% за прием на кандидатите кои се дипломци на АОСЈО ги доведува во прашање кредибилитетот на сегашните одредби за избор на судии и јавни обвинители и определбата за избирање на судиите според систем заснован на заслуги. Сето тоа резултира во темелна незаинтересираност на правниците за аплицирање на АСЈО. Треба многу да се направи во понатамошно унапредување и заштита на темелните права. И покрај напредокот постои загриженост поради загрозувањето на слободата на изразување особено заради владините реклами со кои се врши економски притисок врз новинарите и медиумските сопственици, а тоа го нарушува медиумскиот плурализам и професионалните стандарди. Исто така, прашањата со усогласување на Законот за антидискриминација со стандардите на ЕУ поврзани со сексуалната ориентација остануваат проблем. Но тоа не е се, оваа година за прв пат се забележува зголемено насилство кон ЛГБТИ популацијата и охрабрување на хомофобни ставови и говор на омраза во јавниот дискурс. Како решение ЕК бара јавно истапување на официјалните лица за осуда на говорот на омраза и насилството за изменување на јавниот дискурс. Дополнителни коментари види во Политички критериуми (судски систем и човекови права и малцинства)

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Судство - Улогата на Министерот за правда во Судскиот совет (СС) и Советот за јавни обвинители (СЈО) отвори сериозни забелешки за мешање на извршната власт и политичка контрола во судството. - Оценувањето на судиите да се заснова врз квантитативни индикатори, но и врз квалитативни, согласно препораките на СЕ. - Рокот за префрлање на извршните предмети на извршителите пак се продолжи, со што се одложи намалувањето на заостанатите судски предмети.	1. Судство - Потребни се дополнителни напори за заштита на безбедноста на мандатот на судиите, вклучувајќи ја и потребата од јасно дефинирано и предвидливо законодавство изложувајќи помалку широки и попречни основи за разрешување, како и подобра рамнотежа помеѓу дисциплинските и постапките за разрешување. - Последните измени во Законот за судовите не ги реши недостатоците, туку само ги надолжни причините за разрешување на судиите кои може да го загрозат независното донесување одлуки.	1. Судство - Иако основните заштитни мерки се воведени, вклучувајќи ги улогата и составот на Судскиот совет (СС), потребни се натамошни напори кои во практика ќе гарантираат независно и квалитетно донесување на судските одлуки. - Треба подобрувања во системот на оценување и напредување, каде што фокусот е повеќе на квалитативните отколку на квалитативните критериуми за оценување, а тоа создава ризик за формално донесување на одлуките.	1. Судство - Потребни се подобрувања во практиката со цел да се обезбеди точна имплементација на европските стандарди во однос на независноста и квалитетот на правдата.

ПОГЛАВЈЕ 23. СУДСТВО И ТЕМЕЛНИ ПРАВА

- Постојано отсуство на кохерентен систем за управување со ЧР. - Не постои задолжителна обука од Академијата за назначени судии кои доаѓаат надвор од судството. - Бројот на извршители е недоволен поради што се одолговлекува извешувањето. - Имплементацијата на Законот за медијација е непостојана и со ограничен ефект. - Одложувањето на Законот за кривична постапка ја доведува во прашање имплементацијата на Законот за ЈО од 2007. - Системот за жалби против пресуди на Управниот суд треба да биде воспоставен. - Буџетски ограничувања. - Министерството за правда не е кадровски екипирано, ни во клучни сектори (ЕУ, корупција). - Недостатокот од точни податоци за бројот на заостанати предмети го доведува во прашање успехот и можноста за оценка на вистинските ефекти од судските реформи.	- Одредбите кои го изменија Законот за судовите во насока на утврдување на условите за образование и тестирање на судските кадри, влегуваат во сила дури во средината на 2013 со што значително се одложува позитивното влијание врз професијата. - Бројот на избрани судии од редот на кандидатите кои доаѓаат од АОСЈО е далеку помал отколку кандидатите од другите правни професии (значително многу повеќе од 50%). - Новите одредби за следење и оценување на работата на судиите во Законот за судски совет, не се однесуваат на квалитетот на пресудите ниту на потребите за обука и можат да имаат негативен ефект врз независноста.	- Сегашните основи за разрешување на судиите не се јасни, прецизни и предвидливи што е закана за независноста на судството. - Буџетот на АОСЈО во 2012 е зголемен, но има недостаток на простории и кадар. - Условот сите новоназначени судии во основните судови да имаат завршено на АОСЈО сè уште не е на сила. - Иако 50% од именувањата во основните судови треба да бидат од дипломците на АОСЈО, СС сè уште им дава предност на оние кои не завршиле на АОСЈО (од 26 именувања во 2011 само 2 биле од АОСЈО). - Ова ги доведува во прашање кредибилитетот на сегашните одредби за избор на судии и определбата на СС за избирање на судиите според систем заснован на заслуги.	- Во врска со независноста и непристрасноста, потребно е решавање на неколку прашања за да се заштити независноста на судиите, особено сигурноста на нивниот мандат. - Потребни се заштитни мерки со кои ќе се гарантира дека дисциплинските мерки кои ги спроведува СС се пропорционални. - Има тенденција разрешувањето на судиите да се користи како најчеста дисциплинска мерка наместо помалку строги санкции. Општиот основ за разрешување „нестручно и несвесно вршење на судската функција“ се користи во речиси сите случаи на разрешување. - Сегашниот систем на оценување и напредување на судиите става акцент на продуктивноста и месечната норма за број на предмети, а не на квалитетот и решавањето на проблемите, а тоа ги мотивира судиите да заземат формалистички наместо независен пристап при пресудувањето. Треба да се отстрани директната поврзаност меѓу оценката за работата и разрешувањето, кое треба да се користи само во случаи на сериозни дисциплински прекршувања.

ПОГЛАВЈЕ 23. СУДСТВО И ТЕМЕЛНИ ПРАВА

	- Да се внимава при воведување на квантитативни мерила при оценување на судиите (пр. број на месечно обработени предмети) да не се применуваат премногу формалистички со што би можел да се занемари квалитетот и независноста на донесувањето одлуки наспроти ефикасноста при донесувањето. - Вкупното траење на судските постапки сè уште е долго и со тоа е попречена способноста на државата да се справи со несоодветноста на статистичките податоци. - Важно е да се препознаат и посочат неразумно долгите постапки и заостанати случаи кои негативно влијаат врз основните права на граѓаните за пристап до правдата, како и за атрактивноста на земјата за странски директни инвестиции. - Сè уште не е доволен бројот на извршители. - Реорганизацијата на надлежноста на судовите (Виш Административен Суд) не може сама по себе да обезбеди ефикасност и квалитет на правдата без соодветни ресурси, обука и подобрена процедура за непречено функционирање на судскиот систем.	- Потребни се поголеми напори за да се обезбеди прибирање и мониторинг на точни статистички индикатори (стапка на решавање на предмети и број на предмети решени во разумен рок). - Методологијата за судската статистика за 2011 г. не е сè уште системски имплементирана, а софтверот сè уште не е функционален. - Сè уште се потребни обуки и механизми за судовите на ист начин да ги користат истите статистички алатки. - Нема механизам за мониторинг на вкупното траење на судските постапки (во сите фази и степени) и на извршувањето на пресудите, сега во надлежност на извршителите. - Нема систем за идентификација и доделување на приоритетен статус на т.н. „стари случаи“ кои се пред судовите повеќе години. - И покрај неколкуте законски измени и кампањи кои ја промовираат медијацијата, користењето на алтернативното решавање спорови е сè уште на многу ниско ниво. - Иако е потребно намалувањето на заостанатите судски предмети, продуктивноста не треба да е поважна од квалитетот на судските одлуки. - Сè уште постојат проблеми во Врховниот и Управниот суд, кои акумулираат заостанати предмети веќе неколку години.	- Во врска со стручноста и компетентноста на судството, СС продолжи да ги игнорира законските барања именувајќи 39 првостепенни судии во 2012 година, при што само 4 од нив се дипломци на Академијата за судии и јавни обвинители (АСЈО), додека во првата половина од 2013 година именувани се 13 од кои само 1 е дипломец на АСЈО (а законот наложува задолжително 50% н.з.). Од друга страна, 13 од 80 кандидати за судии и јавни обвинители кои дипломираа на АСЈО во 2009 се уште чекаат именување на нивното прво работно место. Сето ова ја доведува во прашање ефективноста на новата законска рамка и почитувањето на системот на вработување базирано на заслуги. Исто има негативен ефект на мотивацијата на идните кандидати кои би сакале да аплицираат на АСЈО. И покрај информативните кампањи, постојаните повици за аплицирање и зголемувањето на стипендијата за кандидатите на АСЈО сепак немаше доволен број на нови апликации за почетната обука во 2013 г. со што е неизвесен почетокот на обуката. - Треба да се разгледаат мерки за охрабрување на кандидатите од немнозинските заедници за пријавување на професионалните обуки. - Буџетот на АСЈО во 2013 г. беше намален. А АСЈО нема доволен број на вработени и работни простории за да ги извршува своите редовни обврски и надлежности. Потребни се поголеми напори за поддршка на работата на АСЈО за да се привлечат високопрофилирани кандидати за судските и обвинителските функции и да се промовира системот на вработување базиран на заслуги.

ПОГЛАВЈЕ 23. СУДСТВО И ТЕМЕЛНИ ПРАВА

	- Нивото на преземање медијација при алтернативното решавање на спорови е сè уште ниско. - Натомшният напредок на судството е попречен од несоодветно финансирање. - Стратегијата за подобрување на условите за работа и ИТ инфраструктура на ЈО не се спроведени поради буџетските ограничувања, а АОСЈО е во недостаток на кадар и на соодветни простории, со оглед на големиот број организирани обуки. - Системот на правна помош сè уште е во рана фаза на развој.	- Нема систем кој ќе одреди пропорционално колку од активните судски предмети претставуваат „стари случаи“, а колку се дел од редовниот тек на решавање на предметите. - Во однос на различниот обем на работа во различните судски степени, треба да се обезбеди поефикасна дистрибуција на човечките ресурси таму каде што се тие најпотребни. - Идните стратегии за човечките и финансиските ресурси треба повеќе да ги имаат предвид актуелните и проектираните потреби на судскиот систем и да се базираат на кредибилни индикатори од работата на судовите. - Сегашниот број на судии (678) е поголем за повеќе од 50% од европскиот просек во однос на бројот на популацијата, а судскиот буџет е еден од највисоките процентуално во однос на БДП по глава на жител. - Идните судски стратегии треба да ја проценат одржливоста на ваквото трошење во судскиот буџет и да започнат планирање на постепена рационализација на судската мрежа. - Најголем дел од буџетот на Јавното обвинителство (83%) се троши на плати, додека остатокот е недоволен за неопходната компјутерска надградба, со цел да се поврзат со информатичкиот систем за автоматско управување со судските случаи што сè уште не е направено. - Системот за интернетски пристап до објавените пресуди треба да биде направен попростапен за корисниците по пат на класификација на судските пресуди според правната област и вклучување на функција за пребарување. - Бројот на случаи на бесплатна правна помош е сè уште на многу ниско ниво. - Нема стратегија за судски реформи (ниту АП) која би ја продолжила онаа од периодот 2004-2009.	- Во врска со отчетноста, три судии беа разрешени во 2012 година. СС разгледа 879 претставки против судии и судови, а најголем дел од нив се однесуваат на должината на времетраењето на судските постапки. МП прими 509 претставки. Врховниот суд прими зголемен број на жалби за должината на времетраењето на судските постапки (1906). 203 жалби беа уважени, а 158.000 евра беа платени како надомест на штета. Државата плати исто толку во спогодбено решавање на барања на надомест на штета пред ЕСЧП. - Во врска со ефикасноста, се уште не постојат релевантни информации за просечното вкупно времетраење на судските постапки од почеток до крај во сите инстанци. Нема систем за идентификација и доделување на приоритетен статус на т.н. „стари случаи“ кои се пред судовите повеќе години. - Судскиот буџет во 2013 г. изнесува 29,6 милиони евра (0.4% од БДП), а 80% од тие средства се исплаќаат за плати на судиите и судската администрација. Сегашниот број на судии (670) е сè уште поголем за повеќе од 50% од европскиот просек во однос на популацијата. - Треба да се процени одржливоста на ваквото трошење во судскиот буџет и да започне планирање на постепена рационализација на судската мрежа. - Буџетот на ЈО изнесува 6,6 милиони евра, а од нив 75% се потрошени на плати додека остатокот е недоволен за да го покрие одржувањето и надградбата на ИТ мрежата на ЈО. - Потребна е долгорочна стратегија за правилно распределување на човечките ресурси во судскиот систем. - Во врска со пристапот до правда се уште се недоволно застапени случаите поврзани со социјална заштита и работни спорови, но исто така недостасува системска правна помош за малолетни засегнати лица. - Се уште се потребни мерки за судовите да бидат подостапни на јавноста, како на пример отворање на информативни шалтери на влезот од секоја судска зграда и подостапни функции за пребарување на судските веб страници.

ПОГЛАВЈЕ 23. СУДСТВО И ТЕМЕЛНИ ПРАВА

2. Политика за антикорупција

- Корупцијата и натаму е системски проблем.
- Сè уште не е спроведена Препораката на GRECO за правила за пратениците при одлучување за подигање на имунитет.
- Бројот на случаи во кои е наредено замрзнување или конфискација на имотот останува мал.
- Треба да се развијат статистички податоци релевантни за анти-корупција.
- Забелешките по однос на независноста на судството го намалуваат неговиот капацитет да се справи со чувствителни случаи на високо ниво на корупција.
- Ограничениот капацитет на кривичното одделение при Апелациониот суд во Скопје дополнително беше намален со суспензијата на повеќе од половината од судиите.
- Да се интензивира заедничката обука на обвинители, судии за истражни мерки и за администрација на доказите во случаи на корупција и организиран криминал.
- Законодавството на следење комуникации има недоречености и води кон недоследности во практиката.
- Мал е бројот на случаи на класична корупција како поткуп, мнозинството се за злоупотреба на службена позиција.

2. Политика за антикорупција

- Треба да се донесат Државната програма 2011-2015 за превенција и сузбивање на корупцијата и Државната програма за намалување на судирот на интереси, проследени со акциски планови.
- Треба да се измени Законот за финансирање на политичките партии (земајќи ги предвид препораките од GRECO).
- Треба да биде ратификувана Конвенцијата на ОЕЦД за спречување на поткупот на странски јавни службеници во меѓународните деловни трансакции.
- ДКСК, Антикорупциската единица при Одделот за организиран криминал на МВР, ОЈО за борба против организиран криминал и корупција се во недостиг на персонал и финансии.
- Понатаму останува недоволна специјализација на судските извршители и судството на локално ниво, особено за борба со ситната корупција.
- Довербата на јавноста во независноста и непристрасноста на ДКСК останува кривка и покрај измените на Законот за спречување на корупцијата кои целеа во оваа насока. Нејзиниот пристап е реактивен, а не проактивен, а влијанието врз антикорупциските политики е слабо.

2. Политика за антикорупција

- Потребни се дополнителни напори за ДЗР да заземе практична проактивна улога во истрагите и спроведувањето на законот, како и да се обезбеди задолжителна ревизија на годишните извештаи на политичките партии и ефективна примена на санкции за повреди на финансиските правила, согласно препораките на ГРЕКО.
- КЗ треба да се измени и да се укине можноста судот да го врати поткупот на давателот на поткуп кој го пријавил делото пред да биде откриено.
- Сите програми и акциски планови усвоени од ДКСК не се усвоени и поддржани на владино ниво што може да влијае негативно на нивната видливост и влијание.
- Одделението за антикорупција во Одделот за организиран криминал при МВР сè уште функционира само со 65% од својот капацитет.
- Наредбите за задржување и конфискација на имот се сè уште исклучок.
- Одредбите на КЗ за проширена конфискација, недозволно збогатување и кривична одговорност на правните лица треба допрва да се спроведат.
- Посебните истражни мерки ретко се користат за наоѓање и истрага на случаи на корупција.
- Барањата на ДКСК и ДЗР до ЈО за иницирање на кривичи постапки не резултираат со обвиненија, што значи дека ефективност на постоечките механизми за упатување треба да се подобри.
- Несоодветното прибирање и споделување на статистички податоци меѓу различните органи за спроведување на законот и превенција го попречува идентификувањето на проблематичните области.

2. Политика за антикорупција

- Иако административниот капацитет на надлежните институции е малку зајакнат сепак ДКСК и антикорупцискиот сектор во МВР се несоодветно кадровски опремени и финансиски поддржани.
- ДЗР е исто така недоволно кадровски опремен и финансиски поддржан со оглед на новите доделени надлежности за финансиска супервизија на политичките партии и изборните кампањи.
- Ограничените надлежности на ДКСК ја спречуваат да стане ефективно антикорупциско тело.
- Загрижува разрешувањето на поранешниот претседател на ДКСК без јасна правна основа.
- Човечките и материјалните капацитети на ОЈО за организиран криминал треба да бидат значително зајакнати за да ја подготват оваа институција за предизвиците на новиот ЗКП чија примена треба да започне во дек. 2013 г.
- Општиот капацитет на судовите за справување со корупција, особено од високо ниво, е слаб, а постапките долги и неефикасни.
- Барањата на ДКСК до ЈО за поведување на кривична постапка се неефективни, бидејќи ретко резултираат со успешни обвиненија.
- Наредбите за задржување и конфискација на имот се сè уште исклучок и не се користат за системско откривање/истражување корупција.
- Треба да се види како новиот ЗКП ќе ја подобри антикорупциската рамка во практика.
- Отсуството на регистер на избрани и именувани функционери и натаму ја попречува ефективната контрола на имотот и конфликтот на интереси на функционерите.
- Системот за внатрешна контрола на централната и локалните власти е слаб и допрва треба да се воспостават ефективни механизми за поткажување (whistle-blowing) во јавниот и во приватниот сектор.

ПОГЛАВЈЕ 23. СУДСТВО И ТЕМЕЛНИ ПРАВА

- Одлуките на ЈО за отврлање на кривичната пријава за корупција не подлежи на ревизија од страна на судија, и претставува ризик од надворешни влијание кај случаите на политичка корупција од високо ниво. - Не се соодветни подготовите за примена на измените на Кривичниот законик во врска со извршителите; Одредбите за противправно збогатување не се спроведуваат. - ЧР на анти-корупциското одделение при МВР и Секторот за внатрешна контрола, како и Управата за управување со конфискуван имот, треба да се зајакнат. - Нема санкции за политичките партии кои ги прекршиле правилата за финансирање на политичките партии и изборите. - Нема досие од проверката на анкетните декларации поради што нема ни досие на постигнувањата.	- Капацитетот на судството да се справи со чувствителните корупциски случаи на високо ниво останува слаб. - Отсуствува консолидирана статистика која јасно ги следи истрагата, гонењето, пресудата и изрекувањето на казна поврзани со случаите на корупција. Тоа е слабост која бара внимание, а со цел да се олесни подготовката на стратегии за борба против криминалот и подобро информирање на јавноста за напредокот на тој план. - Царинската управа треба да дава предност на ризиците на високо ниво во развојот и спроведувањето на идните антикорупциски програми. - Информациите од јавен карактер кои се поврзани со трошењето на јавните средства и понатаму се предмет на бројни исклучоци утврдени со Законот за пристап до информации од јавен карактер што ги прави недостапни.	- Општиот капацитет на судовите да се справат со корупциски случаи, особено оние од високо ниво треба да се подобри. Само неколку корупциски случаи се процесуирани и речиси сите остануваат во судскиот систем. - Допрва треба да се види ефикасноста на новото законодавство за системска верификација и проверка на имотните листови. - Законот за пристап до информации е слаб. Исклучоците се двосмислено формулирани оставајќи простор за арбитрарно толкување. Санкциите се нејасни и не се применуваат во практика, а политичките партии се исклучени од листата на иматели на информации.	- Правната рамка за финансирање на политички партии е неефикасна. Загрижува нетранспарентноста и неотчетноста на политичките партии за законските прекршувања за финансирање на партиите. - Многу малку е направено за информирање на политичките партии за нивните обврски за известување, а неопходни се и поасочени и поактивни системи за супервизија и санкции. - ОБСЕ/ОДИХР забележа масовна појава на злоупотреба на јавни средства за време на локалните избори 2013 година, а загрижувачки е неуспехот на надлежните институции да се спротивстават на оваа појава. - Непристрасноста на ДКСК беше доведена во прашање со тоа што на неколку дена пред изборите беше објавена неправилност во имотните листови на еден опозициски кандидат за градоначалник. - Корупцијата при јавните набавки останува да биде сериозен проблем. Не постои надлежна институција која обезбедува ефикасна и навремена контрола и супервизија на јавните набавки (вклучувајќи ги и концесиите, јавно-приватните партнерства и извршување на договорите). - Нема санкции за повреда на административните правила додека кривични истраги и обвиненија за злоупотреба на правилата за јавни набавки се вистинска реткост. Институционалната рамка и преземените мерки треба да се прошират за да го решат овој проблем.

ПОГЛАВЈЕ 23. СУДСТВО И ТЕМЕЛНИ ПРАВА

- Законот за пристап до информации од јавен карактер и неговата примена остануваат слаби. Санкциите се нејасни и не се применуваат, а политичките партии се исклучени од листата на иматели на информации. Недоволни се транспарентноста и отчетноста на јавните институции и претпријатија за трошењето јавни пари.
- Уште многу треба да се направи за подигање на свеста во врска со антикорупцијата. Примената на антикорупциските политики остана невидлива за јавноста. Бројот на претставки до ДКСК се намалува секоја година. Оперативната соработка меѓу институциите останува слаба, а спроведувањето на законот и органите кои ја вршат супервизијата и се вклучени во борбата и превенцијата се недоволно активни.

ПОГЛАВЈЕ 23. СУДСТВО И ТЕМЕЛНИ ПРАВА**3. Темелни права**

- Треба да се решат нехуманите и понижувачките услови во затворите.
- Обвинувањето за лош третман сè уште не се истражуваат и прогонуваат доволно.
- Недостатокот од доволно финансиски ресурси го загрози спроведувањето на надлежностите на Омбудсманот, како и отварањето на одделението за борба против тортурата.
- Буџетот на Дирекцијата за заштита на личните податоци беше намален.
- Сопственоста на печатените медиуми е високо концентрирана и нема транспарентни процедури.
- Тужбите за клевета против индивидуални новинари пропратени со високи казни и натаму предизвикуваат загриженост.
- Постои загриженост околу начинот и постапката за добивање на статус на организација од јавен интерес.
- Пристапот до здравствени и социјални услуги на лицата со посебни потреби е сè уште ограничен.
- Телото за еднаквост не е во согласност со Париските критериуми, а законот не е целосно хармонизиран со ЕУ.
- Правото на сопственост е загрошено поради замрениот процес на враќање на конфискуваниот имот.

3. Темелни права

- Второстепените комисији на Владата и натаму најмалку одговараат на упатствата на Омбудсманот, а веднаш зад нив се ЕЛС.
- За ефективно исполнување на мисијата на националниот превентивен механизам на факултативниот протокол кон Конвенцијата против тортура, нема овластувања и ресурси.
- Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди при МВР треба допрва да стане орган кој е потполно независен од полицијата со способност за спроведување ефикасни истраги.
- Покрај реконструкцијата на полуотвореното крило на Идризово, некои делови сè уште се субстандардни.
- Треба стратешки план за решавање на управувањето со затворскиот систем согласно меѓународните стандарди.
- Управата за извршување на санкции треба да го зајакне капацитетот за проследување на реформите во затворот.
- Треба доследно и транспарентно спроведување на законската рамка за слободата на изразување и медиумите, согласно со судската пракса на ЕСЧП.
- Одредени обуки за новинари и судии не беа извршени, но во секој случај неопходна е посистематска обука и подигање на свеста за прашањата од оваа област.

3. Темелни права

- Народниот правобранител треба допрва да се обезбеди со потребен буџет и човечки ресурси.
- Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди при МВР треба да изгради авторитет за да наметне ефективни санкции. Недостатокот на независност во внатрешната контрола во полицијата останува проблем.
- Продолжуваат обвинувањата за деградирачко однесување кон лицата притворени во полициските станици од страна на инспекторите и членовите на единицата Алфа.
- Треба да се состави сеопфатна национална стратегија за затворскиот систем.
- Административниот капацитет на Управата за извршување на санкции и притворските установи останува слаб.
- Програмите за специјализиран третман на ранливите групи треба да се спроведат.
- Недостатокот на финансиски средства и натаму го ограничува пристапот на обвинетите до соодветни здравствени услуги.
- Стручните, образовните и рехабилитационските активности за притворените се сè уште несоодветни.
- Во однос на слободата на изразување и медиумите донесена е општата правна рамка, но посебно внимание треба да се обрне на доследната и транспарентна имплементација во согласност со ЕСЧП.
- Потребно е продолжување на обуката на сите судии кои постапуваат во случаи на клевета, со цел да се обезбеди практична примена на принципите од ЕКЧП.

3. Темелни права

- Европската повелба за регионални и малцински јазици е потпишана но не е ратификувана.
- Европски суд за човекови права (ЕСЧП) донесе 6 нови судски пресуди дека државата ги прекршила правата загарантирани со ЕКЧП; ЕСЧП се произнесе за случајот Ел Масри дека државата меѓу другото го прекршила членот 3 од ЕКЧП (забрана за тортура, нечовечко и деградирачко третирање). Од државата беше побарано да воведо ефективен правен лек против неразумно долгите судски постапки. Останува да се реализираат преку 50 пресуди на ЕСЧП против државата за право на судење во разумен рок.
- Меѓуресорската комисија за спроведување на одлуките на ЕСЧП беше формирана но нејзиното влијание останува допрва да се види.
- Неодложни напори се потребни за спроведување на барањето на Комитетот на министрите на СЕ за целосно спроведување на одлуките на ЕСЧП и донесување на потребните системски промени.
- Потребни се поголеми напори за докажување дека секое одредување на мерка притвор и негово продолжување треба да бидат во согласност со ЕКЧП и одлуките на Судот во врска со член 5 (право на слобода и безбедност).
- 511 нови поднесоци до ЕСЧП, вкупно 593 тековни поднесоци во постапка пред Судот.
- Во врска со **превенција на тортура и несоодветен третман** генералниот број на претставки до Народниот правобранител за работата на полицијата е зголемен иако претставките за прекумерна употреба на сила се намалени.

ПОГЛАВЈЕ 23. СУДСТВО И ТЕМЕЛНИ ПРАВА

- Учеството на жените во политиката е мало на локално ниво. - Националното координативно тело за спречување на домашното насилство има слаба координирачка функција. - Не се спроведуваат меѓународните инструменти. - Сè уште не е ратификувана ни Конвенцијата на Советот на Европа за заштита на децата од сексулна експлоатација и злоупотреба. - Децата со посебни потреби, децата на улица и децата од маргинализираните заедници сè уште се најзагрозени групи. - Треба да се зајакне системот за заштитени сведоци. - Ограничени се резултатите кај социјалното вклучување на Ромите, поради ограничени финансиски ресурси и несоодветен административен капацитет. - Законодавството за заштита на правата на помалите заедници не се спроведува, заедно и во духот на Охридскиот договор. - Помалите заедници, особено Ромите и Турците, се во понеповолна положба.	- Клеветата не е декриминализирана, нивото на наметнатите санкции честопати е повисоко од просечната месечна плата, што може да води до самоцензура. - Медиумите и понатаму се предмет на влијание на економски и политички интереси. - Заплашувањето на новинарите и селективното спроведување на законите против медиумските компании ги зголемуваат причините за загриженост. - Водењето на евиденција на податоци против недоволна медиумска концентрација е слабо, делумно попречено од недостатокот на транспарентност во сопствеништвото. - Во однос на слободата на собирање и здружување, сè уште не е формирана владина Комисија за статус на јавен интерес, даночното законодавство не е усогласено со Законот за здруженија и фондации, што го спречува пристапот до даночните бенефиции и одредени економски активности. - Секторот за еднакви можности при МТСП има недостаток од соодветна стручност, финансиски и човечки ресурси. Се спроведуваат само многу ограничени акции кон жените Роми. - Учеството на жените во политичкиот живот на локално ниво останува слабо.	- Секторот за еднакви можности при МТСП сè уште нема соодветна експертиза, кадар и буџет. Експертиза им недостасува и на локалните комисији за еднакви можности. - Загрижувачки е тоа што не се разликуваат концептите на еднакви можности и антидискриминација. - Поради финансиски ограничувања само ограничен број на жени ги почувствуваа подобрувањата од направените напори. - Недоволната поддршка за Националниот Акциски план за Ромките ја прави неговата имплементација речиси невозможна. - Учеството на жените во политиката, особено на локално ниво, останува на ниско ниво. - Се проценува дека само 15 % од децата со посебни потреби се вклучени во образованието, повеќето во специјализирани институции. - Недостатокот на психолози и образовни специјалисти вработени во училиштата како и постоечката дискриминација на децата со посебни потреби го спречуваат нивното вклучување во образовниот систем. - Се проценува дека има околу 1000 деца на улица речиси исклучиво Роми. - Бројот на пријавени случаи на сексуална злоупотреба и педофилија е константен. - Имплементацијата на новата Национална стратегија за еднакви права на лицата со посебни потреби (2010 – 2018) е многу бавна. - Интеграцијата на лицата со посебни потреби останува ограничена. - Материјалните услови, нечовечкиот и деградирачки третман во психијатриските институции не се подобриле.	- Годишниот извештај на Народниот правобранител нотира постоење на случаи на прекумерна употреба на сила особено од специјалните полициски единици, како и потребата од зајакнување на независноста и ефикасноста на Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди на МВР во решавањето на овие случаи. - Обвинувањата за насилство кон затворениците од затворските стражари се уште постојат (12 случаи од 88 претставки се однесуваат на тортура). - Остануваат недостатоците за имплементација на формалните заштитни мерки и стратегијата за нулта-толеранција кон тортурата во полициските станици и затворите. - Загрижувачки се слабостите во жалбениот систем и механизмите за прибирање на податоци на полицијата и затворите. Допрва треба да се воспостават механизми за детално испитување на сите случаи на наводна тортура на лицата лишени од слобода. - Потребни се дополнителни напори за подобрување на материјалите услови за притворените лица бидејќи деградирачките услови се сè уште широко распространети во притворските единици. - Затворскиот систем останува недоволно финансиран и кадровски опремен што го попречува неговот стабилно функционирање во согласност со меѓународните стандарди за човекови права. - Затворите се сè уште пренатрупани за околу 20-35%. - Посебните програми за ранливите групи се уште не се имплементирани во практика. - Не постои систематско спроведување на соодветна медицинска помош, а нечовечките материјални услови постојат во некои затворски институции (вклучувајќи ги притворските единици и затворите за малолетници).

ПОГЛАВЈЕ 23. СУДСТВО И ТЕМЕЛНИ ПРАВА

	- Потребни се дополнителни финансиски и административни ресурси, поблиска институционална координација, донесување на стандарди и протоколи и сеопфатен систем за следење за правилно спроведување на Законот за малолетничка правда и Акцискиот план 2010-2012. - Децата со психолошки и интелектуални посеби потреби и понатаму се високо ранлива група, притоа нема специјализирани медицински установи посветени на нив. - Критичен е недостатокот на ресурси и капацитети на центарот за социјална работа. - Социјалната интеграција на лицата со посебни потреби останува ограничена. - Конвенцијата на ОН за правата на лицата со посебни потреби сè уште не е ратификувана. - Административниот капацитет на општините за преземање на неопходните обврски од социјалната политика останува недоволен. - Законот за антидискриминација сè уште не е целосно усогласен со <i>acquis</i> бидејќи е испуштена дискриминација врз основа на сексуална ориентација. - Треба да се зајакне административниот, финансискиот и техничкиот капацитет на Комисијата за заштита од дискриминација.	- Комисијата за заштита од дискриминација сè уште нема доволни финансиски и човечки ресурси, а капацитетот на секретаријатот на комисијата е особено слаб. - Јавната свест за работата на Комисијата и за законот остануваат на многу ниско ниво. - Се помал е бројот на препораки од Комисијата кои се прифатени од властите, а загрижува и нејзината независност. - Законот за антидискриминација сè уште не е во согласност со ЕУ (сексуална ориентација при вработување и занимање). - 168 претставки за повреда на правото на сопственост до Народниот правобранител во 2011 се поврзани со денационализација. - Сè уште доцни спроведувањето на конечните одлуки за реституција, а заостатокот на имотни спорови и натаму предизвикува застој во Управниот суд. - Секретаријатот за ОРД уште има недоволен капацитет за стратегиско планирање и стандарди за внатрешна контрола. - Надлежните институции за промоција на правата на помалите етнички заедници и Роми се недоволно финансирани, претставувајќи сериозна пречка за имплементација на постоечките стратегии. - Меѓуинституционалната соработка е слаба. - Текот на имплементација на Стратегијата за Роми е забавена во здравството и културата.	- Не е обезбедено правото на образование за малолетните деликвенти. - Се уште постои потреба од систематска обука на затворскиот кадар. Допрва треба да се решат случаите на наводна затворска корупција и насилство меѓу затворениците. - Потребно е да се води грижа новите затворски простории да не бидат само изградени туку и целосно опремени, добро менаџирани и долгорочно одржувани. - Националната стратегија за затворските служби треба допрва да се донесе. - Реформите и развојот на затворскиот систем и натаму страда од недоволни менаџерски и административни капацитети. - Во врска со слободата на изразување новите нацрт закони за медиуми и аудио-визуелни медиумски услуги беа критикувани во фазата на консултација од некои засегнати страни како потенцијално погодни за злоупотреба. - Продолжува загриженоста за недоволната транспарентност на Владата во доделувањето на владините ракلامي и самоцензурата базирана на економски притисок врз новинарите и медиумските сопственици. - Поларизацијата на медиумите и слабите професионални стандарди го попречуваат правото на јавноста на пристап до различни мислења и точни информации. - Во врска со слободата на мисла, совест и верување Уставниот суд ја одби тужбата во врска со верската слобода поднесена од бекташката заедница од Тетово во врска со одлуката на судот за одбивање на нивната регистрација. - Во врска со правата на жените и родовата еднаквост, учеството на жените на пазарот на трудот останува многу ниско.

ПОГЛАВЈЕ 23. СУДСТВО И ТЕМЕЛНИ ПРАВА

	- Процесот на враќање на конфискуван имот за време на СФРЈ продолжува значително да се шири надвор од законските рокови. - Нема напредок за враќање на имотот на верските заедници. - Јавната администрација треба да вработува поквалификувани и искусни државни службеници од мнозинските заедници. - Да се зајакне и финансира спроведувањето на Стратегијата за Ромите и нејзините АП. - Во измените на Законот за заштита на лични податоци нема упатување на каква било форма на судска интервенција. - Буџетската распределба за ДЗЛП е намалена. - Конвенцијата на СнЕ за заштита на лицата во однос на автоматската обработка на податоци сè уште не е потпишана.	- Остануваат грижите за одржливоста на неколку успешни проекти, како што се Ромските информативни центри. - Серија на насилни инциденти ги загрози меѓуетничките односи. - Бројот на потврдени повреди на заштитата на личните податоци е зголемен од 176 во 2010 на 319 во 2011, а повеќе медиуми не го почитуваат правото на приватност на лицата.	- Генералната експертиза и активностите на локалните комисии за еднакви можности остануваат ограничени. - Секторот за еднакви можности при МТСП се уште нема соодветни ресурси. - Дискриминаторските обичаи, традиции и стереотипови се широко распространети, ги подриваат основните права на жената и создаваат назадувачки општествени трендови. - Имплементацијата на Националната стратегија за борба против семејното насилство 2012-2015 е бавна. - Во областа на правата на децата се уште постои недостаток од систематско прибирање и анализа на податоците кои се однесуваат на децата со посебни потреби. Тие остануваат најранлива група, а нивната социјална инклузија е попречена од стигматизација, дискриминација, недоволна инфраструктура и социјални услуги. - Се уште има проценка за учество од само 15% на децата со посебни потреби во орбазовниот систем и тоа во специјализираните институции. - Центарите за социјална работа се во сериозен недостаток на средства и кадри. - Буџетот на програмата за надомест на штета на малолетните жртви кој изнесува само 8.150 евра е недоволен и треба да биде значително зголемен. - Нема соодветни финансиски и административни ресурси за координација меѓу органите вклучени во малолетничката правда. - Усвојувањето на новиот Закон за малолетничка правда е одложено. - Сериозна загриженост предизвикуваат условите во воспитно-поправните установи во Велес и малолетничкиот затвор во Охрид, а повеќето полициски станици не ги задоволуваат стандардите за притвор и сослушување на малолетници.

ПОГЛАВЈЕ 23. СУДСТВО И ТЕМЕЛНИ ПРАВА

- Не постои системско обезбедување на бесплатна правна помош на малолетници и не постои систематско образование за малолетници лишени од слобода.
- Во врска со **социјално ранливите лица со посебни потреби** нивната интеграција останува многу ниска, а нивото на сиромаштија многу високо.
- Останува бавно спроведувањето на Националната стратегија за еднакви права на лицата со посебни потреби 2010-2018.
- Во врска со **политиките за анти-дискриминација останува загриженоста за независноста на Комисијата за антидискриминација со оглед на постојаниот недостаток на финансии и човекови ресурси.**
- Постои значителна потреба од активности и кампањи за подигање на свеста за спречување на дискриминацијата и промоција на знаење за Законот за анти-дискриминација и работата на Комисијата за анти-дискриминација.
- **Законот за анти-дискриминација не е целосно усогласен со правото на ЕУ бидејќи не ја забранува сексуалната ориентација како основа за дискриминација.**
- Не постои систематско собирање на податоци за пријавување, истрага и гонење на случаи на говор на омраза и кривично дело предизвикано од омраза, а обуката на полицијата, обвинителите и судиите на оваа тема треба да се забрза.
- Во врска со правата на **ЛГБТИ лицата** ситуацијата е влошена. **Постојат знаци на зголемена нетолеранција кон ЛГБТИ популацијата, како што се постојани физички напади на ЛГБТИ Центарот за поддршка во Скопје и хомофобни медиумски содржини.**

ПОГЛАВЈЕ 23. СУДСТВО И ТЕМЕЛНИ ПРАВА

- Иако полицијата соодветно реагираше на насилните инциденти, потребни се целосни истраги, но уште повеќе потребно официјалните лица и медиумските професионалци (новинари), сопственици и организации јавно да ги осудат нетолеранцијата и незнаењето и да влијаат врз подигање на јавната свест против овие појави.
- Во врска со **работничките права и синдикатите** правото на штрајк беше попречено во случајот на штрајкот на лекарите. Не се подобри бипартитниот социјален дијалог, а капацитетите на синдикатите се уште се слаби.
- Во врска со **имотните права**, во 110 случаи од 272 претставки (најчесто денационализација) до Народниот правобранител е утврдена повреда на имотните права.
- Некои случаи се заглавени во прв степен преку 10 години.
- **За да се обезбеди правната сигурност потребна е доследност во решавањето на имотните спорови во втор степен и од Управниот суд.**
- Во однос на правата на **малцинствата**, Агенцијата за заштита на заедниците помали од 20% од населението е попречена во работата заради ограничени финансиски средства и финансирањето на некои активности од странските донатори. Нема назначено нов кадар, а надлежните институции за образование и култура на заедниците се соочуваат со сериозни потешкотии за исполнување на нивниот мандат заради ограничени ресурси и недостаток на стабилен однапред утврден буџет.
- Бројот на учебници и наставниот кадар за јазиците на заедниците се ограничени.
- Никакви јавни средства не беа наменети за имплементација на Стратегијата за интегрирано образование.

ПОГЛАВЈЕ 23. СУДСТВО И ТЕМЕЛНИ ПРАВА

			- Продолжи трендот на етничка поделеност во училиштата и меѓуетничките инциденти. - Во врска со стратегијата за Ромите нејзината генерална имплементација е забавена. - Загрозена е одржливоста на тековните проекти во областа на здравството, образованието, вработувањето, домувањето и социјалната политика бидејќи се финансирани од странски донатори. - Механизмите за мониторинг и евалуација се слаби и неефикасни. - Единицата задолжена за имплементација на Стратегијата за Роми во МТСП има недоволен кадар. - Се уште постои сегрегацијата на Ромите во училиштата. - Никакви сериозни мерки не беа преземени да се намали преголемото учество на децата Роми во посебните училишта ниту пак нивна интеграција во редовното образование. - Отворената дискриминација, особено при вработувањето, кон Ромите продолжува. - Се уште треба да се преземат законски мерки за да се реши проблемот со матичната евиденција и издавањето на лични документи. - Ромите се уште живеат во кругот на сиромаштијата и невработеноста во супстандарни животни услови. - Во однос на заштитата на лични податоци секторското законодавство се уште не е хармонизирано со законодавството за заштита на личните податоци, а Дирекцијата за заштита на лични податоци не е систематски консултирана за политиките и нацрт-законите. - Потребно е усвојување на амандмани на Законот за заштита на личните податоци за да се усогласи со правото на ЕУ. - Различни медиуми, особени интернет медиуми, не го почитуваат индивидуалното право на приватност.
4. Права на граѓаните на ЕУ - Нема напредок.	4. Права на граѓаните на ЕУ - Нема посебен напредок.	4. Права на граѓаните на ЕУ - Нема напредок.	4. Права на граѓаните на ЕУ /

ПОГЛАВЈЕ 24. ПРАВДА, СЛОБОДА И БЕЗБЕДНОСТ

Пристапно партнерство - Натамошно спроведување на АП за интегрирано гранично управување (ИГУ) бази на поврзани податоци за ГУ, надградба на опремата за анализа на документи и надзор на границата, спроведување на барањата за доставување на патни документи со висок квалитет и натамошна обука; соодветно финансирање/обука за спроведување на реформите во полицијата, јакнење на координацијата меѓу полициските тела и другите органи, зајакнување на соработката меѓу крим-полицијата и ЈО; развој и спроведување на стратегија за човечките ресурси и за обука, и надградба на нивната опрема; натамошно јакнење на борбата против организираниот криминал преку употреба на посебните истражни мерки и со правилно издавање и следење на меѓународни налози за апсење (компјутерски криминал, детска порнографија), и да се формира интегриран систем за разузнавање меѓу надлежните органи во борбата против организираниот криминал, трговијата со луѓе, оружје и дрога; зајакнување на напорите за спроведување на националниот акциски план за борба против трговија со луѓе и капацитетот за истрага на компјутерски криминал; спроведување на Спогодбата за реадмисија меѓу ЕК/ПМ и водење преговори со земји на потекло на мигранти што транзитираат; зајакнување на воведувањето правни инструменти за гарантирање на правата на лица со потреба од (меѓународна) заштита; усогласување на актите за азил и странци со соодветното *acquis*.

Среднорочни приоритети - Усогласување на актите за азил и странци со соодветното *acquis*.

КОМЕНТАР – Не е воспоставена националната база за разузнавачки податоци, додека спроведувањето на законите во областа на азилот (правна помош, превод, пристап до социјални права) треба значително да се зајакне. Државата никако да се справи со напливот на баратели на азил и на нелегални мигранти, а прифатните центри се користат како канали за трговија со луѓе. Оттука, граничното управување е најсериозен проблем кој покрај реална работа ќе бара во иднина и големи инвестиции. Од друга страна полицијата и покрај обуките кои ги добива се уште несоодветно се справува со имплементацијата на законите. Најсериозно во областа е забелешката на Комисијата дека полицијата е изложена на политизација што го загрозува успехот во борбата со организираниот криминал, па дури ја загрозува и визната либерализација за граѓаните од државата, а поглавјето ќе биде едно од првите во кои ќе бидат отворени преговорите согласно Стратегијата за проширување на ЕК 2011-2012. Визната либерализација е исто така битна и поради фактот дека огромни средства од европските пари се вложени во неа (и од КАРДС и од ИПА).

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1.Миграција - Стратегијата за интеграција на бегалци не е во целост имплементирана. - Сè уште се развива централна база на податоци за странци. - Сè уште има недостиг на човечки и буџетски капацитет во Министерството за труд и социјална политика.	1.Миграција - Подзаконските акти потребни за употреба и одржување на Националната база за странци допрва треба да се донесат. - Буџетот и човечките ресурси на МТСП се само незначително зголемени.	1.Миграција - Базата на податоци за странци, а која вклучува и азил, миграција и визи, иако бавно напредува, сепак е сè уште во фаза на тестирање. - Висока концентрација на незаконски мигранти беше забележана на границата со Србија. - Стратегискиот капацитет за управување со напливи на мигранти е недоволен за да се справи со зголемениот број на мигранти кои поминуваат низ државата.	1.Миграција - Базата на податоци за странци, а која вклучува и азил, миграција и визи сè уште е во фаза на тестирање. - Во 2012, дури 682 незаконски мигранти беа забележани, а најголемиот број од нив се забележани на границата со Србија. - Стратегискиот капацитет за управување со напливи на мигранти е недоволен за да се справи со зголемениот број на мигранти кои поминуваат низ државата. - Граничните контроли не се доволни за да се открие и спречи нелегалната миграција од Грција и натаму кон Србија. - Во оваа област законската и институционалната рамка се на место, но потребни се значителни напори за да се обезбеди подобра имплементација и стратегиско планирање.

ПОГЛАВЈЕ 24. ПРАВДА, СЛОБОДА И БЕЗБЕДНОСТ**2. Азил**

- Има недостатоци во одлучувањето на Управниот суд.
- Треба да се обезбеди целосна имплементација на новата правна рамка и на засегнатите да им се обезбедат потребните информации.
- Бесплатна правна помош не е обезбедена од државата, а проблем останува и определувањето законски застапници за малолетници.
- Административните капацитети во МВР и координацијата со останатите субјекти се несоодветни.

2. Азил

- Голем број на засегнати семејства, во пракса, останаа без поддршка за вдомување неколку месеци, што се должи на задоцнувањето во спроведување на програмата за интеграција на лицата со доделен азил.
- Барателите на азил сè уште се соочуваат со потешкотии при пристап до информации за постапките, социјалните права и обезбедување на лични документи. Тие немаат пристап до бесплатната правна помош.
- Недостасува правна рамка за пристап до јавно здравствено осигурување на лица со доделен азил.
- Ефикасноста на Одделението за азил во МВР при донесување на првостепените одлуки за азил не е задоволителна и треба да се подобри.
- Треба да се најде начин за спречување на потенцијалната злоупотреба на системот за азил.
- Понатаму постојат проблеми со обезбедувањето превод при постапките за азил.
- Одлуките по жалби од Управниот суд и понатаму се донесуваат во голема мера по процедурален отколку суштински основ.
- Спроведувањето на постојното законодавство и стратегии е недоволно и потребни се дополнителни напори.

2. Азил

- Во 2011 биле направени дури 740 апликации за азил, што е сериозен пораст од примените 180 во 2010. Во таа смисла, капацитетот на Одделот за азил во МВР е недоволен.
- Процедурата за решавање по барање за азил во прв степен е бавна и незадоволителна.
- Системот за жалба по одлуките за утврдување на статус на бегалец се подобрува, но одлуките сè уште се носат на процедурална основа, наместо на материјална основа.
- Нема напредок во забрзувањето на постапката за издавање на лични документи за барателите на азил.
- Преводот на мајчиниот јазик на барателите на азил и натаму останува пречка.
- Законодавната и институционална рамка се задоволителни, но имплементацијата мора да се подобри.
- Имајќи го предвид забележаниот пораст на барателите на азил мора да се посвети повеќе внимание на стратешко планирање.

2. Азил

- **Центарот за интеграција кој обезбедува услуги на бегалците со признаен статус, како и на лицата со дополнителна заштита продолжи да ги изградува своите капацитети со зголемување на физичкиот простор.**
- Во 2012 имаше 527 нови барања за азил, што претставува намалување од претходната година. Притоа, дури 95% од постапките беа запрени поради тоа што барателите ги напуштиле приемните центри предвремено.
- Треба да се засилат напорите за да се спречи центрите за азил да бидат таргетираны и користени од организираните криминални групи како канал за трговија со луѓе и нелегална миграција.
- **Сè уште има проблеми во обезбедувањето на пристапот за толкувачите до барателите на азил.**

ПОГЛАВЈЕ 24. ПРАВДА, СЛОБОДА И БЕЗБЕДНОСТ

3. Визна политика - Властите треба повеќе да ги информираат граѓаните за правата и обврските од безвизното патување. - Одредбите за визи не се сосема усогласени со листата на ЕУ.	3. Визна политика - Усолгасувњето со негативните и позитивните визни листи на ЕУ сè уште не е целосно завршено. - Има зголемување на бројот на неосновани барања за азил во неколку држави-членки на ЕУ иако се признаваат напорите кои се прават во оваа насока.	3. Визна политика - Долгорочните политики за економска и социјална инклузија на ранливите групи кои имаат најповеќе потенцијал да емигрираат се недоволно финансирани и слабо развиени. - Натомошни напори се потребни за да се усогласи државата со негативната листа на ЕУ до моментот на пристапување.	3. Визна политика - Националните власти успешно соработуваат во спречувањето на неоснованите барања за азил во државите од ЕУ и Шенген, но тоа сепак не го намали бројот на овие барања. - Долгорочните политики за економска и социјална инклузија на ранливите групи кои имаат најповеќе потенцијал да емигрираат и натаму се недоволно финансирани и слабо развиени и наметнуваат потреба од итно подобрување.
4. Надворешните граници и Шенген - Систем за стратегиски и оперативни анализи на ризик не се во целост имплементирани. - Нема централна база на податоци за лажни и вистински документи, ниту база за примероци-документи. - Техничката опрема на граничната полиција и буџетската поддршка не е адекватна. - Полициските станици одговорни за следење на границата сè уште немаат пристап до базите на податоци.	4. Надворешните граници и Шенген - Граничната полиција сè уште нема соодветна техничка опрема и буџетски ресурси. - Полициските станици надлежни за надзор на границите сè уште немаат пристап до централната база на податоци на МВР.	4. Надворешните граници и Шенген - Потребни се натамошни напори за да се комплетираат капацитетите во однос на човечките ресурси кај внатрешната мобилна единица на централно ниво. - Потребни се дополнителни напори за да се зајакнат капацитетите на телата за ИГУ, особено за стратегиско планирање и управување со човечки ресурси.	4. Надворешните граници и Шенген - Институционалниот и функционалниот капацитет на Националниот координативен центар за гранично управување, владиното тело задолжено за мониторинг на имплементацијата на стратегијата за ИГУ и натаму се мошне слаби, а воедно покажува и ограничени човечки ресурси. Потребно е сериозно подобрување на управувањето со Националниот координативен центар за гранично управување, како и на внатрешната координација и соработка меѓу релевантните министерства.
5. Судска соработка во граѓански и кривични предмети /	5. Судска соработка во граѓански и кривични предмети - Донесен е нов Закон за меѓународна соработка во кривична материја обезбедувајќи обемна правна рамка, но неговата примена ќе започне со примена на новиот ЗКП во ноември 2012. - Испраќање на офицер за врска во Европска правда дополнително ќе ја зголеми соработката.	5. Судска соработка во граѓански и кривични предмети - Примената на Законот за меѓународна соработка во кривични предмети од 2011 е одложена како резултат на одложувањето на примената на новиот Закон за кривична постапка.	5. Судска соработка во граѓански и кривични предмети /

ПОГЛАВЈЕ 24. ПРАВДА, СЛОБОДА И БЕЗБЕДНОСТ**6. Полициска соработка**

- Не е донесен акт за систематизација на МВР кој ќе воведи кариера заснована на заслуги.
- Единицата за заштита на сведоци нема соодветни простории и опрема.

6. Полициска соработка и борба против организираниот криминал

- Заклучокот од оперативниот договор со Европол значително ќе ја олесни размената на аналитички податоци со цел да се подобри борбата против организираниот криминал и тероризам.
- Формирана е работна група со цел да развие стратегија за обука на полицијата, но ова сè уште не е направено.
- Целосното спроведување на новите организациони шеми на регионалните СВР сепак е попречено поради недостаток на персонал.
- Постојат интереси за политизација на полицијата и нејзината работа вклучувајќи го спроведувањето на истраги.
- Измените во Законот за внатрешни работи создаде можност за намалување на платите за вработените во МВР во случај на распоредување на пониско работно место како резултат на промени во систематизацијата, што може да ја намали стабилноста на вработувањето во полицијата.
- Фактот дека Центарот за обуки нема посебен буџет во рамки на МВР го ограничува капацитетот за теренско и стратешко планирање на обуки.
- Пријавени се околу 160 случаи на нетранспарентни вработувања на места на службеници во СВР, без претходно на огласување на слободни работни места.
- Одлението за заштита на сведоци сè уште нема соодветна опрема. Не се доволни мерките за обезбедување надомест на жртвите на организиран криминал.

6. Полициска соработка и борба против организираниот криминал

- Спогодбата за оперативна и стратешка соработка со ЕУРОПОЛ стапи во сила, но сè уште не е именуван службеник за врски.
- Единицата за заштита на сведоци доби дополнителни простории, но сè уште нема доволно опрема за правилно функционирање.
- Имплементацијата на законодавството за обесштетување на жртвите на организираниот криминал мора да биде подобро.
- Нивото на известување и истрага за перење на пари и финансиски криминал останува слабо. Потребен е многу попроактивен став кон истите.

6. Полициска соработка и борба против организираниот криминал

- Сè уште не е именуван офицер за врска со ЕВРОПОЛ.
- Беше изменет Законот за полиција за да се усогласи со Законот за кривичната постапка, но сепак одредни правила за лишување од слобода и за собирање и складирање податоци не се доволно јасни.
- Треба дополнителни напори за да се имплементира Законот за кривична постапка кој ќе стапи во сила во декември 2013.
- **Обуката за полицијата и за јавните обвинители е во тек, но Истражните центри и Судската полиција кои се воведуваат со новиот закон сè уште не се основани.**
- Некои одредби од Законот за приватно обезбедување оставаат простор за злоупотреби на слободата на движење на лицата и зајакнување на положбата на припадници на приватното обезбедување.
- Измените на Законот за следење на комуникациите стапија на сила, но подзаконските акти за прецизно регулрање на материјата и за спречување можни злоупотреби се уште не се донесени.
- Законот за електронски комуникации треба да биде изменет за да се земе предвид поништувањето на неколку одредби кои се однесуваа на обезбедувањето слободен пристап до мрежите за комуникација од страна на Уставниот суд.
- **Спроведувањето на стратегијата за обука бавно напредува.**
- **Професионализацијата и воведувањето на систем на кариера на заслуги во полицијата треба да биде приоритет.**
- **Се уште недостига независен и целосен систем за надворешна контрола на полицијата.**

ПОГЛАВЈЕ 24. ПРАВДА, СЛОБОДА И БЕЗБЕДНОСТ

7. Трговија со луѓе

- Во 2009, нема осуди во судските постапки во случаите на трговија со луѓе.
- Отривањето на случаи за експлоатација при работа сè уште е предизвик.
- Повеќе напори за заштита на жртвите и олеснување на нивната реинтеграција.

7. Трговија со луѓе

- Треба да се обезбеди сеопфатен, мултидисциплинарен, и пристап ориентиран кон жртвите на нелегална трговија со луѓе, како и да се подобри проактивната идентификација на жртвите од странство и оние во земјата.

7. Трговија со луѓе

- Потребни се дополнителни напори за да се обезбеди одржливоста и способноста на Центарот за заштита на жртвите од трговијата со луѓе да обезбеди сеопфатна заштита.
- Треба да се развие сеопфатен мултидисциплинарен и пристап ориентиран кон жртвите на трговијата со луѓе, а проактивната идентификација на жртвите треба да биде подобрена.

7. Трговија со луѓе

- Во споредба со лани, беа забележани само 8 жртви на трговијата со луѓе.
- **Потребни се дополнителни напори за да се обезбеди одржливоста и способноста на Центарот за заштита на жртвите од трговијата со луѓе да обезбедува сеопфатна заштита**
- **Сеопфатен и мултидисциплинарен пристап ориентиран кон жртвите од трговијата со луѓе треба да биде развиен, а идентификувањето на жртвите треба да биде подобро.**
- Државата и натаму останува да биде извор, одредиште и канал за трговија со луѓе за сексуално и работно искористување.
- Националните власти во соработка со граѓанското општество треба да обезбедат неограничен пристап до помош, поддршка и заштита, како и реинтеграција на жртвите во општеството.
- Треба да се засилат напорите за превенција и ефективно намалување на побарувањето на трговија со луѓе.

ПОГЛАВЈЕ 24. ПРАВДА, СЛОБОДА И БЕЗБЕДНОСТ**8. Борба против организиран криминал**

- Обуките за судии и обвинители за новите одредби во КЗ се далеку од доволни.
- Не се доволни преземените мерки за обезбедување надомест на жртвите на организиран криминал.
- Националната разузнавачка база на податоци нема да биде оперативна пред крајот на 2012 г.
- Договорот за оперативна соработка со Европол не е потпишан и е итно потребен.
- Директната вклученост на МВР во дозволувањето да се следат комуникациите е против ЕУ-стандардите.
- Надворешниот контролен механизам на следењето комуникации треба да се зацврсти.
- Царинската управа и финансиската полиција не применуваат посебни истражни мерки.
- Судската практика и толкувањето на правниот концепт на организиран криминал се невоедначени.
- Ограничени чекори за примена на 6-та мерка во борбата против организираниот криминал.
- Невољна екипираност на Оделението за организиран криминал на МВР.
- Невољен капацитет на одделението за компјутерски криминал.

8. Борба против организиран криминал

- Само 64% од вкупниот број на работни места во Центарот за сузбивање на организиран и сериозен криминал се пополнети, со што се попречува нивната ефикасност.
- Национална база за разузнавачки податоци нема да биде функционална пред крајот на 2012.
- Меѓународниот центар за координација, кој може да ја подобри размената на информации помеѓу органите за спроведување на законот, сè уште не е формиран. Владата донесе Стратегија и Акционен план за таа цел но недостасуваат соодветни буџетски средства.
- Директната вмешаност на министерот за внатрешни работи при одобрување на следење останува во сила и Законот за следење на комуникации допрва треба да се измени.
- Постоечкиот парламентарен надзор над корситењето на наредби за следење треба да се зајакне.
- Премногу рестриktivна и централизирана примена на следењето несоодветно го третира зголемувањето на заканата од организиран криминал.
- Царинската управа и финансиската полиција немаат технички капацитет за примена на специјалните истражни мерки.
- Употребата на специјални истражни техники е сè уште невољна и треба да се зголеми, како и систематската употреба на финансиски истраги.
- Структурни проблеми сè уште се видливи во спроведувањето на законите за борба против организираниот криминал.

8. Борба против организиран криминал

- Човечките ресурси не се балансираат правилно меѓу различните агенции за спроведување на законите.
- Целосна имплементација на новата структура на Бирото за јавна безбедност и регионалните сектори за внатрешни работи сè уште не е оперативна поради недоволно финансии и недоволен кадровски потенцијал.
- Потребна е целосна професионализација на Полицијата и строго имплементиран систем за именување по заслуга во Полицијата за да се подобри оперативниот капацитет и ефикасноста на истрагите.
- Натомошната обука и воспоставување на робусен систем за надворешна контрола на Полицијата е суштински за реформите.
- Имплементацијата на Законот за кривична постапка кој беше донесен во 2010, со одложена примена од ноември 2012 сега ќе биде одложен до декември 2013 поради буџетски и персонални капацитети.
- Истражните центри и судската полиција предвидени од ЗКП сè уште не се формирани.
- Натомошни напори се потребни за да се имплементира АП за имплементација на ЗКП, особено во делот на ресурси, организација, опрема и обука на агенти и обвинители.
- Сè уште нема напредок во персоналната подготвеност на Центарот за сузбивање на организиран и сериозен криминал со пополнети само 62% од местата (мал пад во однос на минатата година).

8. Борба против организиран криминал

- Националната база на податоци за кривично разузнавање се уште не е оперативна, а Националниот координативен центар за борба против организираниот криминал допрва треба да биде востановен.
- Потребно е да се интензивираат координираните напори на релевантните извршители во борбата против организираниот криминал.
- Употребата на специјални истражни мерки и систематското користење на финансиските истраги треба да се засили.
- Капацитетите за примена на специјални истражни мерки кај Царината и Финансиската полиција треба да се надгради.
- Организираниот криминал останува сериозна грижа.
- Нивото за известување кај истрагите и кривичните гонења за перење пари и финансиски криминал треба да стане проактивно и ефикасно.

ПОГЛАВЈЕ 24. ПРАВДА, СЛОБОДА И БЕЗБЕДНОСТ

	- Човечките ресурси не се ефикасно балансирани во различните органи за спроведување на законите (вишок на полициски и царински службеници за сметка на истражни судии). - Останува загриженоста за политизацијата на полицијата.	- Националната база на податоци за криминално разузнавање не е оперативна, а Националниот координативен центар за борба против организиран криминал уште не е формиран. - Релевантните тела за борба против организираниот криминал мора да бидат засилени. - Сè уште има структурни проблеми кај агенциите кои се борат со организиран криминал. - Користењето на специјални истражни мерки треба да биде зајакнато во практиката, како и системското користење на финансиските истраги. - Царинската управа и финансиската полиција имаат ограничени капацитети за спроведување на истражни мерки што значително го ограничуваат ефикасното справување со организираниот криминал.	
9. Борба против тероризам - Недостасува статистика за перењето пари.	9. Борба против тероризам - Квалитетот на истрагите за перење на пари и финансиски криминал сè уште треба да се подобри. - Допрва треба да се донесе Стратегијата за борба против тероризам (2005-2012) која треба да биде во согласност со Стратегијата за борба против тероризам на ЕУ и Конвенцијата за спречување на тероризам на Советот на Европа со соодветниот Акционен план.	9. Борба против тероризам /	9. Борба против тероризам /

ПОГЛАВЈЕ 24. ПРАВДА, СЛОБОДА И БЕЗБЕДНОСТ

10. Дрога - Човечките ресурси во МВР и координацијата на централно, регионално и локално ниво е недоволна.	10. Дрога - Количината на заплнетата дрога остана релативно низок со оглед на локацијата на земјата на главните маршрути за трговија со дрога на Балканот. - Царинската Управа не бележи голем успех во откривање и заплнување на наркотиците на границите. - Капацитетот и човечките ресурси во Одделението за недоволена трговија со дрога во МВР останува недоволен.	10. Дрога - Царинската управа мора да вложи повеќе напори за откривање и заплнување на наркотици на границите. - Капацитетот и човечките ресурси на Одделението за недоволена трговија со дроги во МВР треба да биде зајакнат.	11. Дрога - Државата се наоѓа на главните маршрути за трговија со дрога на Балканот, оттаму континуирани и одржливи напори се потребни од Царинската управа за да се откриваат и заплнуваат наркотици на граничните премини. - Капацитетот и човечките ресурси на Одделението за недоволена трговија со дроги во МВР треба да биде зајакнат. - Засилено ниво на размена на податоци со ЕВРОПОЛ ќе го олесни справувањето со организираниот криминал и трговијата со дрога во регионот.
11. Фалсификување на еврото - Целокупните истражни капацитети се слаби.	11. Фалсификување на еврото - Види поглавје 32.	11. Фалсификување на еврото - Види поглавје 32.	13. Фалсификување на еврото Види поглавје 32.
12. Царинска соработка /	12. Царинска соработка /	12. Царинска соработка /	12. Царинска соработка Види поглавје 29.

ПОГЛАВЈЕ 25. НАУКА И ИСТРАЖУВАЊЕ

Пристапно партнерство - Зајакнување на капацитетите за истражување и технолошки развој заради обезбедување успешно учество во рамковни програми на Заедницата; да се започне со подготовка на интегрирана политика за истражување и да се преземат активности за интегрирање во Европската истражувачка област.

Среднорочни приоритети - Да се примени интегрирана истражувачка политика.

КОМЕНТАР – Политиката за истражување и иновации останува надвор од приоритетите на државата. Нивото на буџетски средства наменети за истражување и натаму стагнира, додека административниот и истражувачкиот капацитет за подготовка за програмата Хоризонт 2020 останува слаб. За успешно вклучување во Европскиот истражувачки простор не е доволно само усвојување на Стратегијата за иновации, туку и механизам за нејзино успешно спроведување и релевантна статистика за реално надгледување на напредокот. Буџетот за технолошки развој е намален иако Македонија се себепрогласи за држава на компјутерите и технолошкиот развој.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Политика за истражување - Буџетски ограничувања. - Слаб административен капацитет.	1. Политика за истражување - Буџетски ограничувања. - Слаб административен капацитет.	1. Политика за истражување - Повторно намален буџет за истражувања. - Истражувачките капацитети остануваат слаби.	1. Политика за истражување - Нивото на буџетски инвестиции наменети за истражувања стагнира (0,2% од БДП).
2. Рамковни програми - Да се зајакнат административните капацитети за да се осигураат ефективни и одржливи соработката со ЕУ во истражувањата. - Да се зајакнат учествата во клучните области, како мобилност на истражувачи и МСП.	2. Рамковни програми - Да се зголеми учеството на МСП.	2. Рамковни програми - Нерамномерно учество во ФП7. - Напреднат, но сè уште слаб административен капацитет за промоција, работилници и конференции. - Потребни се напори за подготовка за Хоризонт 2020.	2. Рамковни програми - Потребни се дополнителни напори за подготовка за Хоризонт 2020 за да се зајакне административниот капацитет и да се земе учество во истражувања поврзани со општествените предизвици.
3. Европски истражувачки простор - Сè уште нема стратегија за истражување и иновации . - Сè уште се мали инвестициите во истражувањата, вклучувајќи го јавниот и приватниот сектор (0,5% од БДП во 2009). - Немањето веродостојна статистика ги прави примената и мониторингот тешки.	3. Европски истражувачки простор - Сè уште се мали инвестициите во истражувањата, вклучувајќи го јавниот и приватниот сектор (0,2% од БДП во 2010). - Поради недостаток на административни капацитети, не се одржуваат состаноците на повеќе управни тела кои се вклучени во ЕКИО и СФМС.	3. Европски истражувачки простор - Инвестициите во истражувања се повторно намалени. - Недостатокот од веродостојна статистика го отежнува мониторирањето на инвестициите и резултатите.	3. Европски истражувачки простор - Буџетот за технолошки развој е намален иако општото ниво на инвестициите во истражувањата е зголемено. - Потребни се сериозни напори за спроведување на Стратегијата за иновации (октомври 2012) и релевантна статистика за мониторирање на напредокот.

ПОГЛАВЈЕ 26. ОБРАЗОВАНИЕ И КУЛТУРА

Пристапно партнерство - Комплетирање на законодавната и административната рамка за управување со програмите Доживотно учење и Младите во акција и јакнење на телата за спроведување.

Среднорочни приоритети - Натамошни напори за подобрување на квалитетот во образованието, вклучувајќи го основното образование, и создавање на модерен систем за стручно образование и обука, како и поврзување на секторот за високото образование со пазарот на трудот и економските потреби, и унапредување на регионалната соработка во областа на високото образование.

КОМЕНТАР Во оваа област ЕК нотира определен напредок. Сепак големи се регионалните разлики во пристапот и во степенот на образование, а предучилишниот образовен систем е во опаѓање. Се уште постои недостаток на повеќе стратегиски документи кои треба да не приближат до ЕУ стандардите во оваа област како што се Рамката за национални квалификации, дефинирањето на националните цели кои би биле во согласност со Рамката за образование и обука 2020 и би се однесувале на приоритетните области во секој од различните степени на образование и обука како и оценка од МОН за усогласеност на Националната агенција за европски образовни програми и мобилност (НАЕОПМ) која е услов за учество на Македонија во програмата предвидена со новата ЕУ финансиска перспектива (2014-20120)- Erasmus+. Сепак, постојат две важни работи кои ЕК пропушта да ги забележи во ова поглавје. Најпрво, спротивно од Извештаите за напредокот од 2011 година и 2012 година, годинава со ниту еден збор не се споменува централизираниот и етнички исклучивиот карактер на културната политика пред се алудирајќи на проектот „Скопје 2014“. Во април 2013 година, МЦЕО и ФООМ во својот 17-ти извештај од следењето на процесот на пристапување на Република Македонија во ЕУ насловен „Младите од акција!“ укажаа дека постои основано сомнение за повторна потенцијална злоупотреба на европските пари во НАЕОПМ слична на онаа откриена во 2009 година. Се надеваме дека Министерството за образование ќе ги земе предвид сите наводи за можните злоупотреби при изготвувањето на проценката што треба да се достави до Европската комисија.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Образование, обука и млади - Државата е многу под нивото на ЕУ, особено кај претшколското образование и образование за возрасни. - Недоволно ресурси за имплементација на Националната стратегија за реформа на образованието 2006-2015. - Останува висок регионален диспарат во пристапот. - Министерството за образование и наука треба да воспостави ефикасен систем за контрола на функционирањето на подготовките на Националната агенција. - Ограничена интеракција меѓу припадниците на етничките заедници. - Интеграцијата на Ромите во средно сè уште е предизвик. - Обуките за образовниот кадар остануваат слаби. - Чекор назад во однос на учеството во Доживотно учење и Млади во Акција.	1. Образование, обука и млади - Потребни се дополнителни напори за постигнување на реперите за Образование и Обука 2020, особено кај претшколското образование и доживотното учење за возрасни. - Средствата распределени за образование остануваат ниски. - Постојат сериозни регионални разлики во пристапноста до образованието особено во претшколското образование. - Ограничена интеракција меѓу припадниците на етничките заедници. - Потребно е намалување на стапката на предвремено напуштање на образовниот процес меѓу Ромите. - Структурираното обучување на наставниците треба да се реши. - Напорот за повторно воспоставување на подготвителните мерки за програмите „Доживотно учење“ и „Млади во акција“ е неадекватен и под нивото побарано од ЕУ, и покрај донесувањето на измените на Законот за формирање на Национална агенција за европски образовни програми и мобилност од страна на Собранието.	1. Образование, обука и млади - Државата е под просекот на ЕУ, особено за претшколска возраст. - Не се поставени никакви национални цели за достигнување во образованието, кои би биле во согласност со Рамката за образование и обука 2020 и би се однесувале на приоритетните области во секој од различните степени на образование и обука. - Постојат ограничени можности за учење на далечина, модулarno учење и вонредно учење. - Мерките за штедење влијаеја врз вкупното јавно инвестирање во образованието. - Остануваат регионалните нееднакости. Некои деца во руралните средини немаат пристап до основно образование, додека стапките на рано напуштање на образованието се сè уште високи, особено кај Ромите. - Обуката на наставниците треба да се подобри.	1. Образование, обука и млади - Рамката за национални квалификации сè уште не е изработена. - Учеството во претшколското образование дополнително опадна од 2010 година, додека резултатите на тестовите по природни науки се незадоволителни. - Националните цели треба да ги дефинираат приоритетите во образованието и обуката. - Регионалните нееднакости во образовната инфраструктура остануваат високи. - Административниот капацитет на МОН останува незадоволителен. - Не постои транспарентен метод за прибирање на образовни податоци. - За државата да може да учествува во целост во идната Erasmus+ програма, МОН треба да достави до ЕК претходна (ex-ante) оценка за усогласеност на Националната агенција за европски образовни програми и мобилност.

ПОГЛАВЈЕ 26. ОБРАЗОВАНИЕ И КУЛТУРА

		- Рамката за национални квалификации сè уште не е изработена. - Општите капацитети на Центарот за стручно образование и Центарот за образование на возрасни остануваат недоволни. - Подготовките во областите на образование, обука и млади се во рана фаза.	- Потребни се дополнителни напори за постигнување на реперите за Образование и обука 2020.
2. Култура /	2. Култура - Инвестициите во културата не се рамномерно распределени во сите општини во државата и не ја рефлектираат мултиетничката структура на државата.	2. Култура - Инфраструктурните програми во културата, финансирани од Владата, не успеаја да го отсликаат мултиетничкиот состав на државата и средствата наменети за културни активности на мнозинските заедници се недоволни.	2. Култура /

ПОГЛАВЈЕ 27. ЖИВОТНА СРЕДИНА

Пристапно партнерство - Натомошно усогласување на законите со *acquis*, особено кај квалитетот на воздухот, управување со отпад и квалитетот на водата, и значително подобрување на примената на законите и следењето на животната средина; зајакнување на Инспекторатот за животна средина и другите тела за да се обезбедат веродостојни резултати и ефикасна примена на казни/санкции што имаат разубедувачки ефект; зајакнување на административниот капацитет на национално и локално ниво и подобрена координација меѓу органите задолжени за прашања од животната средина; подготовка на стратески планови, финансиски стратегии, и национална стратегија за управување со отпад и план за управување со отпад; подготовка на стратегија за инвестирање во животната средина врз основа на проценетите трошоци за усогласување; интегрирање на барањата за заштита на животната средина во другите секторски политики преку развивање на проценки за влијание врз животната средина; зголемување на инвестиции во инфраструктурата на животната средина, со акцент на собирање /третман на отпадни води, снабдување со вода за пиење, справување со загадувањето на воздухот и управувањето со отпад

Среднорочни приоритети - Натомошно интегрирање на барањата за заштита на животната средина во другите секторски политики преку оцени за влијание врз животната средина; зголемување на инвестициите во инфраструктурата, со акцент на собирање/третманот на отпадни води, водоснабдување, загадување на воздухот и управувањето со отпадот.

КОМЕНТАР – Комисијата и оваа година најсериозно опоменува за недостатокот на инвестиции и за финансиската неподготвеност за спроведување на законодавството на ЕУ. Она што изненадува е дека Комисијата за првпат предупредува на опасноста од неискористувањето на достапните средства поради немањето на стратески пристап и утврдени приоритети. Ако на ова се додаде слабиот административен капацитет, тогаш слободно може да се заклучи дека усогласувањето во оваа област е одложено на подолг рок. Во Македонија несоодветно се применуваат основните принципи на заштитата на животната средина, односно нема интеграција на политиката за животна средина во другите секторски политики што покажува дека грижата за квалитетот на животот на граѓаните е сосема споредно прашање. Реално најслабата област во секторот е управувањето со води, но само ако се има предвид дека Комисијата прогледала низ прсти за секторот заштита на природата, каде забелешките кои се провлекуваа седум години, овојпат едноставно беа испуштени. Климатските промени можеби се нова област од последниве 3 години. Токму во овој дел Комисијата ги идентификува нашите најголеми слабости за стратески планирање и утврдување на приоритети. Да потсетиме, одложувањето на примената на еколошкото законодавство, односно најпрвин одложувањето на неговото усогласување секојдневно ја зголемува цената која државата ќе треба да ја плати за неговата имплементација подоцна.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Хоризонтално законодавство - Барањата на директивите за Оценка на влијанието и стратеска оценка на влијанието врз животната средина во однос на јавни консултации не се применува адекватно.	1. Хоризонтално законодавство - Барањата на директивите за Оценка на влијанието и стратеска оценка на влијанието врз животната средина во однос на јавни консултации не се применува адекватно.	1. Хоризонтално законодавство - Административните капацитети за имплементирање на Оценка на влијанието врз животната средина (ОВЖС) и Стратеска оценка на влијанието врз животната средина (СОВЖС) се подобрени, но сепак има недостатоци, особено на локално ниво. - Директивите за ОВЖС и СОВЖС сè уште не се применуваат адекватно. - Законодавството за еко одговорност сè уште не се применува. - Подготовките за имплементација на INSPIRE и Директивата за еко криминал мора да се забрзаат.	1. Хоризонтално законодавство - Националната стратегија за животна средина се уште не е усвоена. - Административните капацитети за имплементирање на Оценка на влијанието врз животната средина (ОВЖС) и Стратеска оценка на влијанието врз животната средина (СОВЖС) се подобрени, но сепак има недостатоци, особено на локално ниво. - Треба да се подобри пристапот до информации и учеството во одлучувањето, особено во однос на примената на ОВЖС и СОВЖС директивите.

ПОГЛАВЈЕ 27. ЖИВОТНА СРЕДИНА

2. Квалитет на воздух - Слаб административен капацитет, особено на локално ниво. - Системот за мониторинг на квалитетот на воздухот е сè уште во рана фаза.	2. Квалитет на воздух - Слаб административен капацитет како на централно, така и на локално ниво.	2. Квалитет на воздух - Дobar напредок е направен во развивањето на систем за мониторинг на квалитетот на воздухот, но тој не е рамномерно развиен поради недостаток на финансии.	2. Квалитет на воздух /
3. Управување со отпад - Административниот капацитет сè уште не задоволува, особено на локално ниво. - Инвестициите во оваа област се далеку од соодветни. - Сè уште нема систем за собирање на податоци, регистрација и известување.	3. Управување со отпад - Слаб административен капацитет како на централно, така и на локално ниво. - Инвестициите во оваа област ни оддалеку не соодветствуваат на потребните и треба да бидат зголемени. - Системот за собирање на податоци, регистраци и известување сè уште не е оперативен.	3. Управување со отпад - Нивото на инвестиции во ова подрачје е далеку од задоволително и мора да биде подигнато.	3. Управување со отпад - Нивото на инвестиции во ова подрачје е далеку од задоволително и мора да биде подигнато, особено во однос на сепарацијата на отпадот и рециклирањето.
4. Квалитет на вода - Имплементацијата на Законот за води беше одложен за една година. - Административниот капацитет за интегрирано управување со води е недоволен, а сè уште непостои и јасна поделба на надлежностите. - Сосема мал напредок е постигнат во разрешувањето на недостатоците кај системот за мониторинг на водите. - Планирањето и подготовката на инфраструктурни инвестиции сè уште доцни, а обезбедените средства се премногу мали во споредба со потребите на секторот. - Нема напредок во примената на принципот загадувачот плаќа.	4. Квалитет на вода - Транспонирањето на европското законодавство нема многу напреднато. - Административниот капацитет е недоволен на централно и локално ниво. - Недостатокот на координација помеѓу различните институции со надлежности во областа ја оневозможуваат имплементацијата на законодавството. - Планирањето и подготовката на инфраструктурни инвестиции сè уште доцни, а обезбедените средства се премногу мали во споредба со потребите на секторот. - Нема напредок кај принципот загадувачот плаќа.	4. Квалитет на вода - Усогласувањето со законодавството на ЕУ во секторот заостанува. - Националната стратегија за води сè уште не е усвоена. - Структурата за управување со речни сливови е воспоставена, но сè уште не е оперативна. - Административниот капацитет е недоволен и на локално и на централно ниво. - Недоволната координација меѓу надлежните институции ја отежнува имплементацијата. - Нема напредок во отстранувањето на грешките во системот за мониторинг на води. - Споредено со потребите во секторот, планирањето и подготовките на инфраструктурни инвестиции заостануваат, а финансирањето е на ниско ниво. - Нема напредок во примената на принципот загадувачот плаќа во системот за одредување на цената на водата што го отежнува работењето на станиците за третман на води.	4. Квалитет на вода - Усогласувањето со законодавството на ЕУ во секторот заостанува, а административниот капацитет е недоволен и на локално и на централно ниво. - Структурата за управување со речни сливови е воспоставена, но не и оперативна. - Недоволната координација меѓу надлежните институции ја отежнува имплементацијата. - Нема напредок во отстранувањето на грешките во системот за мониторинг на води. - Програмата за управување со водни ресурси за 2013 обезбедува само ограничени финансиски средства за инфраструктурно инвестирање. - Подготовките на инфраструктурни инвестиции заостануваат, а финансирањето е на ниско ниво споредено со потребите. - Нема напредок во примената на принципот загадувачот плаќа во системот за одредување на цената на водата што го отежнува работењето на станиците за третман на води.

ПОГЛАВЈЕ 27. ЖИВОТНА СРЕДИНА

5. Заштита на природа - Националната стратегија и акциониот план за заштита на природата треба да се усвојат. - Треба да се засили административниот капацитет. - Финансирањето на управувањето со заштитени подрачја е недоволно. - Сите чинители треба да бидат доволно вклучени.	5. Заштита на природа - Финансирањето на управувањето со заштитени подрачја е недоволно. - Националната стратегија и акциониот план за заштита на природата треба да се усвојат. - Треба да се засили административниот капацитет. - Сите чинители треба да бидат доволно вклучени.	5. Заштита на природа - Одреден напредок е направен кај изготвувањето и усвојувањето на плановите за управување со заштитени подрачја, но барањата за учество на јавноста и консултации сè уште не се применуваат соодветно. - Имплементацијата на плановите за управување сè уште е неадекватна поради недостигот на систем за одржливост и финансирање, како и недоволен мониторинг. - Работата на Националната стратегија и АП за заштита на природата сè уште нема започнато.	5. Заштита на природа - Сите измени на подзаконските акти доведоа само до лимитирано усогласување со законодавството на ЕУ. - Барањата за вклучување на сите чинители се уште не се соодветно применети. - Имплементацијата на плановите за управување сè уште е неадекватна поради недостигот на систем за одржливост и финансирање, како и недоволен мониторинг.
6. Контрола индустриско загадување и управување со ризици - Транспонирањето на законодавството за големите постројки сè уште не е завршено. - Процедурите за издавање дозволи за ИСКЗ доцни. - Барањата за спроведување на консултација со јавноста во однос на издавањето на дозволи за ИСКЗ не се применува правилно. - Потребно е значително зајакнување на административниот капацитет, особено на инспекциите.	6. Контрола индустриско загадување и управување со ризици - Натомошното усогласување со законодавството на ЕУ претставува особен предизвик за државата. - Процедурите за издавање дозволи за ИСКЗ доцни. - Барањата за спроведување на консултација со јавноста во однос на издавањето на дозволи за ИСКЗ не се применува правилно - Потребно е значително зајакнување на административниот капацитет, особено на инспекциите.	6. Контрола индустриско загадување и управување со ризици - Процедурите за издавање дозволи за Интегрирано спречување и контрола на загадувањето и натаму доцни. - Потребно е значително зајакнување на административниот капацитет, особено за издавање дозволи, контрола и инспекции.	6. Контрола на индустриско загадување и управување со ризици - Процедурите за издавање дозволи за Интегрирано спречување и контрола на загадувањето и натаму доцни. - Барањата за спроведување на консултација со јавноста во однос на издавањето на дозволи за ИСКЗ не се применува правилно.
7. Хемикалии - Треба да се заврши со преземањето на ЕУ законодавството во овој сектор. - Нема административен капацитет (персонал и опрема).	7. Хемикалии - Нема административен капацитет.	7. Хемикалии /	7. Хемикалии /

ПОГЛАВЈЕ 27. ЖИВОТНА СРЕДИНА

8. Генетски модифицирани организми (ГМО) /	(Областа ГМО по последната реформа на Заедничката земјоделска политика е префрлена во поглавје 12 – Фитосанитарна политика и безбедност на храна. Новата област во овој сектор е – Климатски промени) 8. Климатски промени - Потребни се конкретни чекори за обезбедување на напредок во однос на утврдување на таргет за редуција/лимитирање на стакленичките гасови и спроведување на асquis за климатски промени, особено трговија со емисии и придружување кон здружените напори на ЕУ.	8. Климатски промени - Треба стратегија за климатски промени - Иако се повеќе се интегрираат мислењата за климатските промени во енергетската политика, сепак потребни се сериозни напори за нивно вклучување во сите секторски политики и стратегии. - Има иницијативи за промоција на соработката меѓу сите чинители за подигање на свеста за климатските промени, но напорите мора да се интензивираат.	9. Климатски промени - Државата нема стратегија за справување со климатските промени. - Потребни се сериозни напори за вклучување во сите секторски политики и стратегии. - Државата редовно се усогласува со позициите на ЕУ во областа, како и претходно со Копенхашкиот договор, но се уште нема истакнато залог за надминување на климатските промени до 2020 година. - Државата треба да направи залог за да си го олесни учеството во утврдувањето на истите по 2020 и новиот климатски договор кој треба да се потпише до 2015 година. - Државата е поканета да го земе предвид стратегискиот документ на ЕК за климатска и енергетска политика до 2030 година. - Потребни се значителни напори за да се зајакне мониторингот, известувањето и капацитетот за верификација. - Напорите за подигање на свеста мора да се интензивираат.
9. Бучава - Треба да се заврши со преземањето на ЕУ законодавството во овој сектор. - Нема административен капацитет (персонал и опрема).	9. Бучава - Нема административен капацитет (персонал и опрема).	9. Бучава - Нема административен капацитет (персонал и опрема).	10. Бучава - Подготовките се во рана фаза.
10. Шумарство /	10. Шумарство /	10. Шумарство /	10. Шумарство /

ПОГЛАВЈЕ 27. ЖИВОТНА СРЕДИНА			
11. Цивилна заштита /	11. Цивилна заштита - Потпишаниот меморандум за пристапувањето кон Финансискиот инструмент за цивилна заштита и Механизмот за цивилна заштита на ЕУ треба да се ратификува.	11. Цивилна заштита /	11. Цивилна заштита /
12. Административен капацитет - Нема капацитет за имплементација на законодавството на централно и локално ниво. - Механизмите за координација на различните органи надлежни во секторот е слаба. - Дијалогот и вклучувањето на сите чинители треба да биде значително подобро. - Мониторингот на животната средина и системот за информирање и натаму е неадекватен. - Инвестициите во секторот се и понатаму исклучително ниски во споредба со потребите. - Потребите за заштита на животната средина сè уште не се добро интегрирани во другите секторски политики.	12. Административен капацитет - Исклучително мали напори се вложени за зајакнување на административниот капацитет за примена на законодавството. - Нема ефективна координација меѓу сите надлежни за спроведување на законите на ЕУ за животна средина - Нема доволна вклученост на сите чинители во секторот во донесувањето на одлуки. - Иако примената на законодавството е подобрена, сепак нема задоволително ниво. - Системот за мониторинг и информирање не е адекватен. - Инвестициите се мали во однос на потреби. - Не е интегрирана политиката во останатите секторски политики. - Принципите за претпазливост, превенција и загадувачот плаќа делумно се применува. - Административниот капацитет како и техничките и финансиските ресурси треба да бидат значително зајакнати со цел државата да може да се усогласи и да ги имплементира законодавството и барањата на ЕУ во областа на климатски промени.	12. Административен капацитет - Административниот капацитет за имплементирање и примена на законодавството за животна средина и климатски промени е недоволен на локално и централно ниво. - Координацијата меѓу различните административни тела надлежни во секторот сè уште не е ефективна. - Барањата за заштита на животната средина и климатските промени сè уште не се добро интегрирани во креирањето политики и имплементацијата во другите сектори. - Вклученоста на другите чинители во донесувањето на одлуки е подобро, но сепак е недоволно. - Системот за мониторинг и информирање за животната средина мора понатаму да се развива. - Инвестициите во секторот се на многу ниско ниво.	12. Административен капацитет - Исклучително мали напори се вложени за зајакнување на административниот капацитет за примена на законодавството. Во голема мерка тој е недоволен како на национално, така и на локално ниво. - Координацијата меѓу различните административни тела надлежни во секторот сè уште не е ефективна. - Вклученоста на другите чинители во донесувањето на одлуки е недоволна. - Системот за мониторинг и информирање за животната средина мора натаму да се развива. - Инвестициите во секторот се на многу ниско ниво споредено со потребите. За целосното искористување на достапните надворешни фондови потребно е зајакнување на капацитетите и утврдување на приоритети. - Барањата за заштита на животната средина и климатските промени сè уште не се добро интегрирани во креирањето политики и имплементацијата во другите сектори.

ПОГЛАВЈЕ 28. ЗАШТИТА НА ПОТРОШУВАЧИ И ЗДРАВЈЕ

Пристапно партнерство – Среднорочни приоритети – Усогласување со *acquis* од областа на заштита на потрошувачите и зајакнување на административните капацитети потребни за ефективен надзор на пазарот; усогласување со *acquis* во областа на јавното здравство, попрецизно во областа на тутунот, крвта, човечките ткива и клетки и заразните заболувања; зајакнување на институционалните, административните и финансиските капацитети во јавното здравство; во областа на менталното здравје, да се развијат општински услуги како алтернатива за институционализација и да се обезбеди доволно финансиски средства за заштита на менталното здравје.

КОМЕНТАР – Генералниот коментар е дека ефективната имплементација на политиките за заштита на потрошувачите е ограничена поради недостигот на административни и финансиски ресурси. Во однос на јавното здравство, загрижувачки е што нема никаков напредок во однос на политиките за заштита на менталното здравје, особено во делот на институциите задолжени за тоа кои остануваат со недоволен човечки и финансиски капацитет.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Заштита на потрошувачи - Регулаторната и административната рамка и натаму е слаба. - Програмата за заштита на потрошувачите за 2009-10 беше имплементирана но имаше сериозно скратување на буџетот. - Средствата за заштитата на потрошувачите беа намалени на помалку од една третина на и онака лимитираниот буџет. - Недостатокот на финансиски средства најповеќе го засега работењето на ОЗП чиј буџет беше намален за пет пати. - Персоналот на одделот за заштита на потрошувачите во Министерството за економија беше намален. - Обезбедувањето на заштитата на потрошувачите и имплементацијата на законодавството останува слаба, а следењето на пазарот не обезбедува ефективна и транспарентна заштита на потрошувачите. - Административниот капацитет на координативното тело и натаму слабо, а надлежностите на инспекторатите нејасни. - Законодавството на ЕУ за нефер трговските практики, рекламирање од далечина на потрошувачки финансиски услуги и забрани не е транспонирано.	1. Заштита на потрошувачи - Организацијата на потрошувачите на Македонија продолжува да работи на подигнувањето на свеста преку кампањи и реклами благодарение на зголемениот буџет, но сепак тоа е недоволно. - Административниот капацитет на Одделението за заштита на потрошувачите во Министерството за економија е низок. - Надзорот на пазарот сè уште не обезбедува задоволително ниво на ефикасна и транспарентна заштита на потрошувачите. - Административниот капацитет на координативното тело и натаму е слаб.	1. Заштита на потрошувачи - Финансиската поддршка за ОПМ и понатаму е недоволна. - Административниот капацитет на Одделението за заштита на потрошувачите во Министерството за економија мора да биде зајакнат. - И покрај подобрувањата, пазарната инспекција не обезбедува целосна и ефикасна заштита на потрошувачите. - Административниот капацитет на координативното тело треба да биде значително зајакнат.	1. Заштита на потрошувачи - Ефективната имплементација на политиките за заштита на потрошувачите е ограничена поради недостигот на административни и финансиски ресурси. - Се зголемија жалбите на потрошувачите на јавните услуги и на телеком. - Пазарните инспектори треба натаму да се обучуваат за да обезбедат ефективна заштита на потрошувачите.

ПОГЛАВЈЕ 28. ЗАШТИТА НА ПОТРОШУВАЧИ И ЗДРАВЈЕ**2. Јавно здравство**

- Базата на податоци и системот за рано предупредување треба натаму да се подобрува.
- Институциите за ментално здравје немаат доволно кадар и финансиски ресурси.
- Регистарот за болни од рак е воспоставен, но не е целосно оперативен.
- Државниот завод за статистика не обезбедува податоци за причините за смртта, бидејќи смета дека откривањето на таквиот податок е прекршување на тајноста на личните податоци.

2. Јавно здравство

- Останува да се потврди усогласеноста на законодавството за заразни болести.
- Иако бројот на болни од СИДА и ХИВ позитивни, сепак за да се обезбеди натамошниот успех, мора да се гарантираат финансиски извори.

2. Јавно здравство

- Стратегијата за борба/превенција од ХИВ/СИДА 2012-2016 и Националната стратегија за имунизација не се усвоени.
- Институционалниот капацитет на националниот систем за трансфузија на крв треба дополнително да се зајакне.
- Треба да се донесе второстепено законодавство и дополнителни правила за да се комплетира регулаторната рамка во областа.
- Иако некои од институциите за ментално здравје беа реновирани, сепак имаат недостаток на вработени и мали финансии.
- Буџетот на годишната програма е недоволен.
- Нема напредок во спроведувањето на акцискиот план за ментално здравје кој се стреми кон креирање на систем за заштита на менталното здравје на ниво на општини, како алтернатива на поединечните институции.
- Одржливоста на постоечкиот систем со центри за ментално здравје е загрижувачка.
- Мал напредок е направен при решавањето на проблемот на нееднаквоста во здравството.
- Активностите за подигнување на свеста за ракот немаат доволно финансиска поддршка.
- Годишната национална програма за ретки болести е усвоена, а буџетот е зголемен, но сепак е недоволен за да обезбеди целосна имплементација.

2. Јавно здравство

- Капацитетот за планирање и имплементација на програмите за јавно здравство на локално и регионално ниво останува слаб поради што се ограничува ефективната децентрализација на здравствениот сектор, го отежнува еднаквиот пристап до здравствена заштита и ги намалува здравствените индикатори за мајките и децата.
- **Нема адекватни финансиски ресурси за имплементација на годишната програма за ментално здравје.**
- **Институциите за ментално здравје остануваат без соодветен број на кадар и финансиски ресурси.**
- **Нема напредок во спроведувањето на акцискиот план за ментално здравје кој се стреми кон креирање на систем за заштита на менталното здравје на ниво на заедниците како алтернатива на институциите.**
- **Одржливоста на постоечкиот систем со центри за ментално здравје е загрижувачка.**
- **Националната програма за третирање на ретките болести беше усвоена, но буџетот и е низок.**
- **Активностите за подигнување на свеста за ракот немаат доволно финансиска поддршка.**

ПОГЛАВЈЕ 29. ЦАРИНСКА УНИЈА

Пристапно партнерство - Зајакнување на административниот капацитет за спроведување на царинското законодавството заради борба против прекуграничниот криминал. Натомашно усогласување на законодавството и постапките со *acquis*, особено во областа на транзит и распределба на тарифните квоти. Усогласување на Законот за технолошки индустриски развојни зони со *acquis*.

КОМЕНТАР – И оваа година гледаме напредок и во делот на законодавството и во делот на оперативниот капацитет во оваа област. Споменати се антикризните мерки, но најголемата критика се однесува на недоволното вложување во градењето и јакнењето на капацитетите на кадрите за управување со проекти, за контрола на квалитетот итн. За првпат се наведува забелешката дека постои ризик од необезбедување на средства неопходни за одржување на опремата на Царинската управа која е во најголем дел обезбедена со билатерална помош. Проблем годинава е и спроведувањето на новиот компјутерски транзит систем финансиран преку ИПА. Голема е веројатноста дека поради тоа ќе се доцни со пристапувањето во Конвенцијата за заедничката транзит процедура.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Царинско законодавство. - Сè уште се применуваат одредени такси кои не се во согласност со <i>acquis</i>. - Одредени одредби во Законот за технолошки и индустриски развојни зони не се усогласени со <i>acquis</i>. - Царинското законодавство е прилично усогласено со <i>acquis</i>, освен во случајот на транзит на стока.	1. Царинско законодавство /	1. Царинско законодавство /	1. Царинско законодавство - Царинските давачки на околу 120 тарифи беа укинати или намалени како резултат на анти-кризните мерки.
2. Царинска управа - Треба да се подобрува административниот капацитет на царинската управа, посебно за да може ИТ системите кои се развиваат моментално да се стават во целосна функција. - Потребно е да се развива политиката за човечки ресурси, вклучувајќи ја и етиката и борбата со корупцијата.	2. Царинска управа - Дobar напредок во административниот и оперативниот капацитет. - Новиот с-м за обработка на царински декларации иако инсталиран, сè уште не е во функција кој со тоа го поткопа целосниот оперативен капацитет на Царинската управа.	2. Царинска управа - Потребно е да се осигураат одржливи финансиски ресурси за функционирање и одржување на опремата за царинска контрола. - Неопходен е натамошен развој на капацитетот на вработените за управување со проекти и за контрола на квалитетот за да се минимизираат ризиците поврзани со паралелната имплементација на поголем број ИТ развојни проекти како и за подобрување на успешноста на проектите.	2. Царинска управа - Имплементацијата на новиот компјутерски транзит систем финансиран од ИПА се соочува со тешкотии поради што ќе се доцни со пристапувањето во Конвенцијата за заедничката транзит процедура. Националниот план за транзит не се ажурира редовно. - Неопходен е капацитет за управување со проекти за контрола на квалитетот за да се минимизираат ризиците поврзани со паралелната имплементација на поголем број ИТ развојни проекти како и за подобрување на успешноста на проектите. - Допрва треба да се обезбедат одржливи финансии за работата и одржувањето на опремата на царинската контрола.

ПОГЛАВЈЕ 30. НАДВОРЕШНИ ОДНОСИ			
Пристапно партнерство			
КОМЕНТАР – Овој дел од извештајот и идентичен со ланскиот. Постои слаб напредок но, сè уште државата има недоволен институционален капацитет за целосно учество во политиките на ЕУ, особено во областа на комерцијалната, развојната и хуманитарната помош.			
Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Заедничка трговска политика /	1. Заедничка трговска политика /	1. Заедничка трговска политика /	1. Заедничка трговска политика /
2. Билатерални договори со трети држави /	2. Билатерални договори со трети држави /	2. Билатерални договори со трети држави /	2. Билатерални договори со трети држави /
3. Развојна политика и хуманитарна помош - Недоволен институционален капацитет за учество во политиките на ЕУ, особено во областа на развојната и хуманитарната помош.	3. Развојна политика и хуманитарна помош - Постои слаб напредок но има сè уште недоволен институционален капацитет за учество во политиките на ЕУ, особено во областа на развојната и хуманитарната помош.	3. Развојна политика и хуманитарна помош - Постои слаб напредок но сè уште државата има недоволен институционален капацитет за целосно учество во политиките на ЕУ, особено во областа на комерцијалната, развојната и хуманитарната помош.	3. Развојна политика и хуманитарна помош - Постои слаб напредок но сè уште државата има недоволен институционален капацитет за целосно учество во политиките на ЕУ, особено во областа на комерцијалната, развојната и хуманитарната помош.
4. Заштита и спасување /	4. Заштита и спасување /	4. Заштита и спасување /	4. Заштита и спасување /

ПОГЛАВЈЕ 31. НАДВОРЕШНА БЕЗБЕДНОСНА И ОДБРАНБЕНА ПОЛИТИКА

Пристапно партнерство - Спроведување на законодавството за извршување на заедничките позиции во областа на меѓународните рестриктивни мерки.

Среднорочни приоритети - Усогласување на потпишаната Спогодба со САД за условите за предавање на лица на Меѓународниот кривичен суд во согласност со насоките на ЕУ, усвоени од Европскиот совет во септември 2002.

КОМЕНТАР – Извештајот во ова поглавје главно се повикува на делот за политичкиот дијалог односно точката 2.3 – Регионални прашања и меѓународни обврски, меѓутоа утврдува одредени пропусти како што се немањето напредок во спречувањето на конфликти, а повторно по пауза од две години забележува дека не се преземаат напори за справувањето со нелегалното оружје.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Политички дијалог /	1. Политички дијалог /	1. Политички дијалог (дел 2.3, Регионални прашања и меѓународни обврски) /	1. Политички дијалог (дел 2.3, Регионални прашања и меѓународни обврски) /
2. Заедничка надворешна и безбедносна политика - Потребни се постојани напори да се намали бројот на нелегалното оружје и да се обезбеди построга контрола над посредувањето со оружјето.	2. Заедничка надворешна и безбедносна политика /	2. Заедничка надворешна и безбедносна политика(дел 2.3, Регионални прашања и меѓународни обврски) - Нема посебен напредок во делот на спречување конфликти.	2. Заедничка надворешна и безбедносна политика(дел 2.3, Регионални прашања и меѓународни обврски) - Нема никаков напредок во делот на спречување конфликти. - Не се водени кампањи за собирање на нелегалното оружје и негово уништување.
3. Европска безбедносна и одбранбена политика /	3. Европска безбедносна и одбранбена политика /	3. Европска безбедносна и одбранбена политика /	3. Европска безбедносна и одбранбена политика /

ПОГЛАВЈЕ 32. ФИНАНСИСКА КОНТРОЛА

Пристапно партнерство - Ревизија на нацрт-политиката за јавна внатрешна финансиска контрола (ЈВФК) и изготвување на закони за ЈВФК и за внатрешна контрола, за политиките и сегашното законодавство за ЈВФК да бидат сеопфатни и конзистентни и ажурирање на акцискиот план за спроведување на среднорочните приоритети поврзани со ЈВФК; заокружување на воспоставувањето на одделенија за внатрешна ревизија во централните државни институции, како и формирање слични одделенија на општинско ниво каде одговара, и да се обезбеди соодветен кадар, обука и опрема; развивање ефикасни системи за управување, следење, контрола и ревизија за децентрализирано спроведување на програмите од прет-пристапните инструменти на ЕУ.

Среднорочни приоритети - Натамошно спроведување на моделот за јавна внатрешна финансиска контрола (децентрализирана одговорност и функционално независна внатрешна ревизија) преку кохерентно законодавство и соодветни институционални капацитети, под водство на Министерство за финансии; натамошно јакнење на оперативните капацитети, функционалноста како и финансиска независност на Државниот завод за ревизија; спроведување на постапките и административен капацитет со цел да се обезбеди ефикасна заштита на финансиските интереси на ЕЗ.

КОМЕНТАР – Иако препораките и индикаторите од Пристапното партнерство за кохерентно законодавство за ЈВФК и за постојано јакнење на институционалните, оперативните капацитети за ЈВФК, како и за независност на ДЗР не се променети, во реалноста Владата води некохерентна политика. Така, иако годинава нема забелешки околу доцнењето на изготвувањето на стратешките документи, повторно остануваат клучните проблемите во однос на Државниот завод за ревизија (ДЗР), како на пример препорачаната промена на Уставот која би одела во правец на негова поголема независност и кредибилност. Така, на ДЗР повторно му беа скратено средствата потребни за нормално функционирање. Останува впечатокот дека постои недостаток на политичка волја од страна на Владата за транспарентност и отчетност во трошењето на парите на граѓаните од страна на државните институции, јавните претпријатија и буџетски корисници, кои од година во година растат.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Јавна внатрешна контрола и надворешна ревизија (ЈВФК) - Владата усвои стратегија за развој на јавна внатрешна финансиска контрола која не вклучува среднорочни и долгорочни политички приоритети. - Имплементацијата на законот за јавна внатрешна контрола доцни, а и кај сите буџетски корисници се потребни дополнителни напори за основање единици за финансиски работи и внатрешна контрола. - И со изменетиот Закон за државна ревизија не постои формален механизам за разгледување на годишниот извештај на ДЗР пред парламентот .	1. Јавна внатрешна контрола и надворешна ревизија (ЈВФК) - Спроведувањето на законодавството и понатаму е бавно. - Стратегијата за развој на ЈВФК треба да се ажурира за да вклучи среден и долгорочен акциски план. - Доцнења при воведување на единици за финансиска контрола и внатрешна ревизија; недоволен број на кадар кај некои единици; комитетите за ЈВФК се сè уште надвор од функција. - Останува да се развие стратешки документ за ЈВФК и законско одделување на внатрешната ревизија од финансиската инспекција. - Не е воспоставен формален механизам за собраниска контрола на извештаите на Државниот завод за ревизија; соработката со Собранието сè уште загрижува. - Независноста на ДЗР допрва треба да се зацврсти со Уставот.	1. Јавна внатрешна контрола и надворешна ревизија (ЈВФК) - Среднорочната фискална стратегијата за 2013-2015 која поставува основни буџетски параметри не е усвоена согласно законот. - Недостасуваат ажуриран стратешки документ за ЈВФК за 2012-2014, соодветен акциски план и Закон за финансиска инспекција. - Законот за ЈВФК и подзаконските акти се имплементираат со задоцнување. - Директорите на институциите допрва треба да ја прифатат менаџерската одговорност и да делегираат обврски. - Сè уште е потребна уставна заштита за функционалната независност на ДЗР. - Не е воспоставен формален механизам за соработка меѓу ДЗР и Собранието, посебно во врска со проследувањето на извештаите за ревизија.	1. Јавна внатрешна контрола и надворешна ревизија (ЈВФК) - Постои недоволна координација во имплементацијата стратешките документи. - Незадоволително е делегирањето на обврски кое попречува да се направи чекор кон вистинска менаџерска одговорност. - Сè уште е потребна уставна заштита за функционалната независност на ДЗР. - Не е воспоставен формален механизам за соработка меѓу ДЗР и Собранието за поединечните извештаи за ревизија иако Собранието го одобрува Годишниот извештај на ДЗР. - Буџетската автономија на ДЗР не е гарантирана во пракса и неговиот буџет во 2013 г. беше намален од страна на Министерството за финансии.

ПОГЛАВЈЕ 32. ФИНАНСИСКА КОНТРОЛА

2. Заштитата на финансиските интереси на ЕУ. - Треба да се воспостави формална служба за борба против измами.	2. Заштитата на финансиските интереси на ЕУ - Направен е одреден напредок во усогласувањето со ЕУ законодавството.	2. Заштитата на финансиските интереси на ЕУ - Потребно е натамошно зајакнување на административниот капацитет на Службата за координација при измами, исто како и оперативната соработка меѓу АФКОС и нејзините партнери, вклучуваќи го и OLAF.	2. Заштитата на финансиските интереси на ЕУ /
3. Фалсификување на еврото - Истражните капацитети остануваат слаби и покрај организирањето на одредени обуки на полето на откривање на фалсификувани банкноти.	3. Фалсификување на еврото - Направен е напредок во борбата против фалсификување на еврото.	3. Фалсификување на еврото - Направен е добар напредок во борбата против фалсификување на еврото.	3. Фалсификување на еврото /

ПОГЛАВЈЕ 33. ФИНАНСИСКИ И БУЏЕТСКИ ОДРЕДБИ**Пристапно партнерство**

КОМЕНТАР – И оваа година – како и во претходните две години – ќе го повториме нашиот коментар за напредокот во ова поглавје кој гласеше: „Во ова поглавје напредокот е невидлив, а клучните забелешки од 2010 година остануваат“. Она што е видно е недостатокот на волја за почнување на некакви минимални подготовки во ова подрачје, иако некои од нив како борбата со неформалната економија и борбата со даночното избегнување се релевантни не само за полнење на буџетот на ЕУ, туку многу повеќе за македонскиот буџет и економија.

Извештај за напредокот 2010	Извештај за напредокот 2011	Извештај за напредокот 2012	Извештај за напредокот 2013
1. Сопствени ресурси на ЕУ - Ограничен напредок во институционалниот капацитет на Царинската управа - Внатрешна контрола и надворешна ревизија не задоволуваат. - Треба да се воспостават координативни структури и правила за правилно пресметување, наплата, плаќање и контрола на сопствените ресурси, како и известување на ЕУ за спроведувањето на тие правила.	1. Сопствени ресурси на ЕУ - Нема особен развој во поглед на традиционалните сопствени ресурси, ресурсите на ДДВ и ресурсите на БНП. - Во поглед на административната структура, потребна е целосна оперативна структура за координација со цел да се обезбедат целосна пресметка, предвидување, собирање, плаќање и набљудување на сопствените ресурси и известување на ЕУ за спроведување за правилата за сопствени ресурси.	1. Сопствени ресурси на ЕУ - Нема особен развој во поглед на традиционалните сопствени ресурси, ресурсите на ДДВ и ресурсите на БНП. - За проблемите и напредокот види ги поглавјата 16,18,29 и 32. - Потребно е зајакнување на административната инфраструктура со цел да се обезбедат идната прецизна пресметка, собирање, плаќање и набљудување на сопствените ресурси и известување на ЕУ за спроведување за правилата за сопствени ресурси. - Треба да се воспостават соодветни структури за координација за водење/насочување и управување на претпристапните подготовки за сопствените ресурси и треба да се воспостават работни процедури. - Натамошен развој на ефективни алатки за борба против даночната евазија и измама и намалување на неформалната економија	1. Сопствени ресурси на ЕУ - Нема особен развој во поглед на традиционалните сопствени ресурси, ресурсите на ДДВ и ресурсите на БНП. - За проблемите и напредокот види ги поглавјата 16,18,29 и 32. - Потребно е зајакнување на административната инфраструктура со цел да се обезбедат идната прецизна пресметка, собирање, плаќање и набљудување на сопствените ресурси и известување на ЕУ за спроведување за правилата за сопствени ресурси. - Треба да се воспостават соодветни структури за координација за водење/насочување и управување на претпристапните подготовки за сопствените ресурси и треба да се воспостават работни процедури. - Потребен е натамошен развој на ефективни алатки за борба против даночната евазија и измамата како и за намалување на неформалната економија.
2. Измама кај царински давачки и ДДВ. - Капацитетот за ВРФК во јавната администрација е недоволен. - Треба натамошни напори за борба против даночните евазии. - Ограничен напредок во правење исцрпни национални сметки. - Ограничен напредок кај ЕСА95 методологијата и кај подобри проценки на сивата економија.	2. Измама кај царински давачки и ДДВ. /	2. Измама кај царински давачки и ДДВ. /	2. Измама кај царински давачки и ДДВ. /